

# Казка на косичку

Олена Галицька

Поліні РАКІТІНІЙ  
з любов'ю та ніжністю присвячується



## МАЛЕНЬКА ПЕРЕДМОВА

Чи доводилося вам чути, як репетують маленькі дівчата, коли чешеш їм волосся? Аби заспокоїти онуку під час цієї процедури, я почала розповідати їй про Бабу Ягу і три волосини, які вона по черзі губила, роблячи зачіску для балу. Пам'ятаєте: "Ну, піду розпатлана!".

Сумна історія, але онуці вона сподобалась. Ревіти перестала і з

*того часу кожного разу просила: "Розкажи мені...". Але ж скільки можна правити про стару лису бабу? Вона ж, мабуть, теж була колись дитиною? Так виникли ці історії про Маленьку Бабку Їожку. Одна казка – одна косичка. Тому і назва така дивна – "КАЗКА НА КОСИЧКУ".*

*Отож, то історія про сучасну дівчинку, яка живе у великому сучасному місті, аж раптом потрапляє у справжню казку! Зараз ці історії зібрані у трилогію. Перша частина – то переважно знайомство з мешканцями Завороженого Лісу, друга – боротьба зі страшним та підступним ворогом, третя – неймовірні пригоди та пізнання чарівної країни Потворії.*

## Частина перша. ЗАВОРОЖЕНИЙ ЛІС

Подивись на світ. Він набагато дивніший за сни.

Рей Бредбері

### Розділ 1

#### ДУЖЕ ДИВНИЙ ДОЩ

Маленька Бабка Їожка жила в середмісті неподалік Центрального скверу. На його широких галявинах росли розлогі дерева, а різнокольорові куртини, що розквітали навесні, аж до зими милували око. Теплими літніми днями доріжками, вкритими цегляною бруківкою, бігали, скакали, каталися на велосипедах та роликівих ковзанах непосидючі діти. Статечні дорослі прогулювалися поруч або, відпочиваючи на лавочках, про щось неспішно розмовляли.

Восени сквер засипало пожовклим листям. Їого згрібали у великі купи, які, граючись, дуже любили ворухити діти. Роздратовані садівники сварили їх, махаючи мітлами, водночас ухиляючись від колючих їжачків каштанів, що падали згори. І малі і дорослі залюбки збирали жовто-червоні кленові букети і лискучі каштанові кульки, які так приємно довго тримати в руці, а потім зненацька знайти у себе в кишені.

Взимку сквер засинав під снігом і спав би до самої весни, якби не будила його невгамовна малеча зі своїми санчатами. Сніг мерехтливими діамантиками сяяв на морозному сонці, лунко рипів під ногами, а надвечір, кружляючи під ліхтарями маленькими хуртовинами, замітав усі людські денні сліди. Сквер знову засинав...

У сквері був дитячий майданчик, і Маленька Бабка Їожка дуже любила кататися на гойдалках і каруселях, влітку ліпити з піску пасочки, а взимку – великих сніговиків зі снігу. Але найбільш їй подобалася невеличка хатинка, що стояла у найдальшому куточку за кущем бузку. Як весело було там ховатися від друзів, коли вони грали у схованки! У хатинці було тепло й затишно у будь-яку погоду, і ніхто-ніхто не міг знайти там Маленьку Бабку Їожку.

Якось навесні пішов ДУЖЕ ДИВНИЙ ДОЩ. Дощило весь день і всю ніч, а наступного ранку Маленька Бабка Їожка підбігла до вікна і побачила, що все навкруги

стало, наче весела розмальовочка. На деревах виростили маленькі зелені листочки, на кущах і клумбах розквітли прегарні яскраві квіти, жовтогаряче сонечко сяяло на чисто вмитому блакитному небі. А ще вона побачила веселку – сяючу різнокольорову дугу високо в небі, яка одним краєм починалася у сквері, а другим вела кудись далеко-далеко, аж за місто!

Вона одразу ж побігла до скверу, маючи на меті знайти місце, де починається веселка, а також подивитися, чи не цвіте вже бузок біля її улюбленої хатинки, і зненацька побачила... так, саме її, хатинку, що гордо чалапала бруківкою назустріч, незважаючи на украй здивованих відвідувачів скверу. У хатинки раптом з'явилися КУРЯЧІ НІЖКИ!

– Привіт, сказала Хатинка. – Щось ти довго спиш. Я вже весь сквер оббігла, всі рослини передивилася, всі квіти перенюхала! На тебе чекала.

Здивована Маленька Бабка Їожка й слова не могла вимовити. Нарешті пробелькотіла:

– Але що це? Як? Звідки? Ходиш? Розмовляєш?

– Та... – Хатинка крутнулася на одній ніжці навколо себе. – Після цього ДУЖЕ ДИВНОГО ДОЩУ у всіх щось росте. У дерев – листя, у кущів – квіти, у землі – травичка... От і у мене виростили ніжки. – Вона продемонструвала справжні курячі лапи, схожі на покручене коріння, і по черзі поворушила довгими пучками з гострими пазурами.

– На, – машинально поправила Маленька Бабка Їожка.

– Давай, – підсунулася ближче хатинка.

– Що тобі дати?

– А що ти кажеш "на"?

– Треба казати "на деревах, на кущах, на квітах"...

– Теж мені, вчена... – незадоволено пирхнула Хатинка, але одразу знайшлася:

– Ніжки вирости у мене, а не на мені! Ї взагалі головне, що вони Є! Хоча... – вона подивилася у калюжу, повну дощової води. – Я ж тепер НА ніжках!

– А у мене нічого не виросло. – Маленька Бабка Їожка розчаровано роздивлялася своє відображення у тій самій калюжі. – Ну зовсім нічого...

– У тебе має вирости Жага Пригод та Подорожей. Чи була ти колись, наприклад, у лісі?

Маленькій Бабці Їожці читали багато книжок і вона знала, що ліс – це така велика купа дерев, де багато тварин, рослин, грибів та ягід. І все це дуже дике. Так вона і відповіла Хатинці на Курячих Ніжках. Та скептично вислухала її пояснення і додала:

– А ще ліс – це неймовірної краси кущі та квіти, дзвін сріблястих струмочків, чисте повітря. Там невідомими стежками гуляють небачені створіння. Там живуть дивні чарівні істоти, тварини вміють розмовляти, товаришують одне з одним. Звичайно, якщо це – ЗАВОРОЖЕНИЙ ЛІС!

Розділ 2

МАНДРІВКА ПОЧИНАЄТЬСЯ

Хатинка на Курячих Ніжках нетерпляче пританцьовувала на місці:

- Ну, що надумала? Як тобі ідея добратися до такого лісу і там оселитися? Будемо гуляти, збирати гриби та ягоди, нових друзів заведемо! Цілий день на свіжому повітрі! - і вона хвацьким жестом скинула із дверей новеньку сріблясту драбинку.

Маленька Бабка Їожка вже десь бачила цю драбинку. Так, саме її не встигли встановити на великий іграшковий корабель, який щойно з'явився на дитячому майданчику.

- Ти дуже погано зробила, поцупивши цю драбинку, - посварилася вона на Хатинку. - Як же тепер діти будуть залазити на корабель?

- Він все одне тільки-но пофарбований, - відмахнулася Хатинка на Курячих Ніжках. - Мама і бабусі мені тільки подякують за те, що їхня малеча не перемазюкається. А ми, як тільки дістанемося лісу, знайдемо якогось теслю, і він зробить нам драбинку з дерева. Цю ж одразу відправимо назад Голубиною Поштою.

Маленька Бабка Їожка спробувала уявити, скільки ж потрібно птахів, щоб підняти та перенести назад важеньку таку драбинку. Вийшло багато: сто, а може двісті, а може цілий мільйон!!! Вона не знала, чи знайдеться в лісі така кількість голубів, але нема чого робити - Хатинка на ніжках досить таки "підросла" і залізити до неї стало непросто.

Ошелешені перехожі, не вірячи своїм очам, дивилися услід дивній процесії: Хатинка на Курячих Ніжках гордо виступає тротуаром, на її невеличкому ґаночку сидить Маленька Бабка Їожка і чеberяє від задоволення ногами, а слідом біжить купа дітлахів - друзів з майданчику, які вирішили провести двох мандрівниць у путь. Хатинка на Курячих Ніжках голосно заспівала:

Рано-вранці - не забудь! -

Треба вирушити з дому

Нас чекає довга путь

Незнайома, невідома...

Нас чекає синій ліс,

Гори, ріки, полонини.

Тож вперед, щоб шлях приніс

Світ чудес ясної днини!

- Щодо гір та річок ти нічого не казала, - обережно пробурмотіла Маленька Бабка Їожка.

- То для рими, - пояснила Хатинка на Курячих Ніжках і продовжила:

Ля-ля-ля-ля - ля-ля-ля,

Трулляляля-трулляляля

Трулляляля-трулляля,

Ля-ля-ля-ля - ля-ля-ля-ля!

- Далі ще не придумала, але можемо почати з самого початку.

Маленька Бабка Їожка підхопила хатинчину пісеньку. Весело співаючи, вони вийшли за місто, минули передмістя, перейшли мостом через річку і попрямували

широкою уторованою дорогою вздовж безмежних ланів та луків.

Зненацька Хатинка на Курячих Ніжках замовкла.

Попереду синів Заворожений Ліс.

Розділ 3

НОВІ ЗНАЙОМІ

- Але чому він такий синій? - здивовано спитала Маленька Бабка Їожка.

- Бо він ще далеко. То такий світловий ефект, "о-па-ле-сцен-ція" називається, - поважно, по складах, вимовила Хатинка на Курячих Ніжках. - Сонячне світло здається прозорим, але насправді має сім кольорів: червоний, помаранчевий, жовтий, зелений, блакитний, синій та фіолетовий. Це легко запам'ятати, якщо знаєш магічне речення: "Чи Поліна жити зможе без своїх фантазій?". Веселку ж мабуть зранку бачила?

- Звісно, що бачила! - недбало пирхнула Маленька Бабка Їожка. Вона прямо зі скверу росла. Як цікаво піднятися по веселці, наче по лазалці, на самісіньку її вершину! Ото розвага була б!

- Неможливо знайти місце, звідки починається веселка, - розважливо сказала Хатинка на Курячих Ніжках. - Тим більш гуляти нею (насправді вона навіть не уявляла, як сильно помилялась!). Веселка складається із сонячного світла та крапель дощу. Це - оптичне явище в атмосфері...

- Почекай, будь ласка! Розкажи спочатку про синій ліс. До чого тут відстань до лісу і хто така Поліна? Мабуть, то якась могутня чаклунка?

- Розумієш, сині та блакитні промені швидше заповнюють повітря. Ми наче дивимося на далекий темний ліс через блакитні окуляри. От він і здається синім. - Синій ліс, далекий ліс... - заспівала вона голосом відомого співака і продовжила вже своїм: - Перед нами раптом зріс... А Поліна це дівчинка. Але не просто дівчинка, а велика вигадниця і фантазерка. Якби не вона... - і зненацька замовкла.

До них наближалися дві особи. Руда лиса неквапно помахувала довгим пухнастим хвостом, наче намагалася стерти свої сліди на дорозі. Великий та неохайний заєць, високо підстрибуючи, про щось жваво розповідав своїй супутниці. Побачивши незнайомих перехожих, Заєць швидко відскочив від Лисиці, замахав вухами, лапами, мовляв, "ой, боюся-боюся" і дременув убік, але Лиска жваво перехопила його зі словами:

- Тю, ти чого? Пам'ять предків? Наче ти мене боїшся! А хіба не твоя Зайчиха з моїм Микитою на тому тижні їжаківих малят з Великої ями визволяли? Чи це ти перед чужинцями викаблучуєшся?

- Ми не чужинці, - статечно промовила Маленька Бабка Їожка. - Ми - я і Хатинка на Курячих Ніжках - хочемо оселитися у вашому лісі.

- Ну, не знаю, - почухав потилицю Заєць. З-під його лапи одразу полетіли в різні боки сірі скуповджені пасма. - Ну от, знову... - заскиглив він. - Коли вже це скінчиться? Моя Зайчиха вже гарну літню шубку начепила, а я все бігаю, як... як облізлий заєць.

- Жінки завжди про свій вигляд краще дбають, - зі знанням справи сказала

Хатинка і, глянувши на засмученого вуханя, додала: – Просто зайчихи швидше линяють. Закон природи.

– Це точно? – нашорошив вуха Заєць. – Про закон?

– Як в аптеці, – запевнила його Хатинка. – Почекай трохи і твоє хутро буде міцне та лискуче, але стане тоншим та темнішим. Літо ж настає.

– Всі звірі на літо перевдягаються, – Лисиця підійшла ближче. – Нема чого тут гвалт підіймати. Щодо вашого бажання, – звернулася вона до Маленької Бабки Йожки, то тут така справа – головні в нас чарівнички. Саме вони вирішують, кому в лісі жити. Ходімо, познайомлю.

Маленька Бабка Йожка чомусь уявляла собі чарівничок похмурими істотами, вдягненими у тьмяні занедбані шати. Натомість вони виявилися легкими та яскравими, наче метелики. Чарівнички розсілися по квітах, яких вдосталь росло на узліссі, та чекали на гостей. Мабуть, то Сорока, що протягом бесіди кружляла навколо співрозмовників, встигла розплескати на весь ліс про майбутніх нових мешканців.

Чарівничка в ясно-зеленому вбранні промовила:

– Вітаю вас у Завороженому Лісі! Ви подолали довгий шлях, але вже сутеніє, і я пропоную перенести більш тісне знайомство на завтра. Можете відпочити тут, поруч із Рипучим Вітряком, – вона махнула рукою кудись вбік. – Він компанію шанує і залюбки допоможе вам із ночівлею, та й захистить при потребі.

– Чарівнички не люблять темряви? – пробурмотіла Хатинка на Курячих Ніжках.

– Звідки ти все це знаєш? – пошепки спитала Маленька Бабка Йожка. І про чарівничок, і про зайців, і про опле.., опале.., ну, про світло та веселку?

Хатинка нетерпляче відмахнулася: – Потім якось розкажу. Не наполягай. То моя, і не тільки моя, ТАЄМНИЦЯ...

Коли мандрівниці знов подивилися на узлісся, там вже нікого не було.

Розділ 4

ХАТИНЧИНА ТАЄМНИЦЯ

– Я ду-ж-ж-же люблю таємниці, – прорипів десь поруч низький старечий голос. – Дуж-ж-же... Давайте знайомитися!

На високому горбочку окрай пшеничного поля повільно крутив крилами почорнілий вітряк. Його трухлявий гонтовий дах нагадував старий дірявий капелюх. Єдине маленьке віконечко привітно поглядало на Маленьку Бабку Йожку та Хатинку на Курячих Ніжках:

– Колись навк-р-р-руги мене було саме поле. Але ліс росте, молоді дерева виходять на осоння, щоб рости краще, от я й опинився на узліссі. Скоро й крилами ніде буде покрутити, – скрушно зітхнув Вітряк.

– Як це – дерева виходять? Вони ж корінням за землю мають триматися?

– У Завороженому Лісі все буває, – відповів Рипучій Вітряк. – Невгамовна молодь кращого місця шукає, а у гущавині залишаються віковічні дерева, втомлені від прожитих років... От і я, старий, не можу з місця зрушити, – сумно додав він.

Хатинка вдячно подивилася на свої втомлені ніжки. Ну й находилася вона сьогодні!

А Маленька Бабка Їожка, мабуть, ще й зголодніла... Не встигла вона про це подумати, як Вітряк прорипів:

- П-р-р-ригощайтесь, в мене сві-ж-ж-жа паляниця є, Ко-р-р-рова молока та сиру залишила!

Маленьку Бабку Їожку не треба було вмовляти двічі. Швидко перекусивши, вона звернулася до Хатинки:

- Розповідай, будь ласочка, свою таємницю! - і зручно влаштувавшись під старим смугастим рядном, яке охоче запропонував їй Рипучій Вітряк, приготувалася слухати.

- Мабуть, тобі відомо, що сквер, де ти так любиш гуляти, називають ще У-ні-вер-си-тет-ським, - по складах промовила Хатинка на Курячих Ніжках. - Це тому, що поруч розташований великий Університет - це така наче школа, тільки для майже дорослих. Там працює багато вчених (їх ти мабуть часто зустрічала: ходять, щось бурмочуть про себе, або, сидячи на лавочках, щось швидко занотовують у свої кишенькові комп'ютери). Якось восени, коли почалися рясні дощі, я познайомилася з одним таким. Молодий хлопець, ховаючись від зливи, розповів мені, що в нього ДУЖЕ велика родина і ДУЖЕ маленький будиночок, де йому зовсім немає місця для праці. "Давай, я зроблю з тебе свою таємну наукову схованку", - запропонував він.

- Не дивлячись на юний вік, Івасик Телескопик (так його звать) подавав великі надії і вже вигадав цілу купу різноманітних чудернацьких пристроїв, - продовжила Хатинка. - Усю зиму він працював над моїм обладнанням, і тепер я - чудо техніки!

На цьому слові всередині Хатинки на Курячих Ніжках щось клацнуло, потім брязнуло і дзенькнуло, щось засвітилося. Задня рублена стіна кудись щезла і замість неї з'явився...

- Що це? Пульти управління космічного корабля? - ошелешено пробелькотіла Маленька Бабка Їожка.

Насолоджуючись досягнутим ефектом, Хатинка відповіла: - Ні, то просто невелика ходяча наукова лабораторія. Тут багато такого, про що я й гадки не маю, але мені дозволено користуватися комп'ютером, хлопець навчив. Можна й мультики дивитися! Але не цілий день, звичайно.

Маленька Бабка Їожка не вірила своїм очам: от так хатинка їй дісталася! Але що подумає Івась, коли не побачить своєї лабораторії на звичному місці? Мабуть, він дуже засмутиться. Погано вийшло...

Наче прочитавши її думки, Хатинка на Курячих Ніжках сказала:

- Наразі Івась у село поїхав, на канікули. Треба ж і науковцям відпочивати. Ми будемо з ним скайпом спілкуватися або листи електронною поштою надсилати. Так що він буде в курсі наших справ, може й в гості завітає.

Маленька Бабка Їожка майже заспокоїлася: вона ще пам'ятала про драбинку, яку треба негайно надіслати назад Голубиною Поштою; про теслю, який має зробити їм нову, дерев'яну; але втома й пережиті враження пересилили.

Я подумаю про це завтра, вже майже уві сні вирішила вона. Останнє, що почула Маленька Бабка Їожка перед тим, як міцно заснути, був скрипучий голос Вітряка:

- До р-р-речі, чарівнички зовсім не бояться тем-р-р-ряви. Мабуть, їм п-р-р-росто т-р-р-реба по-р-р-р-радитися, як з вами далі бути...

## Розділ 5

### ЧАРІВНИЧА НАРАДА

У самій гушавині Завороженого Лісу, де росли вікові велетенські дерева, і вдень царювала напівтемрява. Сонячні промені ледь пробивали густі розлогі крони. Товстий шар глици та моху між могутніми стовбурами із часом перетворився на м'який тьмяно-зелений килим небувалих розмірів. Величезні брили каміння вгрузли в землю і теж поросли мохом. Вони утворили широке коло, в середині якого висів у повітрі ще один камінь - плаский, наче відполірована морською водою гігантська галька. З дерев звисали широкі пасма плюща, закриваючи, наче завісою, це місце від сторонніх очей. Саме тут чарівнички збиралися для обговорення нагальних проблем. Саме тут зібралися вони й цього вечора, щоб вирішити: дозволити Маленькій Бабці Йожці та Хатинці на Курячих Ніжках оселитися поруч з ними, чи ні.

Наразі лісові господарки нічим не нагадували денних пустотливих створінь. Мовчазні поважні панни з високими зачісками, прикрашеними коштовними діадемами, були вдягнені у довгі пишні сукні, окутані мінливими серпанками. Тримавши в руках кришталеві кульки-світильники, в яких жевріли різнокольорові вогники, вони по черзі піднялися на Надземний Камінь та зручно влаштувалися для довгої розмови.

Чарівничка на і'мя Світла махнула своєю чарівною віточкою і міріади світлячків осяяли Кам'яну Галявину. Уперед вийшла найстарша та найголовніша - чарівничка лісу Лісна. Вона й розпочала нараду.

- За традицією ми не маємо дозволяти будь-кому селитися у Завороженому Лісі. Це може зламати наші споконвічні засади, зруйнувати весь спосіб життя. Ми не можемо так ризикувати.

- Традиції нашого лісу схожі на ці скам'янілі залишки прадавніх дерев, - чарівничка повітря на ім'я Вітра обвела руками навколо себе. - Нам не можна замикатися у своєму колі. Світ навколо нас змінюється; аби він змінювався на краще, ми повинні приймати в цьому участь. Ми маємо дихати на повні груди, жити повним життям. Нам потрібні нові знання і відчуття - лише так можна зберегти ліс.

- Чи не забруднять прибульці наші чисті річки та озера? - захвилювалася чарівничка води Хвилька. Озерна та джерельна господарки посунулися ближче до неї та схвально захитали головами.

- Але ж вони такі виховані! - жваво відгукнулася чарівничка квітів Ружа. - Не думаю, що в їхніх планах засмічувати навколишній простір...

- Квіти не будуть рвати, гілля ламати, - саркастично зауважила Бузинка, чарівничка дерев та кущів. - І ти в це віриш?

- Завжди можна домовитися, - гаряче відповіла Ружа. - Букети я сама їх навчу збирати, я ж розумію, як інколи хочеться оселю прикрасити. Хмизу в лісі так багато, що дерев заради вогнища псувати не треба.

- До речі, щодо вогнищ! - спалахнула чарівничка вогню Блискітка. - Як не були б



вони нам симпатичні, але чи знайомі вони з технікою безпеки? Ми не можемо бути упевнені, що ці новачки не сплять наш ліс.

Польова та лугова господарки Лана та Лука також приймали участь у нараді, адже їхні володіння були поруч і те, що відбувалося в Завороженому Лісі, стосувалося їх безпосередньо. Вони теж не дуже хотіли приймати чужинців і розуміли: якщо чарівнички лісу відмовлять їм у притулку, Маленька Бабка Їожка та Хатинка на Курячих Ніжках можуть оселитися обабіч дороги, на полі або на луках. Ні, Лана та Лука не були злі та нелюб'язні, але, як і Лісна, не дуже довіряли новоприбульцям.

- Може, ми відкриємо для Маленької Бабки Їожки та Хатинки на Курячих Ніжках курси проживання на природі? А потім проведемо для них випускні іспити і вже за їхніми результатами...

- Влаштуємо справжній Осінній Бал! - зраділо вигукнула чарівничка квітів.

Розділ 6

## ЛІСОВА ШКОЛА

Вранці вся хатинка була наче прошита тоненькими променями світла, що сочилися крізь шпарини. Поміж них жваво танцювали маленькі порошинки. Прокинувшись, Маленька Бабка Їожка не одразу збагнула, де знаходиться, але швидко згадала вчорашні пригоди.

Вона ще трохи помилувалася танком порошинок між сонячних жмутиків, аж раптом почула якийсь невиразний гомін, що доносився ззовні. Рішуче розчахнувши віконниці, Маленька Бабка Їожка визирнула надвір і... страшенно перелякалася!

Ще б пак: всюди навколо хатинки юрмилися звірі!! Та ще й які!!! Маленькій Бабці Їожці здалося, що вона побачила і лева, і ведмедя, й навіть слона, гієну та крокодила, мавп, вовків, антилоп та ще купу різноманітних тварин, яких вона знала хіба що по картинках.

- Хатинко, в тебе на дверях є якийсь шпінгалет чи клямка? - прошепотіла вона.

- Нема. Від кого нам засуватися?

- А звірі?

- Ти подивися уважніше, - запропонувала їй Хатинка на Курячих Ніжках.

Маленька Бабка Їожка обережно подивилася у віконце. Так, вона знов побачила юрбу звірів, але поводитися вони незвичайно. По-перше, ніхто не ображав одне одного. По-друге, ніхто голосно не ревів, не кричав; а по третє, звірі терпляче шикувалися у чергу, яка починалася біля дверей Хатинки на Курячих Ніжках, а кінця їй і видно не було!

Першим стояв вже знайомий Облізлий Заєць.

- Зайчику, що це коїться? - пошепки спитала Маленька Бабка Їожка через шпаринку. - Це вони мене з'їсти прийшли? Чи не мало їм буде? - спробувала пожартувати вона крізь набігаючи сльози.

- Ми до школи прийшли записуватися, - відповів вухань. - Вчора Всюдисуща Сорока усім настрекотіла, що вчитися будемо. Каже, твоя Хатинка вельми розумна і все-все на світі знає... - Заєць не встиг закінчити.

З гушавини вийшли чарівнички. Лісна йшла попереду. Побачивши мешканців лісу, вона спитала, що трапилось, і Облізлий Заєць повторив свою розповідь. Чарівнички здивовано презирнулися.

- Вчора ми вирішили відкрити курси для новоприбулих і вчити їх правилам поведінки в нашому Завороженому Лісі, - сказала Лісна. Ні про яку школу й мови не було...- але тут Хатинка на Курячих Ніжках взяла слово.

- Хіба погано буде вчити одне одного? Ви навчите нас, як правильно жити в лісі, а я...- тут Хатинка подивилася на Маленьку Бабку Їожку і поправилася, - МИ - будемо вчити вас читати, рахувати... Таким чином ми скоріш познайомимось одне з одним, а це полегшить нам як спілкування та подальше сумісне життя у Завороженому Лісі, так і спільну працю на благо усіх його мешканців.

Після почутої, такої довгої та складної фрази чарівничка Лісна надовго замовкла, а звірі загомоніли: "Бач, яка мудра! Як висловлюється! Аж страшно стає...". Нарешті Лісна спитала:

- Шановні мешканці Завороженого Лісу! Ви дійсно хочете вчитися?

І всі звірі схвально захитали головами, закрутили хвостами, а птахи, яких, до речі, теж було немало, замахали крилами.

- А ви, - звернулася вона до Хатинки на Курячих Ніжках та Маленької Бабки Їожки, - дійсно маєте намір і можливість вчити лісових жителів різним наукам?

Хатинка ствердно хитнулася, широко розчахнула двері, і усі побачили в її глибині великий блакитний екран, на якому світилися цифри та літери.

- Можемо починати хоч зараз. З чого почнемо: з абетки чи арифметики? Може, розпочнімо вивчати англійську мову? Чи географію? Я бачу тут тварин з усього світу. Мабуть, їм цікаво буде подивитися на рідні місця?

- Спочатку треба вибрати місце, де ви могли б влаштуватися, сказала чарівничка. - Рушаймо!

- А по дорозі якийсь мультик подивимось, - швидко додала Маленька Бабка Їожка.

## Розділ 7

### ПОТРІБНА ГАЛЯВИНА

Але подивитися мультики не вдалося. Спочатку чарівнички хотіли насварити Всюдисущу Сороку, яка забаламутила весь Заворожений Ліс, але та завчасно сховалася серед зебр, сподіваючись, що там її не помітять. Тоді Маленька Бабка Їожка почала розподіляти заморожців (тобто мешканців Завороженого Лісу) по групах для майбутнього навчання. Хатинка швидко занотувувала їхні списки до комп'ютера, а чарівнички відкрили нараду щодо майбутньої домівки для новоприбулих.

- Це має бути прегарна галявина, повна квітів,- захоплено промовила Ружа.

- Ще там має бути багато плодових дерев та кущів, - підтримала її Бузинка.

- І вода на випадок пожежі, - додала Блискітка.

- Вода потрібна не тільки для гасіння вогню, - сказала Хвилька. - А умиватися, прати, їжу готувати? Може, Біле озеро підійде?

- Ні, ні, ні, - вигукнула Бузинка. - Воно ж усе очеретом заросло, до води й не

підійдеш, та й крокодил його вже зайняв...

- Тоді Чорне? - Ой ні, - заперечила озерна чарівничка Плесна. - Воно, звичайно, напрочуд гарне, але дуже глибоке. Туди ходити можна, тільки якщо плавати вмієш.

- Ти вмієш? - Бузинка смикнула за платтячко Маленьку Бабку Йожку, яка намагалася вгамувати зграйку чимсь невдоволених галасливих папуг.

- Зовсім не вмію. Тільки з кругом для плавання...

- Мабуть, потрібна ріка. Там води багато і вона весь час змінюється, бо тече, і вітер хвилі підганя... - Вітра не встигла закінчити, як її на півслові зупинила Лісна.

- Швидка течія, до того ж круті береги... Ти ж чула, вона зовсім плавати не вміє. То вже буде завдання дельфінам з Мореозера навчити. Вони як раз з експедиції по Великому Океану повернулися.

Вперед несміливо вийшла вдягнена у легеньку сріблясто-блакитну сукню джерельна чарівничка. Вона була наймолодша з усіх лісових господарок, тоненька, тендітна і навіть ще імені справжнього не мала.

- Можна, я скажу? - вона підняла руку наче в класі. - Я можу показати потрібну зелену квітучу галявину. Це недалеко від Мореозера. З усіх боків її оточують високі сосни, але ростуть вони не густо і пропускають достатньо сонця. Навкруги багато квітучих кущів: калина, бузок, шипшина, бузина... Поруч ростуть Вродлива Яблуня і Солодка Груша, якраз нині розквітли. Повітря таке густе й ароматне, що хоч ложкою їж. Є ягоди: малина, суниця, у сусідньому ялинникові грибів багато...

- Що ж це за галявина? - здивовано спитала Лісна. За розташуванням схожа на Суху, але звідки ж там зелена трава, польові квіти? Та й яблуня з грушею давно повсихали.

- Я там нещодавно відкрила джерельце, - смирно потупивши очі, відповіла наймолодша чарівничка. - Як нас вчили в Академії чарівництва. Вода там кришталево-чиста, цілюща, смачна, прохолодна. Тепер Суха Галявина зазеленіла й розквітла. Але джерельце ще слабке, його треба пильнувати, допомагати пробиватися на поверхню. Якщо Маленька Бабка Йожка та Хатинка на Курячих Ніжках згодяться доглядати за малим джерельцем, можна буде дозволити їм там оселитися.

Лісна схвально подивилася на джерельну чарівничку: - Це ти добре придумала і справу добру зробила. Ми усі тебе підтримаємо і допоможемо зберегти і виростити джерельце, щоб воно весь ліс напувало. А ти будеш зватися Кришталик на честь свого джерела на Кришталевій Галявині.

Усі майбутні учні були розподілені по класах, час та місце перших занять визначені. Маленька Бабка Йожка та Хатинка на Курячих Ніжках тепло попрощалися із Рипучим Вітряком, пообіцявши якнайчастіше приходити до нього в гості, і слідом за лісовими господарками пішли шукати потрібну Суху Галявину, яка тепер звалася Кришталевою.

Розділ 8

НІХТО НЕ ПРИЙШОВ...

Шалапутний Промінчик нарешті просочився крізь віконну шпаринку та полоскотав

Маленькій Бабці Їожці носа. Вона чхнула раз, другий, розплющила очі та побачила, як знову танцюють веселі порошоки у сонячному світлі. І згадала – я у Завороженому Лісі! Зараз вийду на галявину, а там на мене вже чекають нові друзі!

Маленька Бабка Їожка швидко скинула пухнасту ковдрочку, скочила з маленького зручного ліжечка, яке надвечір приніс Пан Ведмідь, визнаний в окрузі майстер-мебляр. Пташки назбирали пуху, а шовкопряди разом з павуками швидко сплели тонку постільну білизну. Спати в такому ліжечку була сама насолода, і сни наснилися гарні-прегарні, і настрої були чудовий-пречудовий!

Але, розчохнувши навстіж двері, Маленька Бабка Їожка розчаровано зітхнула: пуста була галявина. Гіркі сльози покотилися з її очей, вона сіла на ґанку і голосно заплакала.

– Чого це ти зранку рюмсаєш? – спитала Хатинка на Курячих Ніжках, яка теж прокинулася і вже поралася по господарству. – Чого тобі на сніданок: млинців чи вареників з сиром?

– Ннн-ні-хх-то не при-ййй-шоввв... до... ммм-ме-нне... Ддд-де ж ммм-мо-ї ддд-друзііі? І-і-і-і... А звідки це в тебе продукти? – хлюпаючи носом поцікавилася Маленька Бабка Їожка перспективою смачно попоїсти.

– Корова зранку цілий кошик молочних продуктів занесла, Ряба яєць підкинула. А борошна ще вчора Рипучий Вітряк відсипав. Та й Пан Ведмідь, окрім меблів, горнятко меду приніс. То що будеш?

– Млинці... Ні, вареники. І млинці і вареники, – майже перестала рюмсати Маленька Бабка Їожка.

Раптом галявиною вистрибом-вискоком промчав Облізлий Заєць з мотикою, і не встиг сховався за кущами, як Маленька Бабка Їожка кинулася слідом:

– Стій, Зайчику, куди ти? Де всі? Чому до мене ніхто не прийшов? Як же школа? З ким мені гратися?

– Спізнююся... Зайчиха зранку вже на капустяній грядці ... Полоти, сапати... – і вмить щез з очей.

– Отакої!... – похнюпилася мала. – Хто б мені пояснив, що тут, у Завороженому Лісі, зранку коїться?

– Давай у чарівничок питаємо, – запропонувала Хатинка. – Он якраз Лісна до нас прямує.

Дійсно, на галявину вийшла Лісна зі своїм почтом. Усі чарівнички були свіжо вмиті, уквітчані фіалками та пролісками, кожна з них тримала плетеного кошика з невеличкою пляшечкою всередині.

– Ми збираємо вранішню росу з квітів, пояснила вона. – Це найкращий косметичний засіб для догляду за шкірою... – і тут тільки побачила заплакане обличчя Маленької Бабки Їожки. – Ти питаєш, де усі твої друзі? Вони працюють: Миші клуню, що біля Старого Млина, прибирають, Лиса курей стереже, Лис гусей пасе. Вовк з Вовчицею на пасовищі вівці доглядають. Їжакова родина допомагає білкам усіляких смаколиків шукати. Жабки воду каламутять, риби очищають. Чаплі глину місять,

горобці глечики роблять, сороки по різних дорученнях розлетілися – усі при справі. Ліс нагляду та турботи потребує. А ти чого байдикуєш зарюмсана, невмита-незачесана?

Соромно стало Маленькій Бабці Йожці.

– Та я ще не встигла, – пробелькотіла вона. – От зараз піду до джерельця... – і перехопивши погляд Кришталіка, згадала, ЩО напередодні обіцяла чарівничці – почищу та облаштую його. Квіти непогано було б поруч посадити, – її голос став більш впевненим.

– А ми допоможемо! – і чарівнички заходилися махати чарівними віточками, переміщуючи кушки духмяних трав та різнобарвних квітів ближче до Кришталевого Джерельця.

Працюючи разом з усіма, Маленька Бабка Йожка тихесенько хихикала про себе: – А ЛІС таки ЗАВОРОЖЕНИЙ! Цікаво, що роблять слони – будують дитячий садочок для мавпенят, де вихователями стануть леви?

Розділ 9

УСІ ПРИЙШЛИ!!!

– А крокодили, мабуть, скупчилися біля стоматологічної поліклініки, де пташки лікують їхні численні зуби? А страуси з жирафами за ким наввипередки ганяються? Мабуть, влаштували спортивні перегони для лівнівців та черепах, щоб і вони без діла не сиділи, – розмірковувала Маленька Бабка Йожка. – Але ж дійсно, треба щось робити, не варто байдикувати. Напрацюються мої друзі, стомляться. Зголодніють. Зварю я їм борщу, смачного-пресмачного! Прийдуть вони з роботи, а вечір вже готова... та ще ж яка! Хатинко, а Хатинко, треба хутко борщу зварити...

– Кому?

– Та друзям нашим. Як з роботи повернуться, буде що їм попоїсти.

– Варити хто буде, питаю. Та який саме?

Маленька Бабка Йожка завагалася. Вона ніколи не варила борщу і не знала, як це робиться. Тим часом Хатинка на Курячих Ніжках ввімкнула комп'ютер і почала гортати сторінки кулінарної книги, знайденої в інтернеті.

– Існує безліч рецептів: борщ з м'ясом, салом або вегетаріанський; зі свіжою чи квашеною капустою, з квасолею, баклажанами, грибами, навіть з оселедцями, – вона вголос читала рецепти. – Буряк та моркву, капусту, картоплю обов'язково! Є ще мудрий козацький борщ: перець червоний, перець чорний, гірчиця, оцет, солі багато, часнику багато, хрін... ой ні, це мабуть, щось зовсім неїстівне! То що виберемо? І де ми свіжі овочі на початку літа візьмемо?

Мудрий Кіт, який завітав до Лісу з сусіднього села у пошуках поживи і грівся на осонні біля ґанку, нарешті вирішив втрутитися у розмову.

– М-р-р.. Я розмі-р-р-кову так: треба попросити Крота. Картоплю й моркву він добуде: ще торішньої на Занедбаному Городі трохи лишилося, сметанка (тут він смачно обливав вуса) у вас, я знаю, є. А якщо ми покличемо на допомогу Братів Кролів і вони назбирають на полі щавлю та шпинату...

– То можемо зварити справжній зелений борщ! – закінчила за Кота Хатинка на

Курячих Ніжках. – Яйця зваримо, сметана, – невдоволено зиркнула вона на вусаня, – МОЖЕ, ще є... Тоді до справи!

Крота відрядили на Занедбаний Город, Маленька Бабка Йожка з кроликами побігли на поле шукати зелень, горобці принесли великого казана, який зліпили напередодні. За допомоги чарівнички вогню Блискітки облаштували місце для готування вечері, розвели велике вогнище. Незабаром у казані смачно булькала апетитна страва, і на чистім повітрі Завороженого Лісу розійшлися духмяні пахощі.

– Ще б булочки з маслом до борщу, – розмірялася Маленька Бабка Йожка. – Зробити б таку піч, щоб хліб можна було випікати!

– Є в нас така, але ми дуже давно нею не користувалися. Мабуть, треба добряче почаклувати, щоб привести її до ладу. Чарівнички, ану згадайте, де в нас Чаро Піч?

– Останнього разу її бачили біля Млина-Водоля на Бистрій Річці, – відповіла Хвилька, яка разом з Лісною та іншими чарівниками прийшла подивитися на підготовку вечірнього бенкету. – Вони там пиріжки разом пекли. А ще казали, що восени Пан Ведмідь допомагав Миші, Білці та Їжачисі сушити в ній гриби, яблука та різні ягоди на зиму.

Тим часом на галявині, тяжко відсапуючись, з'явився сам Пан Ведмідь. Він тягнув на спині великого стола. – Зараз ще стільці принесу, я їх багато нароби́в, усім вистачить. Посуд та столове начиння є?

– Чекай, – сказала Лісна. – Посуд зараз начаруємо, скажи краще, чи не бачив ти десь Чаро Піч?

– Звісно ж бачив, вона біля мого лігва з осені стоїть. Принести?

Поки ходили за піччю, поки чарівнички над нею чаклували: лагодили, мили, чистили; поки принесли борошна від Рипучого Вітряка, пекли хліб і лаштували вечерю, засутеніло. Заворожці почали сходитися на Кришталеву Галявину. Як же вони були приємно вражені, побачивши святково накритий стіл і почувши ароматний дух зеленого борщу та солодкий запах свіжоспеченого хліба.

Але тут сталося несподіване...

Розділ 10

ЧУДОВИСЬКО

Маленька Бабка Йожка підбігла до Зайця, щоб запросити його до столу, але він зненацька голосно зойкнув і сховався за Лисицю, яка теж відсахнулася й собі стрибнула за Вовка, а той, підібгавши хвоста, дременув у кущі.

– ЧУДОВИСЬКО, на нас нападає ЧУДОВИСЬКО!!! – заволали звірі й почали хутко розбігатися.

Маленька Бабка Йожка озирнулася, але нічого не побачила, окрім галявини з накритим столом, чарівничок, які пурхали над ним, востаннє наводячи лад, та Хатинки на Курячих Ніжках, що жваво про щось розмовляла з Чаро Піччю.

– Де, де Чудовисько? – здивовано запитала Маленька Бабка Йожка. – Нікого не бачу.

– Ти у дзеркало давно дивилася? – відволіклася від бесіди чепурненька Чаро Піч.

- Взагалі не дивилася. - відповіла Маленька Бабка Йожка. - А що не так?

Хатинка на Курячих Ніжках важко зітхнула: - То я винна, не доглядела за дитиною. Коли я останнього разу тебе вмивала та зачісувала волосся? Ніколи. Отож звірі й злякалися.

Дійсно, зазвичай розпатлане волосся Маленької Бабки Йожки нині нагадувало копицю сіна після декількох буревіїв. У великому люстрі, запропонованому Лісною, віддзеркалювалося біле від борошна обличчя, на якому замість веснянок зеленіли маленькі шматочки різаного щавлю. На лобі чорніли цятки сажі - це Маленька Бабка Йожка протирала очі брудними руками. Платтячко було запорошене, все в плямах, та ще й розірване збоку невідомо як і коли.

- Справді, справжнє Чудовисько... - розгублено прошепотіла Маленька Бабка Йожка. - Що ж мені тепер робити?

- Як то, що робити? - пирхнула вогнем Чаро Піч. - Вмитися, зачесатися, платтячко зашити.

- Я не вмію... І голки в мене нема. Я потім все полагоджу, - схлипнула мала.

- Ну не знаю. Дірки потрібно зашивати одразу, бо якщо відкласти їх на потім, вони залишаться назавжди!

Гості, слухаючи цю розмову, зрозуміли свою помилку і потроху поверталися на галявину, але малеча ще ховалася за спинами батьків, з острахом зиркаючи на засмучену та зніяковілу Маленьку Бабку Йожку. Чарівнички швидко порадилися, і Лісна махнула своєю чарівною віточкою і промовила: "Хай Чумазько піде, а Красуня прийде!!!".

Чарівнички закружляли навколо Маленької Бабки Йожки, утворюючи щільне коло. На мить Маленька Бабка Йожка зникла у мінливому серпанку, а коли знову з'явилася... На очах здивованих гостей брудна розпатлана нечупара стала маленькою красунею з блискучим волоссям, заплетеним у довгі коси, у чистому святковому платтячку, прикрашеному квітами та стрічками. Маленька Бабка Йожка зачаровано ахнула, не пізнаючи себе у дзеркалі: - Яка ж я гарна! Принцеса!! Ні, королівна!!

- Але запам'ятай, - Лісна поважно підняла вгору палець: - Чари Краси недовговічні. Тобі потрібно вчитися самій доглядати себе, тоді ти станеш красунею назавжди.

То була незабутня вечірка! Її очолювали Хатинка на Курячих Ніжках та Чаро Піч. В коло найповажніших гостей потрапив і Пан Ведмідь, і Мудрий Кіт, і Кріт, і Брати Кролі - усі, хто допомагав готувати страви й облаштовувати вечерю. Маленька Бабка Йожка радісно частувала гостей, хизуючись своєю новою подобою, чарівнички допомагали, пурхаючи над столом. Їхні чарівні ручки, не торкаючись страв, влучно пересували їх ближче до бажаних (до речі, наїдків, незважаючи на непоганий апетит гостей, ставало чомусь все більше - мабуть, чари якісь запрацювали).

Після вечері, прибравши зі столу, усі бажуючі пішли гуртом до Рипучого Вітряка. Йому сумно було на самоті, але, побачивши, що до нього суне юрба веселих заморожців, Вітряк розвеселився та радісно замахав своїми старими крилами. Які ж тут почалися пустощі та веселощі! Танці та гулянци! Молодь веселилася, а Чаро Піч,

Хатинка на Курячих Ніжках та Рипучій Вітряк із задоволенням дивилися на них, інколи зітхали та згадували своє минуле.

Зійшла ніч. Чарівнички непомітно щезли – вечірка скінчилася. Гості неквапно розійшлися по домівках.

Розділ 11

## МОРЕОЗЕРО

Маленька Бабка Йожка добре запам'ятала слова Лісни. Наступного дня вона вирішила взяти справу власної зовнішності, як кажуть, у власні руки.

– Хатинко, ти все одне в інтернеті сидиш, – звернулася вона до Хатинки на Курячих Ніжках, яка саме шукала в мережі нових кулінарних рецептів для Чаро Печі. – Чи не могла б ти знайти для мене якісь взірці сучасних дівочих зачісок? Та роздрукуй їх, будь ласочка!

З оберемком папірців в руках Маленька Бабка Йожка кинулася до Кришталіка: – Дивися, що в мене є! Допоможеш мені найгарнішу та найпишнішу фризурку з мого волосся накрутити?

– Ми ж вчора на Мореозеро домовилися піти. Ти хотіла плавати навчитися. Давай я тобі зараз простенького хвостика зроблю, а ввечері начешемо тобі на голові щось сучасне та неймовірне!

Вчора Маленька Бабка Йожка отримала запрошення від дельфінів, які щойно повернулися з експедиції по дослідженню Великого Океану. Мореозеро, з усіх боків оточене берегами, було ще однією загадкою Завороженого Лісу. Вода у ньому була солоніша, як у справжньому морі, і придатна для морських мешканців.

Маленька Бабка Йожка дуже хотіла навчитися плавати, але побоювалася, що в неї може нічого не вийти. Мореозеро було синє-синє і видавалося глибоким-глибоким! Вона несміливо підійшла до води, спробувала її ногою – тепла. Лагідні хвилі набігали на білий пісок, залишаючи сліди, схожі на старовинну дошку для прання: ребристі та вельми приємні на дотик. Зненацька велике ЩОСЬ вигулькнуло з води, вигнувшись серпом, пролетіло над водою і миттєво щезло в глибині.

– Ти бачила це, бачила? Велика чорна риба!!! – захоплено закричала Маленька Бабка Йожка.

– Мене звуть Сніп, – привітався до них Дельфін. – Це моя дружина Снап, це – дочка Снурре, а це хлопці – Баз і Люрре. Дельфіни закружляли навколо, раз за разом одночасно вистрибуючи з води, а Сніп підплив до самого берега. – Сідай на мене верхи! – звернувся він до Маленької Бабки Йожки.

Вона побачила маленьке сидельце з чимсь на кшталт уздечки, сплетеної з міцних водоростей та прикрашеної перламутровими мушлями, що виблискували на сонці. Маленька Бабка Йожка трохи повагалася, а потім рішуче влаштувалася на спині Сніпа, і вони помчали по воді.

Мореозеро мало форму вісімки: дві величезні водойми були з'єднані каналом, яким і просувалися Дельфіни. Дивовижні краєвиди видніли навколо – ліси на високих скелях, пляжі та пальмові гаї, квітучі сади та виноградники на схилах вкритих шапками снігу



далеких гір. Наче всі найгарніші берегові пейзажі з усього світу були зібрані навколо цього водяного дива.

Інколи Сніп командував: "Пірнаємо!", і Маленька Бабка Їожка набирала повні груди повітря, міцніше хапалася за уздечку, але очі не заплющувала – їй було цікаво, що ж там, на самому дні?

Повз них пропливали зграйки різнокольорових рибок. Допитливі морські коники з цікавістю розглядали нирців. Сполоханий восьминіг роздратовано занурювався у дно, підіймаючи навколо в'юнкі жовті стовпчики піску. В глибині сяяли корали та розквітали різнокольорові актинії. Розмаїті морські зірки та мушлі нагадували недбало розкидані дорогоцінні прикраси. Сонце світило десь високо-високо над поверхнею води – рухаючись за його променями, дельфіни досягали поверхні, а потім летіли над нею, наче птахи. Для Маленької Бабки Їожки це була найнеймовірніша подорож!!!

Нарешті вони дісталися невеликої та неглибокої бухточки з гарним пляжем. "Тепер ти сама", – сказав Сніп і... скинув Маленьку Бабку Їожку прямо в воду! Маленька Бабка Їожка попливла сама! Вода ніжно тримала її і було зовсім не страшно!

Маленька Бабка Їожка навчилася плавати різними стилями, лежати на воді, самостійно пірнати. Коли ж, втомлена від купання й зголодніла, вона захотіла додому, коротенька стежечка, вкрита жовтим піском, швидко вивела її від пляжу прямо до Хатинки на Курячих Ніжках, де на неї вже чекала смачна вечеря й тепле ліжечко.

## Розділ 12

### САЛОН КРАСИ

Тим вечором Маленька Бабка Їожка довго уявляла собі осяяну сонцем блакить Мореозера, тепло пляжу; відчула пісок, що сипався крізь її тоненькі пальчики. Потім вона підбігла до води, занурила у неї руки, дивуючись темній прозорій глибині, швидко пірнула і... заснула. На ранок згадала про зачіску, яку так мріяла зробити. Волосся після морського купання ще більш розкуйовдилось і пасмами стирчало в різні боки.

"Швидше побіжу до Кришталевого Джерельця. В ньому така чиста і м'яка водичка, вона швидко виміє з мого волосся весь бруд та пісок", – подумала вона, але на ґанку здивовано завмерла. Повз Хатинку на Курячих Ніжках важно прогулювалися парами якісь дивні істоти. Маленька Бабка Їожка насилу їх впізнала.

Попереду йшли Лисичка та Білочка. Їхні пухнасті хвостики, чимсь напوماджені, стирчали в різні боки гострими голками. Біла лисиччина маніжка була заплетена дрібушками, між вух кокетливо стирчав яскравий бантик. Такий саме бантик прикрашав шийку Білочки. За ними чимчикувала Зайчиха у чудернацькій перуці з трави та листя й віночку з квітів. Поруч йшла Левиця з несподівано довгою, як у Лева, гривою із сухої трави. Грива була заплетена в коси-дрібнушки різнобарвними стрічками й пишний бант з таких саме стрічок висів на китиці хвоста. Покружлявши навколо Хатинки, вся компанія так само неспішно подалася в хашу лісу.

– Це жива реклама мого Салону Краси! – зненацька над самим вухом Маленької Бабки Їожки застрекотіла Всюдисуща Сорока. – Правда, класна вигадка? Тепер усі заворожці стануть моїми клієнтами!

Маленька Бабка Йожка побачила у Сороки оберемою якихось папірців.

- Ти вкрала мої зразки! - обурливо сказала вона.

- Не вкрала, а знайшла, - в свою чергу образилася Сорока. - Вони біля Кришталевого Джерельця нічії валялися. До речі, й тобі можемо лад на голові навести, а то ти собою вже котрий день людей лякаєш.

Маленька Бабка Йожка зніяковіла і стала вибачатися:

- Якраз хотіла зачесатися і, якщо ти мені допоможеш, буду тобі вельми вдячна, - ввічливо сказала вона. - Мерщій побігли до джерельця!

Навіть у самих страшних страшилках Маленька Бабка Йожка уявити не могла те, що вони там побачили. Навколо Кришталевого Джерельця гарцювали декілька конячок з бігуді на гривах і хвостах, гострими копитами вибиваючи зелений трав'яний килим та зминаючи квіти. Веселе слоненятко Джу набирало з нього воду й поливало усіх охочих. Три білі чаплі зазивали клієнтів. Заворожські красуні штовхалися і галасували. Горобці намагалися вишукати їх у чергу. Затоптана галявина була закидана стрічками, пасмами шерсті та якимись нашвидкуруч зробленим перукарським інструментом.

На камінчику біля джерельця сиділа Кришталік і гірко плакала. Маленька Бабка Йожка кинулася до неї:

- Не плач, не плач! Що тут відбувається?

- Ти ж бачиш: джерельце зіпсоване, галявина знищена... А все ти зі своїми зачісками, - ридма ридала Кришталік.

Це було вкрай несправедливо, але Маленька Бабка Йожка не стала сперечатися й виправдовуватися - вона зрозуміла відчай чарівнички та також відчувала жаль та розпач.

- Чекай, чекай, вона не винна, - застрекотіла Всюдисуща Сорока. - Це я знайшла ті картини. Спочатку подумала, що то інструкції з улаштування пташиних гнізд, але Пані Лиса пояснила мені, що до чого, і я швидко вирішила відкрити Салон Краси. Але й подумати не могла, що він стане аж таким популярним, - пихато продовжила вона, озираючись довкола.

- Завжди треба думати, перш ніж розпочати якусь справу, - розсердилася Хатинка на Курячих Ніжках. - Наприклад, де розташувати своє підприємство, аби воно не шкодило навколишньому середовищу (Хатинка останнім часом дуже цікавилася екологією, тобто відносинами усіх живих істот з довкіллям, і багато читала в інтернеті на цю тему). Треба знайти зручне місце і відповідно його обладнати. А поки що згортай справу та організовуй своїх клієнток - хай приберуть усе, що тут накоїли, - суворо розпорядилася вона.

Лісна з чарівничками, почувши про біду, теж заходилися допомагати Кришталікові. Настав вечір. Галявина виглядала майже так само, як і напередодні, тільки квіти все ще схиляли свої поранені голівки на зім'яту траву. Але джерельце вже весело дзвеніло, напуваючи землю чистою цілющою водою.

Розділ 13

ЗАНЕДБАНИЙ ГОРОД

- Красуня з мене і сьогодні не вийшла, - сумно зітхнула Маленька Бабка Йожка.

- Так, з такою зачіскою тільки гав на Занедбаному Городі лякати, - критично оглянула її Хатинка. - До речі, час нам його відвідати та чимсь зарадити.

Маленька Бабка Йожка уявила собі, як стоїть посередині городу і розмахуючи руками, проганяє гав. "Не хочу бути опудалом", - подумала вона і швидко заснула.

Рано вранці почали збиратися. Хатинка вже приготувала кошик "із собою" (на прогулянках Маленька Бабка Йожка мала звичку питати: "А в нас із собою щось є?", маючи на увазі пиріжки чи бутерброди, чи хоча б печеньку або яблучко). Кошик вийшов великий, бо планували працювати цілий день.

- Де ж ми візьмемо інструменти, щоб город обробляти? - заклопотано спитала Маленька Бабка Йожка, ретельно розчісуючи волосся і заплітаючи косичку. Подивилася у дзеркало та упевнилася, що виглядає дуже охайно і, можливо, отримає якусь іншу роботу, ніж заміщати опудало.

- Я вже про все домовилася, - відповіла Хатинка, і вони рушили на Занедбаний Город.

Вже здалеку було видно Зайця із сапкою за плечима. Поруч лежали лопати, граблі, відро та поливайка. Навколо цієї купи реманенту, мрійливо обмахуючись хвостом, прогулювалася Пані Лиса.

- Зараз ще Зайчиха прискаче, вона в мене добра майстриня город обробляти, - привітався Заєць.

- Обидва ви добрі майстри городи обробляти, особливо у селян по сусідству, - шпигнула його Лиса.

- Та я що, я ж нічого, я ж тільки зайве... капусту там, моркви трішечки, - почав виправдовуватися вухань. - У тебе самої ніс у пір'ячку, хіба ні? - він уїдливо скосив очі на трохи зніяковілу Лису. - Наразі ти що тут забула? Хіба прийшла травички для своїх улюблених курочок нарвати?

- Не свариться, адже тепер у нас свій город буде, - примирливо сказала Хатинка на Курячих Ніжках. - Купу різної городини виростити можна на усі смаки. Ану, хто більше нарахує, що росте на городі?

Маленька Бабка Йожка почала загинати пальчики: - Картопля, раз. Цибуля, два. Редиска - три. Кріп та петрушка, - скрутила вона кулачок.

- Помідори, огірки, - додала Хатинка, по черзі піднімаючи свої пазуристі ніжки.

- Полуниця. Малина, порічка червона, жовта та біла. Чорна смородина. Кущі з ягодами теж можуть на городі рости. А ще баклажани, фіолетові такі, але бувають і білі, кабачки...

- Переможниця, - фиркнула Лиса. - А ще ростуть буряки та будяки. Але мені та городина... - махнула вона лапою й заспівала пісеньку з мультфільму:

Цілу б ніч я не спала,

Все б курей вартувала,

Наче рідного, пестила б півника...

- А ще бур'яни, - сумно зітхнула Хатинка, оглядаючи город, - Досить розмовляти,

нумо працювати!!!

Хутко взялися до справи. Хатинка своїми міцними ногами розгрібала зарості, Маленька Бабка Йожка із Зайчихою зносили на купу бадилля, а Заєць вправно сапав грядки. Згодом підтягнулися інші мешканці Завороженого Лісу і теж стали до роботи. Друзі працювали так ретельно, що на зворотному шляху Маленька Бабка Йожка мала повне право заспівати пісеньку, яку щойно вигадала:

Вже не ростуть бур'яни на городі,  
Добрі рослини псувати їм годі.  
Я про город свій ретельно подбаю –  
І зберемо цілу купу врожаю!

Усі почали дружно підспівувати, і незабаром компанія новоспечених городників дісталася своєї галявини, де на них вже чекали Кришталик та її джерельце з чистою прохолодною водою для вмивання, а також накриті столи зі смачною вечерею, яку приготували Чаро Піч та чарівнички.

Розділ 14

#### НЕСПОДІВАНА ЗУСТРІЧ

По сусідству із Занедбаним Городом шуміло велике поле пшениці. Здавалося, воно тягнеться аж до самого небокряю. "Цікаво, що там, які таємниці ховаються у цьому жовтому морі", – гадала, засинаючи, Маленька Бабка Йожка.

Наступного ранку, коли усі знову зібралися на Занедбаному Городі (який, до речі, вже зовсім не виглядав занедбаним і все більш нагадував опрацьовану дослідну ділянку), вона потай відійшла на край поля й поринула між пшеничні стебла. Колосся вже наливалось зерном, збіжжя росло така густе та високе, що лише небо було видно.

Маленька Бабка Йожка розводила руками жовті пшеничини та йшла все далі й далі. Вона вирішила, що не заблукає, якщо піде за високо сяючим сонечком. Але незабаром над головою з'явилася хмарка, потім друга, і ось вже усе небо посіріло, а сонечко зчезло. Мабуть, дощ збирається, подумала Маленька Бабка Йожка. Треба повертатися, але пшениця стояла навколо щільною стіною, і було зовсім незрозуміло, куди прямувати. Маленька Бабка Йожка заблукала.

Вона вже збиралася заплакати вголос, як побачила Мишеня, що зненацька вигулькнуло поруч.

– Ти що тут робиш, – спитало маля, – дорогу загубила? На жаль, допомогти тобі не зможу, я сам щойно з нірки виліз. З місцевістю ще не ознайомлений. Хіба що Жайворонка покликати, він високо літає!

Маленька Бабка Йожка кивнула крізь сльози і разом з Мишеням почала гукати пташок.

Жайворонки швидко прилетіли на допомогу і закружляли над її головою.

– Гайда за нами, – махнули вони крилами.

Маленька Бабка Йожка, плутаючись у стеблах, рушила слідом за зграйкою і скоро дісталася краю поля. Але навколишній пейзаж був незнайомий. Охайні будинки з пишними садами навколо; ставок, у якому плавали качки та гуси, колодязь-журавель...

Вона вийшла до якогось села.

- От і добре, - сказала сама собі Маленька Бабка Їожка, - зараз зустріну когось з місцевих, дорогу спитаю. Але чи знають люди, де розташований Заворожений Ліс? - засумнівалася вона.

Дорога, що тягнулася вздовж села, була порожня, тільки дуже далеко видніла якась постать на велосипеді. Маленька Бабка Їожка пришвидшила ходу. На її щастя, велосипедист їхав назустріч, і скоро вони порівнялися одне з одним. Яким же було здивування і радість Маленької Бабки Їожки, коли вона упізнала у велосипедистові Івасика Телескопика! Юнак, у свою чергу, трохи не впав з велосипеда, несподівано побачивши нову мешканку його Хатинки на Курячих Ніжках.

- Привіт! Як ся маєш? Що тут робиш? Як там моя Хатинка? Все ціле? - почав сипати він питаннями.

Маленька Бабка Їожка тяжко зітхнула і призналася, що пішла гуляти без дозволу, заблукала і не може знайти дорогу назад. Що Хатинка залишилася десь за полем і, мабуть, дуже-дуже хвилюється.

- Про Заворожений Ліс я чув тільки з листів, які Хатинка на Курячих Ніжках прислала мені електронною поштою, і чесно кажучи, не дуже в нього вірив. Але якщо і ти кажеш те саме... О, я знаю, що нам робити! - зрадів Івасик. - По-перше, ми підемо зараз до моєї бабусі. По-друге, вона тебе нагодує і ти відпочинеш. По-третє, я тим часом напишу листа Хатинці, аби вона не дуже хвилювалася.

Так і зробили. Хата Івасикової бабусі стояла поруч. Господиня зраділа онукові та його гості, почала накривати стіл, принесла глечик холодного молока і цілу миску полуниці, млинці з сиром та сметану.

- Пригощайтеся, діти, смачного вам, - лагідно сказала вона і, сівши поруч, спитала, що трапилося з Маленькою Бабкою Їожкою. Почувши відповідь, замислилася.

- Нічого не знаю про Заворожений Ліс, хіба що у дитинстві щось таке чула. Може, ще якісь прикмети є, окрім чарівничок, чудернацьких тварин та Мореозера? Бо занедбаних городів у нас на околицях села дуже багато...

Тут Маленька Бабка Їожка згадала про Рипучій Вітряк.

- Знаю, знаю, - зраділа Івасикова бабуся. - Треба іти дорогою до перехрестя, піти ліворуч, потім буде стежка, потім ще одна... давайте, я вам краще мапу накреслю!

Після вечері діти сіли на велосипед і, користуючись бабусиною мапою, швидко дісталися Рипучого Вітряка, біля якого вже тупцювала Хатинка, яка місця собі не знаходила від хвилювання. Сутеніло. Івасик поспішав додому, але твердо пообіцяв приїхати на завтра. Друзі тепло розпрощалися.

Розділ 15

## НАДЗВИЧАЙНИЙ ВІЗИТ

Всюдисуща Сорока вже зранку встигла кожному зустрічному розповісти, що Заворожений Ліс має відвідати дуже велика персона - поважний гість Івась Телескопик, знаменитий вчений та винахідник, неперевершений програміст, круглий відмінник, завзятий спортсмен і взагалі класний хлопець. У Лісі здійнялася страшенна

метушня. Чарівнички першими зайняли чергу до сорочиного Салону Краси, встигнувши по дорозі помахати своїми чарівними віточками і нашвидкуруч прибрати у лісі сухе гілля, розчистити дряпоштан, полити траву й квіти та посипати свіжим жовтим піском лісові стежки.

Усі чекали на гостя, чепурилися, готувалися до зустрічі. Найбільш хвилювалися Хатинка на Курячих Ніжках та Чаро Піч. Перша перевіряла усе своє обладнання: чи ні зіпсувалося щось – от би Івасик засмутився; другій дуже хотілося почастувати гостя найсмачнішим у світі святковим обідом. Одна лише Маленька Бабка Їожка тинялася без діла і тому дуже зраділа, коли почула довгоочікуване: "Їде, їде!!!". Але стовп пилу на шляху розвіявся і усі побачили Пана Ведмедя, який тягнув за собою величезний оберемок хмизу та дров для вечірнього вогнища.

Зненацька над головами зустрічаючих роздався гуркіт і з неба на смужку трави обабіч дороги повільно спустився невеликий сріблястий літак. З нього вискочив усміхнений парубок, зірвав з голови льотний шолом і привітально замахав нім над головою. То був Івась власною персоною!

– Привіт усім заворожцям! От вирішив до вас завітати і zarazом новий літак випробувати. Пропоную повітряну екскурсію для усіх бажаних влаштувати!

– Привіт, Івасю, – підбігла до нього Маленька Бабка Їожка. – Цікава пропозиція, але давай спочатку МИ тобі екскурсію влаштуємо.

– Ввійди в наш дивний ліс, побач його красу! – заспівали, кружляючись навколо, чарівнички. – Ми радо тебе вітаємо, багато про тебе знаємо! – і повели хлопця у глибокий ліс.

Заворожці гуртом рушили слідом, по черзі розповідаючи йому свої історії і демонструючи різні дива. Маленька Бабка Їожка спочатку засмутилася: вона дуже хотіла САМА усе показати і розповісти Івасеві про Заворожений Ліс, але, побачивши у якому хлопець захваті від гостинного прийому та навколишніх чудес, зраділа. Адже вона також відчувала себе частинкою цього неймовірного місця!

Вдосталь нагулявшись лісовими стежками, відвідавши Мореозеро, посидівши над Бистрою річкою коло Млина-Водолія і послухавши шум води, втомлена компанія повернулася на Кришталеву Галявину. Хлопець був у захваті від усього побаченого. Чаро Піч теж не підвела. Такого славетного частування заворожці давно не пам'ятали! Після обіду розпалили вогнище і сіли обговорювати нагальні справи.

Івась звернувся до Хатинки: – Я тобі нове програмне забезпечення привіз, акумулятори тощо. Маленька Бабка Їожка розповіла мені про Лісову Школу; як ви багато працюєте, як відпочиваєте. Знаю, як сумують від бездіяльності Рипучий Вітряк та Млин-Водолій. Якщо їх полагодити, можна енергію виробляти, не тільки Хатинці – на весь Заворожений Ліс стане! Я також знаю про бажання малечі мати справжній Дитячий Майданчик. Якщо господарки не проти, – чемно звернувся він до чарівничок, – я можу допомогти вам, згодні?

Чарівнички були у захваті. Куди поділася їхня пиха та настороженість, які так засмутили Маленьку Бабку Їожку та Хатинку на Курячих Ніжках при першій зустрічі!

Гарно зачесані та святково вбрані, вони як метелики пурхали навколо Івася. Маленька Бабка Їожка знов відчула укол ревнощів, але не встигла насправжки засмутитися, коли наперед вийшла Лісна. Вона зробила знак чарівничкам, і ті швидко посерйознішали і зібралися гуртом за її спиною.

- Ми красно дякуємо тобі, Івасю, за запропоновану допомогу. У нас є традиція - обговорювати усі справи лісу на спільних зборах. Але спочатку маємо порадитися ми, чарівнички. Ми відповідаємо за ліс і за наслідки будь-яких змін у ньому. Завтра відбудеться наша нарада.

Господарки лісу щезли, а весела компанія ще якийсь час жваво спілкувалася біля вогнища. Потім провели Івася до літака, довго прощалися і довго махали руками, лапами та крилами йому навздогін.

## Розділ 16

### ДИВА НАВКОЛО

- Цікаво, чим скінчиться ця чарівнича нарада, - вкладаючись спати, запитала у Хатинки Маленька Бабка Їожка. - От би підслухати!

- Сором тобі!

- Ну, послухати!

Вона ще трохи злостилася на чарівничок, хоча чудово розуміла, як непросто зберігати лад у Завороженому Лісі з усіма його чудесами. Тут ростуть рослини, яким ніде не судилося рости поруч; гуляють звірі, які у живій природі вже б пересварилися одне з одним. Маленька Бабка Їожка з усмішкою пригадала, як вона перелякалася, вийшовши першого ранку на ґанок Хатинки на Курячих Ніжках і побачивши страшного крокодила, величезного ведмедя, лева, смугастого тигра... Але всі ті хижаки мирно спілкувалися зі звичайними білками, зайцями та їжачками і зовсім не намагалися комусь зашкодити.

Прогулянки Лісом завжди непередбачувані. Одна й та сама стежка може привести у різні місця. Підеш, наприклад, по малину. А стежка - раз! - зненацька повертає праворуч, і ти вже у джунглях, разом з мавпочками банани та кокоси збираєш. З мавпочками весело, вони дуже люблять гратися, але як починають з пальми на пальму перестрибувати, їх не доженеш. Джунглі не схожі на наш звичайний ліс. Це непролазні хащі тропічних рослин з товстими стовбурами й величезним листям, так щільно перевитих ліанами, що далеко не зайдеш. До того ж, там так часто дощить!

А якось Маленька Бабка Їожка не встигла отямитися, як замість Сунічної Галявини опинилася у справжнісінькій пустелі. Яка ж там спека! І самий пісок, та не такий м'який та лагідний, як на Мореозері, а розпечений на гарячому сонці до білого жару. А коли з-за величезного піщаного кучугуру до неї виповзла якась довжелезна зміюка з усією родиною... Маленька Бабка Їожка, звісно, ввічливо привіталася з усіма, але все ж таки змії вона трохи побоювалася...

Ще був випадок, коли вони з Облізлим Зайцем йшли на Занедбаний Город та, вийшовши з лісу, замість овочевих грядок побачили сніги до самого небокраю, сяючі крижані гори та лискучі льодовики. Заець одразу ж поринув у сніг і вигулькнув з нього

білим-білим, як все навколо. Маленька Бабка Їожка згадала, що взимку ці тваринки біліють, щоб бути менш помітними на снігу. Заєць дуже тішився новою шубкою, а Маленька Бабка Їожка шкодувала хоч за якоюсь теплою одежиною, бо дуже змерзла. Але вона все ж таки трохи проїхалася на санчатах, запряжених білими оленями, привітно помахала білим ведмедям, познайомила з білою лисою, білим вовком та білосніжним барсом.

Ще були Далекі Гори, які Маленька Бабка Їожка бачила під час прогулянки з дельфінами по Мореозеру. Туди хіба що з орлами можна було долетіти. Тим не менш, декілька разів вона, замислившись, опинялася на краю стрімкого урвища, на дні якого бурхливо пінилася гірська річка. Дуже обережним треба бути у Завороженому Лісі, це Маленька Бабка Їожка вже давно зрозуміла.

Чарівнички мали пильнувати дотримання миру серед усього цього чарівного розмаїття. Непроста робота. Не дивно, що вони дуже неохоче пускали до себе сторонніх, лякалися будь-яких змін і не любили залишати ліс надовго. Але їм сподобався Івась Телескопик, його вченість і гарні манери, імпонувало завзяття, з яким він пропонував допомогу. Тому, мабуть, нинішня нарада не забрала багато часу.

Першою, як і завжди, виступила Лісна: – Гадаю, усі будуть згодні з тим, що майданчик для малечі треба збудувати. Вітряку та Млину також треба раду дати, досить старим наодинці сумувати.

– Майданчик треба біля води влаштувати або басейн зробити, – підказала Хвилька.

– Багато квітів навколо посадити, але трохи далі, щоб малеча, бігаючи, не затоптала, – додала Ружа.

– І, звичайно, ніяких вогнищ, – суворо проказала Блискітка.

– Місце має бути затінене та затишне, щоб сонце не дуже припікало, і не на протязі – звернулася Вітра до Бузинкі. – Треба, щоб поруч дерева та кущі росли.

– І ще треба місце для Хатинки на Курячих Ніжках, – засміялися чарівнички, згадавши свою подружку.

## Розділ 17

### НЕБЕЗПЕЧНЕ ТРЕНУВАННЯ

Маленькій Бабці Їожці прийшла в голову гарна ідея. Поки за допомогою Івасика буде влаштовано Дитячий Майданчик, можна ж потренуватися! Для цього якнайкраще підходить Вродлива Яблуня, на якій, зі слів Всюдисущої Сороки, вже вистигли величезні яблука.

На ранок, узявши великі кошики, зібралися усі бажаючі збирати врожай – їжакове сімейство, Білочка, Миша, навіть Пан Ведмідь виявив зацікавленість: смоктати лапу взимку, звісно, добре, але ж яблуко на вечерю – й лікаря не потрібно!

Маленька Бабка Їожка, збираючи стиглі плоди, мала випробувати себе на висоті. Тренером взялася бути мавпочка Лілі, а Пан Ведмідь мав страхувати усіх верхолазів.

Іще одним захочувальним моментом було те, що, як здавалося, з верхівки Яблуні має бути видно як на долоні увесь Заворожений Ліс – так вона була височенна! А Маленькій Бабці Їожці дуже кортіло роздивитися ліс згори, бо вона й досі не розуміла,



чому усі мапи брешуть, а стежки можуть завести бозна куди. І взагалі, бачити світ знизу й згори – з висоти пташиного літу – зовсім різні речі. А з водяної глибини все взагалі виглядає по іншому. І що справжнє? Де хотілося б бути?

Розмірковуючи над цими проблемами, Маленька Бабка Їожка не помітила, як опинилася біля товстого стовбура Вродливої Яблуні. Лілі вже сиділа на гілці.

– Мерщій на гору! – гукала вона. – Хто перший добереться до верхівки?

– Звісно, ти, – зітхнула Маленька Бабка Їожка, добре знаючи здібності своєї подружки, і полізла слідом.

Це був складний підйом. З гілки на гілку, які ставали все тоншими і моторошно тріщали, наче збиралися ось-ось зламатися! А Лілі скакала собі поруч, розгойдуючись то на одній руці, то на хвості, так, що дивитися було страшно!

Нарешті, тяжко відсапуючись, Маленька Бабка Їожка досягла верхівки дерева і озирнулася довкола. Навкруги ходило хвилями зелене море – Заворожений Ліс наклав пеленою усе довкола! Маленька Бабка Їожка розчаровано зітхнула і вирішила спускатися.

Але це виявилось ще складніше. Ноги відчайдушно намагалися намацати якусь опору вниз; рученята терпи й мали ось-ось випустити ненадійне гілля. Лілі голосно верещала, Білочка метушилася поруч, знизу ревів Пан Ведмідь: усі хотіли чимсь зарадити, якимось допомогти. Маленька Бабка Їожка заплющила очі та запанікувала: "Мабуть, я залишуся тут назавжди...".

Першою оговталася Всюдисуща Сорока. Голосно застрекотівши, вона майнула кудись, і вже за декілька хвилин почувся голосний тупіт і шелестіння кущів. Щось тепле й м'яке торкнулося шиї невдалої верхолазки. Між листям яблуні, зовсім близько, з'явилася голова... Жирафа!

– Я згадала, що Жираф серед нас найвищий, і часто бачила, як він збирає яблука із самої верхівки! Лілі, допоможи Маленькій Бабці Їожці дістатися його шиї, – у захваті командувала пташка.

Тремтячі ручки та ніжки міцно обхопили довжелезну шию тварини. Маленька Бабка Їожка хотіла потроху-потроху сповзати вниз, але Жираф наказав триматися, позадкував, а потім, широко розставивши ноги, нахилив голову до самої землі.

"Врятована, врятована!" – залунало навкруги, і Маленька Бабка Їожка нарешті опинилася у колі радіючих друзів.

До них вже поспішали Хатинка на Курячих Ніжках із Чаро Піччю. Перша хотіла добряче насварити неслухів, а друга – скоріш усіх нагодувати, бо скільки ж енергії було витрачено! "Перед тим, як кудись залізти, треба добре подумати, як звідти злазити будеш", – бурчала Хатинка, напучуючи Маленьку Бабку Їожку, яка за обидві щоки вже наминала чаропіччині пиріжки.

Заворожці збуджено обговорювали пригоду, хвалили Сороку за винахідливість, а Жирафа – за зріст, і тут Маленька Бабка Їожка згадала, що не зірвала й жодного яблука! Сум пройшов, коли вона побачила повні кошики стиглих плодів, які звірі встигли зібрати під час її небезпечного тренування.

## Розділ 18

### МАЙДАНЧИК БАЖАНЬ

Після наради Хатинка на Курячих Ніжках написала Івасеві електронного листа: "Любий Івасю, чарівнички вирішили розпочати будівництво, а мене призначили комендантом майбутнього Дитячого Майданчику. Чекаємо на тебе, сподіваємося, що ти нас не підведеш. ХНKN". Майже одразу прийшов e-mail у відповідь: "Не підведу! Тільки зберу все необхідне – одразу до вас! Чекайте! Івась".

Пройшов тиждень. Хатинка на Курячих Ніжках та Маленька Бабка Йожка поралися на городі, як зненацька почули автомобільний гуркіт і побачили на дорозі велику вантажну машину. За кермом сидів Івась, а у кузові вантажівки лежали дошки, драбини, якісь великі й малі коробки та пакети.

Всюдисуща Сорока метушилася, скликаючи заворожців, а ті вже й самі з тупотом та грюкотом мчали до майбутнього майданчику. "Я перший буду розвантажувати, ні, я...", – штовхалися вони, заважаючи одне одному. Івась запропонував задля кращої організації праці розподілити майбутніх будівельників на бригади, вибрати бригадирів і кожному дати своє завдання.

Одначе не обійшлося без розгاردіяшу. Мавпочки заплутали усі канати для лазалок, і треба було спішно викликати зграю пташок на допомогу. Пан Ведмідь намагався витягнути з машини приладдя, яке лежало під самим сподом. Леви почали гратися м'ячами, а найбільшим з них жонглював слоненятко Джу, уявляючи себе цирковим актором. Їжаки розсипали цвяхи й довго шукали їх у високій траві, аж поки миші їм не допомогли й не позбирали усі до останнього.

Але потроху справа налагодилася. Білочки допомагали мавпочкам навішувати канатну дорогу. Олені гострими ратицями збивали велику пісочницю, а Бегемотик наніс туди купу піску, на якому спішно, наче на пляжі, розтягнувся Крокодил (його безцеремонно витурили звідти будівельники, які почали встановлювати над пісочницею широкий червоний гриб-парасольку).

Жирав виявився вправним керівником розвантажувальної бригади, і скоро усі гойдалки, драбинки й велика спускалка стояли на землі та чекали на свої місця. Папуги, озброєні фарбами і пензлями, завзято розмальовували Майданчик у яскраві кольори, взявши за приклад власне забарвлення.

Пані Лиса, дбайливо підібгавши пухнастого хвоста, щоб, не дай Боже, не замазюкати його, тинялася Майданчиком, пильно придивляючись, чи усі справно виконують свої роботи?.. чи нема десь якихось недоліків?.. та, якщо знаходила, хутко бігла до Хатинки на Курячих Ніжках (Івася вона ще трохи побоювалася) і доповідала про негаразди. Але більш за всіх метушився та хапався за кожну справу Облізлий Заець. Він вже уявляв собі заздалегідь вимріяну картину: як завдяки Майданчику купа непосидючих зайченят дадуть нарешті спокій і йому, і його Зайчисі.

Маленька Бабка Йожка була напихваті. Вона допомагала Івасеві розмічати ділянку, шукала потрібні інструменти, розносила робітникам чай, компот і пиріжки, які приготували Хатинка та Чаро Піч. Підключилися, звісно, і чарівнички. Їхні чарівні

віточки мерехтіли то ліворуч, то праворуч, допомагаючи будівельникам і всюди наводячи лад. Коли вже Майданчик був майже готовий, вперед вийшов Івась.

- А тепер... сюрприз!!! Ану усі заплюште очі! Можна буде дивитися лише за моєю командою.

Коли команда пролунала і заворожці розплющили очі, вони побачили на Майданчику... Рипучого Вітряка й Млина-Водолія! З колеса Водолія лилися струмені води, що утворювали багатоярусний фонтан-водоспад і наповнювали невеличкий басейн. Відремонтований Вітряк крутив крилами, кожне з яких стало справжнім карусельним кріслом!

Маленька Бабка Їожка дуже зраділа старим друзям, а Хатинка на Курячих Ніжках була особливо задоволена тим, що тепер вони усі разом будуть розважати малечу на новому справжньому Дитячому Майданчику. Мрії заворожців здійснилися!

Розділ 19

### ШКІЛЬНІ ІСПИТИ

Із самого ранку йшов дощ. Було сумно. Хатинка на Курячих Ніжках заклопотано клацала клавішами комп'ютера. З принтера вилітали листи роздруківок. Мудрий Кіт, який прижився у Хатинці як рідний, кружляв навколо столу, примружено поглядаючи на глечик зі сметаною та щось бурмочучи. Маленька Бабка Їожка від нема чого робити почала прислуховуватися:

- My cat is fat, My cat is black... Było sobie raz jajko mądrzejsze od kury... Hundert Hasen haben Hunger. Hundert Hasen haben Durst... - почула вона.

- Готуюся до іспиту з іноземних мов, - муркнув Кіт у відповідь на її німе запитання, і додав, крутнувши хвостом: - И днем, и ночью кот ученый все ходит по цепи кругом...

- Поки ти тут нудьгуєш, я вже купу екзаменаційних тестів роздрукувала, - сказала Хатинка. - Бери краще ножиці і допомагай вирізати запитання і кожному по конвертах розкладай.

- А кому які? - зацікавилася Маленька Бабка Їожка. - Дай, сама вгадаю. Задача про горішки, мабуть, для Білочки. Їжак має порахувати, як поділити чотири яблука між десятих їжачків. Слоненятко - як наповнити басейн водою, якщо в одну трубу вливається, а з іншої - виливається.

- Все правильно, - відповіла Хатинка. - Кожному заворожцеві надані свої завдання. Наприклад, мавпочки з твоїм рятівником Жирафом мають зібрати гербарій з усіх рослин, які ростуть у Завороженому Лісі. Дельфіни - надати доповідь про екологічний стан Мореозера. Леви й тигри - написати твір на тему "Як я провів літо". Пан Ведмідь з помічниками - розрахувати коефіцієнт корисної дії для Млина-Водолія та Рипучого Вітряка після їхньої модифікації. Лиса із Зайцем та Зайчихою звітуватимуть про агрономічні досягнення на Занедбаному Городі. І так далі, і так потім...

- Це ж скільки часу нам потрібно, щоб усіх вислухати, - зітхнула Маленька Бабка Їожка.

- Нічого, чарівнички допоможуть час розтягнути, а Івасиків комп'ютер проведе зовнішнє незалежне оцінювання, тобто не в приміщенні, а просто на галявині. Думаю,

за вечір впораємося.

Дощ вшух і Маленька Бабка Йожка вийшла подивитися, чи все готово до майбутнього іспиту. Пан Ведмідь, не гаючи часу, вже розставив столи та стільці навколо Хатинки на Курячих Ніжках. Горобці розкладали конверти із завданнями, намагаючись тишком-нишком зазирнути всередину. Іспитники, похапцем повторюючи про себе вивчене, вже почали збиратися на галявині.

- Починаємо Перші випускні іспити Лісової Школи! - проголосила Лісна, яка разом з іншими чарівничками непомітно з'явилася біля Кришталевого Джерельця. Хатинка широко розчинила двері, засвітився екран комп'ютера, розгорнулися конверти, зашелестіли білети - екзамен почався.

- Привіт, як справи? - зненацька почула Маленька Бабка Йожка і зраділа:

- Івасик, і ти тут?

- Прилетів подивитися на результати роботи вашого надзвичайного навчального закладу.

А результати виявилися відмінними! Заворожці чітко виголошували свої доповіді, справно відповідали на складні запитання. Ніхто не користувався шпаргалками, не підглядав, не намагався підказувати. Івась був приємно вражений.

- Не думав я, що з цього починання буде така користь, - сказав він у заключному слові, яке йому, як людині вченій, чемно надали чарівнички. - Ви працювали дарма - всі тепер вміють читати, рахувати, усі придбали нових неабияких знань. І кожен отримає Диплом Заворожської загальноосвітньої школи з відзнакою!

Після іспитів Чаро Піч влаштувала справжній бенкет. Маленька Бабка Йожка дуже раділа за своїх друзів, веселилася разом з ними. Але ледь чутна сумна нотка чомусь бриніла десь глибоко-глибоко в душі.

Розділ 20

## ОСІННІЙ БАЛ

Дрібний дощ всю ніч колисав Маленьку Бабку Йожку. Прокинувшись вранці під його нудний шелест, вона зрозуміла, чому так часто їй стає сумно, - вже осінь! Настрій трохи підняла Хатинка.

- Гайда за грибами, - запропонувала вона. - Кажуть,росло їх повний ліс! Цілу галявину!

Дорогою Хатинка на Курячих Ніжках почала було розповідати Маленькій Бабці Йожці мисливські байки про збирання грибів небачених розмірів у невірогідній кількості, як тут їхню увагу привернув Голуб-листоноша, який разом із побратимами тягнув величезну поштарську сумку. Час від часу один з голубів діставав із сумки якийсь конверт і жбурляв його на-діл. Всюдисуща Сорока кружляла навколо і голосно сповіщала: "Осіnnий Бал чарівничок! Запрошення на Бал чарівничок! Усім заворожцям! Усі на Бал чарівничок!".

- А мені запрошення? - стурбовано запитала Маленька Бабка Йожка. - Невже нема?

- Мабуть, чарівнички про тебе забули, - уїдливо сказала Пані Лиса, що тинялася

поруч.

- Може, просто запрошення загубилося, - примирливо промуркотів Мудрий Кіт, який грівся біля теплового системного блоку комп'ютера.

Маленька Бабка Їожка заплакала. Довгоочікуваний Бал чарівничок! Омріяні танці з Івасем серед квітів, смачне морозиво, мультики всю ніч! І всього цього може не статися через недбалість якихось листонош! Чи чарівнички й справді забули про неї?

Чарівнички - на те вони чарівнички - відчули розпач своєї подружки і миттєво з'явилися на Грибній Галявині. Як завжди вперед вийшла Лісна, тримаючи два запрошення у вигляді сердець, оповитих різнокольоровими стрічками та квітами, простягнула їх Хатинці на Курячих Ніжках та Маленькій Бабці Їожці й урочисто промовила:

- Любі наші, як ми могли забути про найважливіших гостей нашого Осіннього Балу! Ви теж здали іспити - на дружбу та взаємодопомогу, на відданість та чесність, і стали нашими справжніми друзями. Цей бал ми влаштуємо також і на вашу честь! Кожної осені чарівні істоти Завороженого Лісу збираються разом, веселяться, танцюють і співають, згадуючи літо, що минуло. Ми дякуємо сонцю, що гріло нас влітку; прощаємося з теплими дощами, які вмивали наші дерева й очищали повітря; проводжаємо легкий лагідний літній вітерець. Тож не станемо перейматися через майбутню зимову негоду. Годі сумувати! Сьогодні ми всі сповнені радості! До речі, твій святковий наряд чекає на тебе, Маленька Бабка Їожка. Сподіваємося, він тобі сподобається!

Дивне, запаморочливе почуття нереальності... Те, що вона бачить і відчуває, відбувається насправді? Чи це сон, викликаний спогадами про якесь старе кіно? Чи то здійснилися мрії, навіяні уривками з товстої дорослої книги, які мама колись читала їй вголос?

...Маленька Бабка Їожка вперше їхала на бал. У напівтемряві Хатинки вона жваво уявляла собі все те, що чекає її там, на балу, в добре освітленій залі: музика, квіти, танці, Івась, уся блискуча молодь Завороженого Лісу. Це було так чудово, майже неймовірно! Вона намагалася пригадати усі добрі манери, які тільки знала, і замирала від хвилювання біля високих дзеркал, які відбивали чарівничок у білих, блакитних, рожевих шатах з діамантами та перлами на оголених руках та шиях.

Маленька Бабка Їожка у довгому рожевому платті, оповитому білою димкою і прикрашеному трояндами, у білих атласних черевичках з бантиками дивилася у дзеркала і не могла відрізнити себе від інших. Хто перший запросить мене на танок, думала вона. Тільки б не Жираф, дуже вже він височенний! З Паном Ведмедем теж не дуже хочеться танцювати - усі ноги відтопче. Звісно, вони мої друзі, але... Їжак маленький та колючий, Облізлий Заєць вже витанцював зі своєю Зайчихою...

Дуже гарний юнак у бальному костюмі прямував крізь залу прямо до Маленької Бабки Їожки. Вона не одразу пізнала його - це виявився Івась, чепурний, веселий, усміхнений. Із гречним і низьким поклоном він протягнув руку, пропонуючи тур вальсу. "Давно я чекала на тебе", - наче сказала Маленька Бабка Їожка своєю сяючою

посмішкою, піднімаючи свою руку на плече Івася. Вони танцювали пречудово. Після вальсу була мазурка, потім менует, полонез... Наприкінці котильйону до них підійшла Хатинка на Курячих Ніжках і спитала, чи весело їм на балу.

– Так весело, як ніколи у житті! – відповіла Маленька Бабка Їожка.

Вона була найщасливіша в цілому світі, та що там у світі – в усьому Завороженому Лісі, і готова обійняти і Хатинку, і Чаро Піч, і Рипучого Вітряка, і Млина-Водолія, розцілувати всіх чарівничок. Усі заворожці, що танцювали навколо, були однаково добрі, милі та прекрасні, вони любили одне одного: ніхто не міг образити одне одного і усі мали бути так само щасливі, як і вона...

Кінець першої книжки

Частина друга. ЗАМОРОЖЕНИЙ ЛІС

Дивна пора – зима. Морозна, люта, але – чарівна.

Ольга Громико

Розділ 1

В ЗАСНІЖЕНОМУ СКВЕРІ

Ніч була ясна, а на ранок пішов сніг – білий-білий, густий-прегустий. Місто вже укрилося чистою пеленою, але все сипало та сипало. Велика сніжинка, схожа на мережану серветку з бабусиною серванту, наче метелик, сіла Маленькій Бабці Їожці на ніс і голосно... замурчала! Маленька Бабка Їожка розплющила очі. Сніжинка-метелик обернулася білосніжною кішкою, що ніжно торкалася її своїм прохолодним писочком і наче закликала: "Прокидайся скоріше! Вставай, пішли гратися, мені без тебе сумно!".

– Якби ми були у Завороженому Лісі, – подумала Маленька Бабка Їожка, – могли б трохи потеревенити, свої сни одна одній розказати...

Вона швидко скочила з ліжка, Білосніжка за нею. Обидві підбігли до вікна. За вікном, куди не глянь, лежав сніг: на будинках, тротуарах, шапками вкривав кущі та дерева. Прийшла зима.

Треба було обов'язково навідатися до Хатинки на Курячих Ніжках: чи не занесло її снігом по самісінький дах? Схопивши санчата (за одним разом і на спускалці у сусідньому парку можна буде покататися), Маленька Бабка Їожка вибігла на вулицю.

В її улюбленому сквері, влітку такому усміхненому та уквітчаному, темніли похмурі дерева, їхнє засніжене гілля згиналося до самої землі. Але за ними, біля дитячого майданчику – Маленька Бабка Їожка не повірила своїм очам – зеленіла височенна ялинка, прикрашена різнокольоровими кульками, різноманітними іграшками, гірляндами із блискучого дощичку. Сріблясті й золотаві шишки висіли на її вітах, між ними скакали прудконогі олені; пухнасті сніжинки м'яко торкалися голок, підтримуючи ніжних ангелів, а один, найбільший, виліз на саму верхівку і міцно тримав посох, на якому навіть у цей похмурий день ядро сяяла велика зірка.

– Ти б побачила цю красу увечері, коли на ялинці запалюють вогні, – почувся чийсь знайомий голос. Маленька Бабка Їожка озирнулася. Поруч, обтрушуючи залишки

снігу, тупцювала Хатинка на Курячих Ніжках.

- Хатиночко, привіт, як же я за тобою скучила! - щиро зраділа Маленька Бабка Їожка.

- Та вже давно не бачилися, зовсім ти про мене забула, - докірливо блимнула очима-віконцями Хатинка. - Але я не серджуся: зима ж, холоднеча, дітей у нашому сквері зовсім мало гуляє. Але тепер побільшає, - загадково додала вона.

- Це ж Різдво, - здогадалася Маленька Бабка Їожка, - скоро Різдво! Як же я люблю це свято! Настане Новий Рік, будуть подарунки, ласощі, веселощі з друзями... - вона зненацька замовкла.

- Чого засумувала? - уїдливо спитала Хатинка. - Хоча я, здається, здогадуюсь...

- Я згадала Заворожений Ліс, чарівничок, нашу Кришталеву Галявину, усіх-усіх заворожців...

- Івася, - не вгавала Хатинка. - До речі, нещодавно бачилися. Заходив до мене, обладнання моє перевіряв. Нові програми поставив. Про тебе розпитував...

- Справді? - Маленька Бабка Їожка марно намагалася сховати задоволену посмішку. - А класно було б усім разом зустріти Новорічні свята? Такий різдвяний бал можна було б влаштувати! Пам'ятаєш Осінній Бал?

Хатинка на Курячих Ніжках добре пам'ятала і бал, і смачні обіди, які вони із Чаро Піччю за допомогою чарівничок влаштовували для заворожців, і довгі вечірні розмови з Рипучим Вітряком та Старим Млином. Вона теж дуже скучила за друзями із Завороженого Лісу, тому ідея Маленької Бабки Їожки прийшлася їй до смаку.

- Гадаю, треба все добре обмірковувати, підготуватися, - розважливо сказала вона.

- Придумати подарунки усім заворожцям, - підхопила Маленька Бабка Їожка, - та зібрати якнайбільш різноманітних ялинкових прикрас. А гарну ялинку у Завороженому Лісі ми обов'язково знайдемо!

Розділ 2

ЗНОВ У ПОДОРОЖ!

Маленька Бабка Їожка добре пам'ятала наказ чарівничок **НІКОМУ НІКОЛИ НЕ РОЗПОВІДАТИ ПРО ЗАВОРОЖЕНИЙ ЛІС**, але не втрималася й досить туманно розказала своїм міським друзям, що збирається зустріти Новий Рік у чарівній лісовій країні, де у злагоді живуть різноманітні звірі та дивні істоти. Не те щоб друзі їй повірили, але це було круто, а ще крутіше - допомогти Маленькій Бабці Їожці її мрію здійснити. Кожен хотів чимсь допомогти, тож робота закипіла.

Білосніжка невдоволено пирхала і ховалася від малечі, яка заповонила кімнату Маленької Бабки Їожки. Діти малювали вітальні листівки, клеїли паперові іграшки та гірлянди. Дівчатка робили браслети та намиста з різнокольорових ниток, бусинок і гудзиків для заворожських красунь, шили іграшки в подарунок місцевій малечі, плели чарівничкам крихітні рукавички, шарфики та капелюшки, пекли різдвяне печиво у формі ялинок, зірок, сніговиків та казкових будиночків. Хлопці вирізували з дерева машинки та літачки, коників та ведмедиків; намагалися зібрати електричну гірлянду з розфарбованих у різні кольори лампочок, але заплуталися у проводах. Щось там у них

ніяк не вмикалося, аж поки не прийшов Івась і не зарадив справі.

Подарунки, прикраси та ласощі складали у великі коробки. Через деякий час їх назбиралося так багато, що мандрівники засумнівалися – чи вистачить у Хатинці місця? Вирішити цю проблему знов таки допоміг Івась. Він запропонував вирушати порожнем, а подарунки він привезе трохи пізніше, перед самим Різдвом.

Тим часом все було готове до подорожі. Зібрані необхідні припаси, теплі речі; за допомогою студентів – друзів Івася Хатинку на Курячих Ніжках обшили спеціальним теплоізоляційним матеріалом та влаштували обігрівачі – тепер навіть у мороз всередині завжди було тепло та затишно, наче влітку. Івась ще раз перевірів комп'ютер, адже саме він мав підтримувати усі системи життєзабезпечення. Можна було рушати в путь.

Зимова експедиція вельми відрізнялася від літньої веселої подорожі. Навколо лежали самі засніжені поля, тільки деінде з-під снігу визирали чорні стовбури замерзлих дерев та кущів. Але сумний пейзаж не псував настрою мандрівниць: вони тішилися перспективою зустрічі зі старими друзями і зовсім не переймалися через холод, мряку та ожеледицю. На них чекав Заворожений Ліс.

Заворожений Ліс чорнів за пустим пшеничним полем і здавався порожнім та непривітним. Не побачивши на узліссі крил Рипучого Вітряка, Маленька Бабка Йожка згадала: і Вітряк і Млин тепер отаборилися на Дитячому Майданчику. Полегшено зітхнувши, вона почала виглядати якусь стежку між снігових заметів, але марно – сніг лежав стіною, наче хтось невідомий спорудив навколо холодну неприступну фортецю. Нарешті Хатинка на Курячих Ніжках зупинилася, неабияк втомившись ковзатися нечищеною дорогою

– Вже сутеніє. Може залишимося на ночівлю десь тут, на узліссі? – змореним голосом сказала вона й сіла у найближчий замет, наче у м'яке крісло. – Відпочинемо, поведемо, а завтра... Не встигла вона договорити, як Маленька Бабка Йожка заволатала, видивляючись у віконце: – Дивись, дивися, хто це? ЩО ЦЕ?!!

Раптовий порив вітру підняв хвилю снігу, закрутив її холодним смерчем. Цей смерч борсався дорогою то вліво, то вправо, наче намагався чи то сховатися, чи то втекти. За ним сунуло, набираючи сили та розміру, щось сіре, безформне, але дуже страшне. Загуло й завило так, що Хатинка, якби вже не сиділа у кучугурі, мабуть, звалилася б з ніг. Стало так холодно, що дерева затріщали і миттєво припали інеем. Віконне скло на очах покрилося крижаними квітами. Навіть всередині, не дивлячись на веселі палаючі вогники електричного каміну, стало зимно та якось незатишно.

Зненацька смерч розпався, розлетівся на льодяні друзки. Зі сніжного туману вихватилися дві тіні й прожогом кинулися до Хатинки на Курячих Ніжках. Гучно застукали у двері, закричали:– Відкрийте швидше, рятуйте нас! Допоможіть будь ласка!

Маленька Бабка Йожка швидко надала на клямку й розчахнула двері: – Скоріше сюди! Мерщій ховайтеся! Вона ледь упізнала в укритих білою памороззю фігурах друзів – Облізлого Зайця та його дружину.



## КРИЖАНА БІДА

Тяжко відсапууючись, обтрушуючи сніг та шматочки криги, Облізлий Заєць бурмотів:

- Яке щастя! Якби не ви! Як вам дякувати? Любонько, ти як? Жива? - обернувся він до Зайчихи. Та ледь кивнула замерзлими вухами.

- Що тут у вас коїться? - стурбовано запитала Маленька Бабка Йожка. - Що за снігові перегони? Чому ви такі перелякані? Хто за вами гнався?

- Ой, що коїться, що коїться... - заволатала Зайчиха. - Тут таке! Як ми ще живі, не знаю...

- Чекай, - зупинив її Заєць. - Можна нам трохи зігрітися? І я все вам докладно розповім.

Маленька Бабка Йожка заметушилася, збільшила вогонь у каміні, підсунула до нього два невеличкі нові фотелі - новорічний подарунок від знайомого сусіди-мебляра, дістала плетені пухнасті пледи. Улаштувавши бідолах у теплі, запропонувала їм гарячого чаю, який вже встигла заварити Хатинка.

Заєць перестав тремтіти, лише коли допив третю чашку чаю, і почав розповідати:

- Біда в нас. Були холодні зими, але такої страшної та лютої ніхто не пам'ятає.

- Мабуть, до вас завітала Королева Льода, - зі знанням справи муркнув Мудрий Кіт, який ще з літку облаштувався у Хатинці її усі зимові вечори читав їй вголос казки. - Вона така прекрасна, біла, холодна й неприступна... - він мимоволі глянув на кішку Білосніжку, яка вирушила у подорож разом зі своєю хазяйкою.

- О, якби ж то... - перервав його Заєць. - Із Королевою Льодою ми добре знайомі. Кожної зими вона пролітає повз наш ліс на трійці баских коней, таких саме білих, холодних та прекрасних. Лісна товаришує з її дочкою - принцесою. Між ними існує домовленість: ніколи ні при яких умовах вони не шкодитимуть нашому Лісу та його мешканцям. Усі заворожці чекають її візиту та заздалегідь готуються до зими.

- Домовленість така, - вступила Зайчиха. - Як не дивно, Принцеса Льодяничка дуже любить квіти. В її промерзлому палаці є одна спеціальна кімната, навіть цілий зал, прикрашений запашними трояндами, ніжними конваліями, вербеною та нарцисами. В старовинних вазах, оповитих барвінком, повно різнокольорових тюльпанів, півоній та ірисів. Ці квіти ніколи не в'януть. Так мені Пані Лиса розповідала, а їй - Білочка, яка чула від Їжачихи, якій казала це Чаро Піч, що ніби то Пан Ведмідь сказав, що знає це від самої Лісни. От і дарують наші чарівнички Принцесі Льодяничці різноманітні квіти та незвичайні рослини...

- Ну, не знаю, - недовіжливо похитав головою Заєць. - Може так, може ні, але зими у нас завжди були лагідні, снігу випадало рівно стільки, щоб опале листя прикрити, паростки захистити та причепурити все навколо. - Щоб ми шубки могли перевдягти, - весело пирхнула Зайчиха. Але Зайцю було не до сміху. Він із сумом в голосі продовжив: - Цього року сталося страшне - нас захопили сніжні велетні.

- Ніжні велетні? - перепитала Хатинка. - Щось я погано чути стала після утеплення.

- Якби ж то ніжні. Злі, студені й невблаганні. Все навколо них дубіє, вкривається кригою, помирає... Як побачать вони щось живе, тепле - одразу накривають сніговою пеленою, заковують у льодовий панцир, морозять на смерть. Ми з Зайчихою ледь втекли.

- Звідки ж вони взялися? - спитала злякана Маленька Бабка Йожка.

- Ніхто не знає. Пригнало їх сюди якесь сіре чудовисько, обідране, зле та вульгарне. Ви кажете: Королева Льюда - та вона ж шляхетна пані і слово своє тримає, а це якесь... - Заєць на міг знайти слів: - якесь одоробло неосвічене. По-людськи розмовляти не вміє, слова - самі лайки брудні, навіть вимовити гидко.

- А що ж чарівнички? Не змогли зарадити?

- Більшість вирішила покинути ліс та податися в теплі краї, за Великі Сніжні Гори. Мовляв, зима пройде й усе повернеться на круги свої, сніг розтане, разом з ним і велетні згинуть... Але Лісна залишилася, не кинула свій ліс. Заморозили її лиходії, не встояла вона сама перед злою силою.

- А Кришталик? Наша Галявина? Город? Річка?! - у розпачі скрикнула Маленька Бабка Йожка.

- Усе замерзло й кригою затягнулося. А Кришталика замурували у льодовій печері біля її джерельця...

Розділ 4

#### ВЕЛИЧНА БИТВА

Допізна розповідали засмучені гості про жахливі пригоди, що спіткали Заворожений Ліс та його мешканців. Про те, як тварини змушені були тікати з рідних домівок, бо всюди - навіть у джунглях та пустелі - настала страшна холоднеча. Про те, як замерзли річка та озера, навіть Мореозеро вкрилося величезними крижинами. Про те, як тріщали від морозу дерева, ламаючи укриті шаром снігу віти, як вмиють наскрізь промерзли та побіліли кущі, а земля покрилася непролазними сніговими кучугурами. Не залишилося ані жодної стежки, ані жодної галявинки. Занадто довго сперечалися чарівнички і не встигли зарадити біді.

- Може, якби вони швидко домовилися, дружньо стали перед цією страшною навалою і махнули усі разом своїми чарівними віточками та вимовили тільки їм відомі чарівничі примови, то змогли б зупинити лиходіїв. Але сталося, як сталося... Кришталик у полоні замерзлого джерельця, а Лісну снігові велетні позбавили чародійної сили та занесли невідомо куди. Навіть всюдисуща та всевидюща Сорока не знає, чи жива вона і де її тримають...

- Як таке сталося? - тільки й змогла вимовити Маленька Бабка Йожка.

- То була велична битва, - з гордістю вимовив Заєць. - Захисники стояли до останнього. Лісна випробувала усі знані магічні заклинання та замовляння, будуючи захисну стіну перед нападниками. Кришталик водяними струменями, які замерзли у повітрі й ставали гострими, наче стріли, намагалася збити велетнів з ніг. До них приєдналися інші. Ви б бачили, якими величезними вогняними кулями кидала Блискітка у ворога, які довжелезні блискавиці вилітали з її рук! Світла яскраво

освітлювала поле бою, Вітра навіяла теплий пустельний вітер, намагаючись розтопити сніжну навалу. Але не всі чинили опір. Інші чарівнички, побачивши що їхні домівки: водоймища, лани та луки, кущі й дерева замерзають, вирішили супроводжувати бажаних покинути Ліс. Їм важко за це дорікнути – хтось мав допомогти мавпочкам, левам, жирафам та іншим теплолюбним тваринам дістатися безпечного місця.

– Через це сніжні велетні перемогли? – сумно спитала Маленька Бабка Йожка.

– Їх було дуже багато, вони були сильніші. Їхній ватажок – оте сіре невиразне створіння, яке, мабуть й імені справжнього не має, кидав на нас все нові й нові білі студені загони, – продовжив розповідач.

Крижаним вітром вороги розігнали вогні й блискавиці, вистудили тепле повітря, льодяними брилами розбили захисну стіну. Сіре створіння злетіло у повітря, широко розкинувши свої драні шати, обхопило ними Лісню й потягло невідомо куди. А перед тим кинуло крижаний спис у бік Кришталіка. Здавалося, що спис не завдав шкоди чарівничці, розбившись біля її ніг, але Кришталік вмить наче скам'яніла. Один з велетнів жбурнув її у джерельце, що якраз було поруч, і враз заморозив.

Вороги не могли завдати шкоди Блискітці та Світлі через їхню здатність викликати вогонь. Тільки-но вони намагалися схопити їх, як починали танути під гарячими променями. Але сили чарівничок теж танули. Разом з Вітрою вони відступили, захищаючи заворожців, які залишилися у Лісі й теж намагалися чинити опір.

– То в Лісі хтось залишився? А ваша малеча? Що сталося з усіма нашими друзями?

– Пан Ведмідь сховав дітлашню у своєму просторому барлогу. Він облаштував його задалегідь і місце вибрав недоступне. Мріяв солодко проспати усю зиму, але навряд чи тепер йому це вдасться. Подбати про малечу допомагає Пані Лиса. Білки й їжаки встигли доставити туди свої припаси. Вітра принесла з собою залишки теплого повітря, Світла й Блискітка теж там – намагаються, як можуть, зігріти й освітити приміщення, щоб діти не сиділи весь час у темряві. Але сил в них замало, дуже вже виснажливою була битва.

– А Млин-Водолій з Рипучим Вітряком? Теж замерзли?

– Вони разом з Чаро Піччю залишилися на Дитячому Майданчику. Чаро Піч зігріває їх, допомагаючи не розсипатися від морозу. Дорослі теж рятуються там від страшного холоду. Але Ведмежий Барліг далеко, аби до нього дістатися, треба пройти повз сніжних велетнів. Бачили, як вони гналися за нами? Ще трохи, і вони б нас перетворили на шматки криги, – гірко зітхнула Зайчиха.

Розділ 5

## ВОЄННА НАРАДА

Втомлена й засмучена Хатинка на Курячих Ніжках сказала: – На жаль, наразі ми нічим лиху не зарадимо. Відпочинемо й вранці будемо щось думати, – й додала твердо:

– Треба рятувати Заворожений Ліс!

Коли усі послули, Хатинка ввімкнула комп'ютер. Необхідно зв'язатися з Івасем, розмірковувала вона. Але у хлопця проходять важливі іспити, чи правильно буде турбувати його під час екзаменів? Вона почала шукати в інтернеті хоча б якісь

відомості про снігових велетнів та їхнього ватажка.

З'ясувалося, що у казках та легендах існує багато злобних та ворожих істот, які здатні руйнувати все навколо.

Чаклуни та відьми застосовують свою нечисту силу на шкоду людині. Можуть обернути кого хочеш на вовкулака, який вночі перетворюється на вовка і разом з вовчими зграями винищує худобу. Погляд Вія згубний для кожного, на кого він погляне крізь свої довгі – до землі – повіки. Злидні уособлюють різні нещастя; там, де вони оселяться, запанує крайня бідність. Лісовики можуть заморочити, збити людей з дороги. Мавки своїм привабливим виглядом і ніжним співом заводять хлопців у безвість. Місячної ночі на берег річки чи озера виходять русалки, чешуть свої довгі коси, танцюють, заманюють дівчат та юнаків у воду, щоб їх залоскотати. Нічниці відбирають сон у маленьких дітей. Жорстокі песиголовці – люди-велетні – немов вампіри смокчуть кров своїх ворогів. Але ніде не знайшлося навіть згадки про біду, яка трапилася у Завороженому Лісі.

Вранці розпочали нараду. Хатинка розповіла про свої невтішні пошуки і додала, як справжній головнокомандувач:

– Нам треба самим розробити план звільнення. У нас дуже мало відомостей про стан ворога. Необхідна розвідка.

– Боєм? – муркнув Мудрий Кіт.

– Ні, для бою ми ще не готові. По-перше, треба дістатися Дитячого Майданчика та зв'язатися з нашими друзями. По-друге, необхідно спробувати звільнити Кришталіка. Тут може стати у нагоді Чаро Піч. Якщо ви, – Хатинка глянула на Зайця із Зайчихою – дістанетеся Ведмежого Барлогу, розкажіть Світлі, Вітрі й Блискитці про наші плани. Їхня допомога необхідна. По третє – дуже важливо з'ясувати, де ворог тримає Лісну. Треба викликати Всюдисущу Сороку. Вона всюди сує свій ніс. Має знати.

Хатинка на Курячих Ніжках говорила чіткими короткими фразами. Вона дуже хотіла налаштувати всіх на перемогу. Так, зараз в них небагато сил, але якщо добре помізкувати...

– Маленька Бабко Йожко, сідай, бери папір. Будемо складати план дій. Пиши: пункт перший – розвідка. Хто піде у розвідку?

– Можу я, – несподівано промуркотіла Білосніжка. Я дістануся Дитячого Майданчика, а дорогою роздивлюся, чи нема десь поруч ворогів.

– Я з тобою, – сміливо виступив вперед Мудрий Кіт.

– Ой, ні, ти чорний як сажа, тебе одразу помітять, – заперечив Заєць. – Підемо ми із Зайчихою: в нас зимові шубки білі і, як від велетнів тікати, ми вже знаємо. Дістанемося Майданчика і подамо вам якийсь знак, наприклад, Чаро Піч випустить великий стовп диму. Але як вона допоможе звільнити Кришталіка?

– Чаро Піч досить тепла, щоб розтопити кригу, – коротко відповіла Хатинка на Курячих Ніжках.

Тут на даху Хатинки щось зашуміло-застрекотало. От і третій пункт плану з'явився, зраділа Маленька Бабка Йожка. Вона відчинила квартиру і впустила Всюдисущу

Сороку, яка одразу ж загомонила:

- Привіт усім, як добре, що ви тут! А в нас таке, таке!! Біда, біда!!!

- Та вже знаємо, - замість вітання Маленька Бабка Йожка простягнула їй велику миску горіхів. Всюдисуща Сорока з недовірою глянула у бік Білосніжки та Мудрого Кота, який минулого літа не раз ганяв її за різні шкоди так, що аж пір'я летіло. Обійшовши їх боком, вона нарешті вместилася за столом.

- Що тут у вас, нарада? - підбираючи горіхи, спитала вона.

- Так. Готуємо план визволення. Ти маєш грати головну роль в цьому плані. Готова?

Сорока з подиву мало не подавилася, але виду не подала:

- Так, готова, - твердо відповіла стрекотуха.

Розділ 6

СРІБЛЯСТА ПАННА

Треба відволікти увагу ворогів, щоб розвідники могли вільно дістатися Дитячого Майданчику, мізкувала Всюдисуща Сорока:

- Покличу гав. Разом ми такий гвалт на іншому боці лісу влаштуємо, що сніжні велетні туди галопом прискачуть!

Маленька Бабка Йожка уявила собі велетенських сніговиків, що чвалом скачуть поміж сосен, і пирснула у долоньки. Але коли подивилася у віконце, сміятися перестала. Хатинка була у сніговій облозі. Височенні снігові кучугури обліпили її з усіх боків. Зненацька вони заворушилися - це з протилежного боку лісу донісся пташиний гомін. Велетні піднімалися, невдоволено крутилися на місці, не розуміючи, що відбувається.

- Чарівнички йдуть, зараз буде велика битва! - верещали птахи.

Чийсь пронизливий крик заглушив пташиний лемент:- Усі до мене! За мною, мої слуги!

Сіра тінь майнула повз Хатинку, віконне скло затріщало, побіліло, але Маленька Бабка Йожка встигла побачити, як сніжні велетні незграбно почали вишикуватися. Нарешті вони, тяжко ступаючи, рушили вглиб лісу. Хатинка на Курячих Ніжках покрутилася на місці, струшуючи з себе рештки снігу, і веліла Білосніжці та Зайчиси із Зайцем приготуватися. Як тільки останній сніговик щез за деревами, розвідники вислизнули назовні.

Тепер залишалося тільки чекати. Це було важко. Хатинка щось шукала в інтернеті, Мудрий Кіт невдоволено смикав хвостом і ходив із кутка в куток. Маленька Бабка Йожка дмухала на заморожене вікно. Раптом якийсь звук привернув її увагу.

- Чуєте? Що це? Може, велетні зрозуміли, що їх обдурили, та повертаються, аби назавжди заморозити нас та засипати снігом?

- Мр-р-р-няу, тобто мр-р-ні, нашорошив вуха Мудрий Кіт. Він м'яко скочив на підвіконня та вмовився поруч з Маленькою Бабкою Йожкою. - Більше схоже на якийсь дзвіночок... наче дзвенить коняча збруя!

- Як ти конячу збрую можеш розпізнати? - здивувалася Хатинка. - Знаю, що вуха в тебе наче локатори, і чуєш ти краще за собак, але думала, що це більше їжі стосується:

мишка зашерхотить, пташка запищить, або я холодильника відкрию...

Кіт крутив вухами у різні боки, шукаючи, з якої сторони йде звук, і не звернув уваги на уїдливі слова Хатинки. Нарешті Маленька Бабка Їожка теж почула легкий передзвін, і за хвилину на засніженій дорозі з'явився елегантний фаєтон з відкидним верхом, прикрашений сяючими візерунками. Білий кінь лебедем вигнув ший, нетерпляче струшуючи довгою гривую, з-під копит полетів сніжний пил, і фаєтон нарешті зупинився. Ладний юнак у розіпнутому кожусі, з під-якого виднілася білим вишита вишиванка, зіскочив з передка і шанобливо розчахнув дверця фаєтона перед панною у сріблястій зимовій сукні.

- Доброго дня усім, хто в хаті! - сяючи посмішкою, постукала вона у двері. - Я - Льодяничка, а ви хто?

- Люба моя, ви знову нехтуєте правилами етикету, - невдоволено вимовив юнак. - Треба, щоб якісь спільні знайомі вам представили...

- Знаю, знаю! - засміялася панна, - щоб з кимсь познайомитися, потрібен посередник в особі спільного знайомого, - завчено заторохтіла вона. - Чоловіка представляють жінці, молодших за віком - старшим, гостей, які прийшли пізніше, тим, хто прийшов раніше... Але де ж тут знайти спільних знайомих? - озирнулася вона навколо і знову весело розсміялася. - Хіба що чарівничок зачекати, вони усіх в Лісі знають!

- Не до етикету зараз, самі познайомимосся, - сумно зітхнула Хатинка. - Я - самі бачите хто, а це - Маленька Бабка Їожка. Ви, мабуть, та сама дочка Королеви Льоди, що за квітами приїздить?

- Так, я Льодяничка, а це мій наречений, Князь Паморозко. Що тут трапилося? - посерйознішала вона.

Хатинка на Курячих Ніжках коротко доповіла стан справ. Розказала про Дитячий Майданчик, про схованку в Лісі, про розвідників та сподівання на допомогу. Переказала про битву в Лісі та зневолення чарівничок.

- От тільки ми не знаємо, на яку страшну силу натрапили, - додала вона наостанок. Льодяничка замислилася: - Здається, я знаю. Послухайте одну казку...

Розділ 7

## КАЗКА ПРО ЗАМОРОЖИЩЕ

(розповідає Принцеса Льодяничка)

Далеко-далеко на півночі, у холодній засніженій країні жили собі юнак та дівчина. Жили вони в глибокій долині між двома горами, такими високими, що сонце майже ніколи туди не заглядало. Хіба що один-єдиний промінчик раз на рік рано вранці на хвилинку освітлював дівочу світлицю. Кожного року, майже з самого дня свого народження дівчина чекала того промінчика наче найліпшого друга.

Хлопець, що жив у будинку навпроти, на іншому боці долини, ніколи не бачив сонця. Може, саме тому він завжди був похмурий, інколи брутальний та злий. Але з дівчиною він товаришував із самого малечку - мабуть, тому що народилися вони майже одночасно, у той саме рік, місяць і день. А інших дітей поруч не було. Так і росли вони

разом.

Дівчинка пробачала багато негідних вчинків свого друга і вважала його зневажливе ставлення до загальних правил простою хлопчачою зарозумілістю. Вона намагалася розширити його кругозір, який часто обмежувався тільки видимими речами. Їй дуже хотілося змінити світогляд хлопця, і дівчинка щиро вірила, що це можливо. Тобто, вона мріяла про чудо.

Хлопця дратували ці виховательські заходи, він постійно кепкував з намірів та засад дівчинки. Вони часто сварилися, але їм дня не могли прожити одне без одного. Так йшли роки. Діти виросли і стали майже дорослі. Тепер ставлення юнака до своєї подруги змінилося. У нього дух аж забиало, коли він йшов поруч із нею, бачив її усмішку, чув ніжний голос. Хлопець зрозумів, що закохався, і освідчився дівчині. І та згодилася вийти за нього заміж.

Весілля мало відбутися, як було заведено в тій країні, на Новий Рік. Хлопець вирішив влаштувати бучне свято, запросити якомога більше знайомих і незнайомих – хай усі бачать, який він успішний! Але для того були потрібні гроші, і хлопець вирішив піти до міста на заробітки. До того ж, якийсь подарунок треба було зробити нареченій, щоб усі знали, як він її любить.

Батьки дали йому трохи коштів на перший час і листа до родички, яка працювала при дворі королеви. Тітка допомогла хлопцеві влаштуватися на роботу, але він із самого початку нехтував своїми обов'язками. Краса та велич старовинного палацу, де проходило зовсім інше – королівське – життя, дратували. Хотілося бути схожим на поважних панів, які у дорогих каретах привозили на щотижневі бали розцяцькованих пан та панянок. Хотілося посидіти з ними за понаставленими, понакриваними столами, скуштувати небачених страв та напоїв, веселитися та розмовляти на рівних. Хотілося бути поруч з принцесою, яка йому дуже подобалася. Але, підглядаючи у високі вікна за танцюючими парами, він розумів, що цього ніколи не станеться.

Це неабияк дошкуляло хлопцеві, і він вирішив швидко розбагатіти. Легше за все, як йому здавалося, було виграти багато грошей у карти. Дійсно, спочатку йому поталанило. Але замість того, щоб збирати кошти на майбутнє весілля, він почав тринькати їх наліво-направо. Друг-картяр пообіцяв провести його до палацу і познайомити з принцесою, звісно, не за спасибі. Хлопець накупив собі пишного одягу, за великі гроші позичив карету і вже мріяв про побачення і шлюб з багатійкою. У призначений час він довго чекав свого товариша, але той не прийшов. По-зрадницьки прихопивши усі гроші та найману карету, невірний приятель щез у невідомому напрямку, залишивши хлопця без шеляга за душею.

Хлопець кинувся за поміччю до тітки. Вона була дуже невдоволена, але згодилася допомогти йому дістатися додому. "Спокуси великого міста не для тебе, – сказала вона. – Тут ти зовсім пропадеш. Їдь назад: де народився, там і згодився. А у мене справ багато – треба до весілля готуватися. Наша принцеса заміж за молодого гарного та заможного князя виходить, куди тобі до нього!"

Ця новина остаточно добила хлопця. Усі його мрії про багате безтурботне життя

розбилися вщент. Проклинаючи лиху долю, повертався він у рідний край. Чорна лютя переповнювала його й без того недобре серце.

Раптом почув він чийсь крик і побачив на гірській стежці старенького сивого дідуса. Він лежав, напівзасипаний камінням і волав про допомогу.

- Що буде мені, як визволю тебе? - похмуро спитав хлопець.

- А що б ти хотів? - простогнав дідок.

- Грошей, золота й діамантів! Та пребагато!!!

- У мене є тільки це, - відповів нещасний і простягнув хлопцеві велику білу соснову шишку.

Покрутив хлопець шишку в руках та недобре розсміявся: - Через оцю нікчемну річ я маю собі руки бити? - переступив через дідуса і пішов собі далі. Настрій у хлопця трохи поліпшився, коли він побачив, що комусь ще гірше за нього. Шишку собі лишив. Хоч якийсь подарунок нареченій принесу, подумав він. Скажу, що це якась особлива шишка з королівського палацу, улюблена шишка самої королеви, або ще щось вигадую...

Тільки-но відійшов він подалі, дідусь легко піднявся і, подивившись услід хлопцеві, пробурмотів:

- Зле в тебе серце, холодніше за це каміння. Ніколи нікого не зможеш ти зігріти. Навіть вогонь не зможеш розпалити. Буде навколо тебе все замерзати та леденіти. Бути тобі ЗАМОРОЖИЩЕМ!!!

Він ляснув у долоні і декілька разів обернувся навколо себе. На гірській стежці, загорнений у чарівну сяючу мантию, з дорогоцінним вінцем на чолі стояв сам Веліур Лотароз, господар тамтешніх гір, хранитель усіх гірських скарбів - діамантів, самоцвітів, золота та срібла!

Домівка була вже зовсім недалеко, але хлопець зненацька зупинився. Навіщо йому повертатися? Батьки вже старі, немічні. Будуть змушувати працювати з ранку до вечора. Дівчина? У місті багато красивіших і багатіших дівчат. Він подивився на шишку, яку все ще тримав в руці:

- Засміють мене з таким подарунком! - і жбурнув її подалі від себе.

Шишка покотилася засніженим схилом гори, розсипалася на друзки і з неї повилітало насіння.

Раптом з кожного зернятка, що покружлявши у повітрі, впало на сніг, почали виростати дивні білі істоти. Вони росли й росли, ставали з-під снігу наче страшні велетенські сніговики. Їх була безліч, і хлопець дуже перелякався. Він хотів втекти, але ноги наче примерзли до землі. Велетні наближалися, хлопець зіщулювався від страху і заплющив очі, коли раптом почув:

- Наша шана тобі, Володарю Білої шишки! - і велетні низько перед ним вклонилися.

Хлопець миттєво збагнув, як йому пощастило. Снігові потвори можуть бути його слугами, та що там слугами - справжнім військом, із яким можна стати повновладним хазяїном рідної долини, завоювати і королівський палац, і принцесу, і весь світ!!! Але Володар шишки... Якось воно... не солідно.



- Кличте мене... Заморожищем! - вигукнув він.

Це ім'я народилося з його вуст наче само по собі. Хлопець навіть не здогадувався, що проклятий і зняти це прокляття може хіба що диво.

На чолі свого війська він таки повернувся додому. Дівчина нетерпляче чекала свого нареченого, але побачивши його, злякано відсахнулася - замість стрункого парубка перед нею стояла скривлена, спотворена істота у сірому лахмітті, і віяло від цієї істоти пустою та холодною люттю.

Розділ 8

ДЕНЬ СВЯТОГО МИКОЛАЯ

Маленька Бабка Їожка слухала розповідь Льодянички, затамувавши подих:

- І тепер він блукає світом, намагаючись знайти принцесу, тобто... тебе?

- На превеликий жаль, так. Він знає про моє захоплення квітами, знає, що кожного року я зустрічаюся з чарівничками у Завороженому Лісі. Тут у нього є шанс спіймати мене та взяти за дружину.

- Ніколи цього не станеться! - скочив на ноги Князь Паморозко. - Ти МОЯ наречена, і я буду захищати тебе до самої смерті! - він схопив шаблю й войовничо закрутив нею над головою.

- Тихіше, ніхто не збирається вмирати, - зупинила його Хатинка на Курячих Ніжках. - Ми разом захистимо Принцесу Льодяничку і звільнимо Заворожений Ліс від Заморожища та його війська!

Розвідникам вдалося досить швидко та без будь-яких перешкод дістатися цілі. Сорока, збираючи пташину зграю, якимсь чином встигла попередити мешканців Майданчику, і Чаро Піч вже чекала напоготові.

Наче шпаркий паротяг, сунула вона крізь сніг, залишаючи за собою нешироку, але достатню для Хатинки стежку. Зайчиха з Білосніжкою бігли попереду, показуючи дорогу до узлісся, на якому залишили Маленьку Бабку Їожку і Хатинку на Курячих Ніжках.

Нарешті подруги зустрілися! Нашвидкуруч привіталися, вирішивши одразу пускатися в путь: вже сутеніло і починало сніжити. Мабуть, то поверталися обдурені сніжні велетні зі своїм ватажком. Зустрічатися зі злючими сніговиками нікому не хотілося, а хуртовина, яка так вчасно розпочалася, надійно засипала стежку, не залишивши й сліду втікачів.

Білий фаєтон із Князем та Принцесою летів позаду і трохи не проминув Дитячий Майданчик. Віти дерев куполом зійшлися над ним, наче захищаючи від сторонніх очей. І Вітряк і Млин до самих маківок були засипані снігом, гойдалки і пісочниця зникли під сніговою ковдрою. Але в середину вів сніговий тунель, і скоро подорожні опинилися наче у величезній ІГЛУ: сніговій будівлі, які будують жителі далекої півночі - ескімоси.

Чаро Піч вирішила не гаяти часу:

- Треба усім зібратися разом, поки сніжні велетні не отямалися. Я протоплю дорогу до Ведмежого Барлогу і ми заберемо усіх звідти.

- У нас є летючий кінь Білаш та повітряний фаєтон; за їхньою допомогою можна

перевезти малечу, – запропонував Князь Паморозко. Йому дуже кортіло якнайшвидше прийняти участь у боротьбі із Заморожищем.

– А потім підемо звільняти Кришталика, – згадала Маленька Бабка Йожка про улюблену подружку.

Мешканці Дитячого Майданчику на спали усю ніч. Нарешті вони почули пихкання, тупцання та охання: то поверталися Чаро Піч, Пан Ведмідь та Хатинка на Курячих Ніжках. Майже одночасно задзвеніла коняча збруя і білий фаєтон, наче літак, приземлився на протоплену Чаро Піччю стежку, яку ще трохи було видно з-під снігу. Не встиг Князь Паморозко направити Білаша у сніговий тунель, як хуртовина накинута на Заворожений Ліс з новою силою. Але друзям вже нічого не загрожувало.

Важко навіть уявити, як раділи заворожці, що нарешті зібралися разом! Обійми, поцілунки – здавалося, нема вже ніякого лиха, усі біди позаду. Вітра, Світла і Блискітка, хоч і були дуже виснажені, радо привітали Принцесу Льодяничку і разом із Чаро Піччю почали влаштовувати та зігрівати дітлашню, яка веселилася так, ніби настало вже свято, прийшов справжній Новий Рік! Раптом звідкілясь залунала пісенька:

Чуєш, дзвоники дзвенять!

Диво станеться за мить.

В небі зореньки горять –

Миколай до нас летить!

Він запалить навкруги

Вогники веселих свят

І дарунки принесе

Для улюблених малят!

– Завтра – ой ні, вже сьогодні – день Святого Миколая, – згадала Маленька Бабка Йожка. – Але як він знайде нас у цьому схроні? Залишиться малеча без дарунків, – похнюпилася вона.

– Не сумуй, – спробувала втішити її Хатинка. – Я гадаю, що зустріч із батьками – найкращий подарунок для заворожської дітлашні. Подивись, як вони радіють! А що це з чарівничками? – раптом спитала вона.

Бліді, немічні, вони на очах розквітали наче квітки. Їхні зів'ялі прозорі крильця випрямися й швидко замерехтіли у повітрі. Чарівне сяйво, яке вже майже розтануло навколо них, розгоралося з новою силою.

– Святий Миколай опікується воїнами та подорожніми, – Світла зі значенням подивилася на друзів. – Хіба це не ви? Ще він допомагає тим, хто в скруті. Це ми, чарівнички, що втратили свою чарівну силу. Святий Миколай подарував нам в цей день можливість знову стати сильними і здатність чаклувати!!!

Розділ 9

ПОДІЇ РОЗВИВАЮТЬСЯ

– Швидше біжимо звільняти Кришталика! – радісно закричала Маленька Бабка

Йожка. – Якщо встигнемо, вона теж може повернути свою силу! Ще б Лісну знайти...

– На жаль, ніхто не знає, де вона, – застрекотіла Всюдисуща Сорока. – Кого я тільки не питала!

– Кого? – прискіпливо спитала Хатинка на Курячих Ніжках. – ХТО ще у Лісі zostався?

– Ніхто, – зітхнула Сорока, – то я так, до слова. Слухайте, треба спитати самого Заморожища! Є план! Треба комусь дістатися його лігва й прикинутися його приспішником! Таким чином вивідати усі його таємниці!

– Прикидатися не треба, – вступив у розмову Князь Паморозко. – Тобто я зовсім не приспішник Заморожища, але колись знався з ним. В одній компанії були, поки я із Людяничкою не познайомився і вона мене не перевиховала. Може, вдасться переконати його, що я й досі такий самий картяр та гуляка?

– Я поїду з тобою, – рішуче сказала Принцеса. – Буду тебе страхувати про всяк випадок.

– Хто ж я такий, щоб за дівочою юбкою ховатися! – обурився Князь. – Ми з Білашем самі впораємося!

Маленька Бабка Йожка згадала, що під час битви чарівнички втратили не тільки свою силу, а й чарівні віточки, які забрав і сховав десь Заморожище. От якби знайти їх та повернути хазяйкам!

– Я можу прикинутися слугою Князя, і поки він буде вивідувати у Заморожища місцезнаходження Лісни, понишпорю по закутках, – запропонував Мудрий Кіт.

– Кіт – слуга? – засумнівався Князь Паморозко. – Він не повірить. Хіба коти бувають слугами?

– Ще як повірить! – муркнув Кіт. – Вдягну чоботи, капелюха з пером. Буде, як у тій казці про людожера!

Добре все обміркувавши, хлопці пустилися у небезпечну подорож. Знову злетів у повітря Білаш, запряжений у білий фаєтон, в якому важно сиділи Князь та Мудрий Кіт. Дівчата махали хустками їм у слід.

Чаро Піч розпеклася до жару та була готова розтопити будь-яку кригу. Разом з Маленькою Бабкою Йожкою та Хатинкою на Курячих Ніжках вона вирушила звільнити Кришталіка.

Дуже важко було на засніженій Кришталевій Галявині знайти місце, до колись між яскравих ніжних квітів джеркотіло веселе джерельце. Тепер там всюди лежав сніг, а під товстим шаром прозорості, наче скло, криги завмерла Кришталік, і, здавалося, ніяка сила не зможе її звідти витягнути. Але тільки не Чаро Піч! Роздуваючи щок, вона роздмухувала вогонь, направляючи теплий подих жару прямо на замерзле джерельце, і крига потроху почала танути. Маленька Бабка Йожка вичерпувала талу воду, щоб Кришталік мимоволі не захлинулася, а Хатинка нетерпляче тупцала навколо, не знаючи, чим ще допомогти.

Нарешті замерзле джерельце перетворилося у невеличке озерце. Маленька Бабка Йожка швидко вихопила з води Кришталіка і притиснула до грудей. В теплі Хатинки

Кришталик швидко прийшла до тям. Вона розплющила свої великі сині очі, стомлено посміхнулася і вмить знов заснула.

- Хай спить, - розважливо сказала Хатинка. - Сон силу дає. Прокинеться такою самою, як була.

Маленькій Бабці Йожці хотілося якомога скоріше побалакати із подружкою, розказати про останні події і плани, але вона розуміла, що слова Хатинки на Курячих Ніжках мають сенс. Залишилося тільки чекати...

Тим часом Князь Паморозко та Мудрий Кіт дісталися тієї частини Лісу, де, як їм доповіла Всюдисуща Сорока (а їй гави, що ганяли Лісом сніговиків, розповіли), міг отаборитися Заморожище з його військом. Незабаром вони побачили заляклих велетнів, які стіною обступили нашвидкуруч збудовану фортецю, на кшталт тих, що ліплять взимку зі снігу діти. Ніяких доріг або стежок навколо цього непоказного житла не було, й Білашеві довелося сідати просто в сніг.

- Як нам потрапити в середину, - замислився Князь, в той час як Кіт намагався поважно вийти з фаєтону. Йому прийшлося трохи поборсатися у кучугурах, але нарешті він дістався входу, який закривав собою найбільший велетень, струснув із себе сніг і пихато промовив:

- Дозвольте відрекомендуватися: Кіт Леопардович Всезнайний, власною персоною!

Розділ 10

## В ГОСТЯХ У ЗАМОРОЖИЩА

Сніжні велетні так втомилися від біганини, яку їм влаштувала Всюдисуща Сорока, що навіть не здивувалися. Взагалі вони не дуже любили розмірковувати: своїх думок та бажань в них не було. Вони повністю покладалися на хазяїна і вміли тільки виконувати його накази. Потреба вирішити щось самотійно викликала серед велетнів мішанину. Збиті з пантелику, вони тупцями на місці, не знаючи, чи пускати непроханих гостей у середину фортеці. Нарешті з-за крижаної башти визирнув сам Заморожище.

- Хто це турбує мене в глупу ніч, - невдоволено промимрив він. - Нема вам чого робити?

Хлопці й самі вже зрозуміли, що час для візиту вибрано невдало. Було дуже рано - сонечко ледь-ледь накреслило на сході тоненьку червону рисочку. Небо - сіре й непривітне, навіть не нагадувало про ясний день.

- Вибач, друже, ми тут трохи заблукали, - скочив з фаєтону Князь. - Пізнаєш мене, я Паморозко, а це мій слуга. З гулянки повертаємося. Допізна в карти грали, веселилися.

Заморожище згадав і Князя Паморозка, й те, як колись і сам пізно вночі повертався додому після дружніх посиденьок. Він вирішив прийняти гостей: йому давно не доводилося розмовляти з кимсь, окрім сніговиків. Може, прибульці розкажуть якісь міські новини? На щастя, Заморожище не знав, що саме Князь Паморозко є нареченим Принцеси Льодянички.

Невдоволено позіхаючи, Заморожище зневажливо відштовхнув велетня, який закривав вхід до фортеці: - Заходьте, коли прийшли. Тільки коня на вулиці залишить - я

тварин ненавиджу.

Це повністю відповідало намірам друзів. Якщо стане потреба тікати, Білаш буде напохваті.

- Тепер я у палаці живу, - пихато сказав гостям Заморожище, коли вони проходили білими холодними кімнатами. - Дивіться, тут у мене все із кришталю та діамантів! Бач, як виблискує!

- Чи не розтане твій палац навесні? Сонечко пригріє, і усі ці діаманти стечуть водою! - кепкував Князь.

- Не стечуть! Тобто, не настане! Тепер тут завжди буде зима, завжди моя влада!

- Знаю, що тут чарівнички господарювали, - обережно почав Князь. - Вони що, покинули Ліс?

- Хто покинув, а хто... - вишкірився Заморожище. Він загадково примружив очі й значуще замовк, але видно було, що йому дуже кортить розповісти про перемогу над чарівничками.

- То розкажи, друже! Бо ми й не знали, що ти такий герой, - улесливо, як міг, промовив Князь.

Заморожище трохи покомизився, але бажання похизуватися перед Князем Паморозком було сильнішим за наміри зберегти таємницю. Він почав розповідати свою історію, добре її прикрашуючи.

Сидіти на холодних брилах снігу не хотілося. Князь Паморозко, схрестивши руки, прихилився до стовбура сосни, яка росла посередині фортеці й слугувала опорою для стін та покрівлі. Заморожище, розмахуючи драними сірими шатами, бігав по кімнаті, намагаючись в особах продемонструвати свої "перемоги". Тим часом Мудрий Кіт, користуючись тим, що уся увага Заморожища прикута до власної персони, кудись щез. Він слушно вирішив, що слуга нікого не обходить. Завжди можна сказати: "Йду по справах".

Де ж можуть бути заховані чарівні віточки? Кіт біг пустими коридорами та кімнатами, уважно роздивляючись навкруги. Раптом перед ним виник здоровенний сніговик, і Кіт ошелешено завмер. Ну, все, злякано подумав він, зараз мені буде... Але сніговик не ворухився, і кіт нарешті зрозумів, що він не справжній - просто виліплена зі снігу фігура. У товстих незграбних руках фігури була затиснута напівпрозора, тьмяно виблискуюча скринька, мабуть, зроблена із криги. Мудрий Кіт спробував роздивитися, що там лежить, але побачив лише маленькі вогники, які раз за разом ледве спалахували всередині.

"Була не була", - подумав Кіт. Він присів, націлившись, й різко скочив прямо на скриньку. Скринька впала й розлетілася на друзки. Чарівні віточки розкотилися по підлозі. Кіт мерщій згріб їх лапою і затиснув у пащі. Тепер якось треба дати знати Паморозкові, що віточки знайдені. Але Мудрий Кіт, побоюючись загубити дорогоцінну знахідку, не міг навіть муркнути. Залишалось сподіватися, що Князь сам побачить свого товариша у темряві коридору й зрозуміє, що місію виконано.

## ПРИГОДИ У СНІГОВІЙ ФОРТЕЦІ

У той час, як Мудрий Кіт шукав чарівні віточки, Заморожище балясував та хвалився без утаву:

- Ті дурні чарівнички так мене злякалися, що покидали свої дрючечки й побігли світ за очі. Тільки їх і бачили!

- Що, жодної не зловив? - підбурював його Князь Паморозко.

- Та зловив, звісно. Вони ж такі малі, миршаві..., - додав він, навіть не подумавши, що сором воювати з меншими і слабкішими за себе.

- Одразу скиглити почали: відпусти нас, пробач, - далі брехав Заморожище. - Але я був неблаганний. Усіх по темницях запроторив: кого у кризі заморозив, а кого у далекій холодній печері замурував!

Князь Паморозко і Мудрий Кіт, який підслуховував хвастощі Заморожища з коридору, одразу зрозуміли, що мова йде про Кришталіка та Лісну, бо тільки вони потрапили в полон. Де знаходиться Кришталік, було відомо. Це означало, що саме Лісну Заморожище ховає у якійсь печері.

Князь хотів був обережно з'ясувати її місцезнаходження, але зненацька побачив Мудрого Кота, який подавав хвостом якісь незрозумілі знаки з-за рогу й загадково блимав очима. Князеві здалося, що вуса в Кота якось раптом вирости, потовщали, а ще й сиплять іскри. Нарешті Паморозко зрозумів, що Кіт тримає у пащі чарівні віточки. Час було вшиватися.

Він ще раз спробував розговорити Заморожище та удавано почав вихвалити фортецю.

- Міцна в тебе оселя! Мабуть тюрми, у які ти запроторив чарівничок, такі самі неприступні?

- Ще міцніші! - пишався Заморожище. - Одна - крижана, друга - кам'яна! Кам'яна взагалі непорушна. А якщо врахувати, що знаходиться вона високо в далеких горах, куди жодна стежка не веде...

То ж де вона, мало не спитав Князь, але вчасно замовк. Тобто його зупинив глухий шум, що долинув з віддалених кімнат. Кіт нашорошив вуха. Він миттю зрозумів, що своїм відчайдушним стрибком зсунув з місця сніговика, який тримав кришталеву скриньку. Той втратив рівновагу й повалився додолу, розлетівшись сніговим пилом і прикривши собою розбиту скриньку. Це на добре, бо Заморожище не одразу помітить зникнення чарівних віточок, але часу в друзів обмаль. Навряд чи вдасться ще щось довідатися про ту печеру.

- У тебе вдома трохи прохолодно, - потер Князь долонями змерзлі плечі. - Піду візьму у кареті щось тепле. Ти б вогнище якесь розпалив, чи що... Каміна у тебе тут хіба нема?

- Камін є, крижаний, - розреготався Заморожище. - Я все одно вогонь не можу розпалити. Уявляєш, як не намагався, якими сірниками не користувався, які запальнички не випробував - нічого не виходить!

Князь Паморозко згадав розповідь Льодянички. Збулося прокляття Веліюра

Лотароза!

- Але я вже звик. А ти грійся, якщо хочеш. Тільки вогонь не пали, моя фортеця все ж таки зі снігу! Піду гляну, що там за шум. Мабуть, моїм велетням на місці не сидиться, кортить їм знову до бою стати!

Кіт згорнувся клубком, прикриваючи лапами віточки. Заморожище, проходячи мимо, недбало глянув на Кота та презирливо сказав:

- І слуга твій змерз! Слабаки ви! Йдіть шукайте, чим зігрітися!

Цю вельми доречну пораду не треба було повторювати двічі. Князь Паморозко начебто не звернув уваги на Мудрого Кота, але порівнявшись із ним, швидко нахилився і підхопив його під пахву, одночасно забираючи з котячої пащі віточки та ховаючи їх до кишені свого кожуха. Кіт нервово позіхнув, скочив з рук і, начебто нічого не сталося, сунув до виходу з фортеці. Князь, стримуючи ходу, йшов за ним, хоча йому кортіло побігти щодуху. І тільки проминувши снігових велетнів і діставшись фаєтону розвідники трохи розслабились. Схопивши віжки, Князь голосно закричав: "Н-н-о, Білаш, лети, як вітер!". Кінь, мов птах, злетів у повітря.

Саме в цей час з фортечної брами з диким вереском вискочив Заморожище. Зрозумівши, що його обдурено, він помчав слідом за втікачами. Якщо нелюд дожене фаєтон, хлопцям буде непереливки!

Фаєтон летів над засніженим лісом. Білаш що було сили намагався відірватися від сірої потвори, яка вже наздоганяла втікачів. Ще трохи, і вона своїм крижаним подихом заморозить їх на смерть!

Аж раптом невідомо звідки здійнявся теплий вітер. Небо почорніло - то величезна зграя птахів атакувала Заморожище. Сміливці били його крилами, клювали гострими дзьобами, гнали назад до снігової фортеці та безпорадних велетнів, які так і не зрозуміли, що саме відбувається.

Розділ 12

ДИВНИЙ СОН

Білий, біліший за сніг від люті та роздратування, повернувся Заморожище до своєї фортеці. Тремтячими руками він з ненавистю відштовхнув вартового, забіг до своєї студеної оселі і, важко відсапуючись, впав на застигле ліжко. Як вони тільки посміли напасти на нього, ці нікчемні створіння, ці нещасні купки пір'я!

Птахи таки добре потовкли Заморожище! Вони мстилися за Заворожений Ліс, який раніше був рідним домом для усілякого птаства, а тепер став для них сніговою пасткою; за своїх дітей, які змушені були тікати в далекі краї від лютого морозу; за своїх друзів, яких підле створіння заморожувало поодиноці просто на льоту. Але тепер вони зібралися разом і їх було багато! Їхні маленькі відважні серця хоч і ненадовго, але зігріли довкілля, і Заморожищу довелося тікати від теплих повітряних струменів.

Вперше за останній час Заморожище відчув щось схоже на холод. Це майже забуте відчуття змусило його ще щільніше кутатися у лахміття, в яке після зустрічі з птахами обернулася його й без того драна одежа. Він не помітив, як заснув. Й наснився йому дивний сон...

Побачив Заморожище свою рідну долину, почув веселе дзюркотіння води у річці. Сяло сонце, дерева біля його оселі ніжно зеленіли – мабуть, була весна. Чисте запашне повітря аж тремтіло від пташиного співу.

Побачив він хлопця, який швидко йшов стежкою із оберемком різнокольорових квітів у руках, а назустріч йому бігла прекрасна усміхнена дівчина. "Це ж я, а це – вона, моя наречена", – подумав уві сні Заморожище, і так йому стало радісно й тепло на душі! – "Як добре що я вдома, що я повернувся!".

Ще він побачив старенького дідуса – того самого, якому колись не схотів допомогти на гірській дорозі. Дідусь грозив хлопцеві пальцем і щось нечутно вимовляв – не можна було розібрати, що саме.

Аж раптом замість дідуса на стежці виникла велична постать чарівника у сяючій мантиї з дорогоцінним вінцем на чолі. Чарівник заступив собою дівчину. Він махнув полою своєї мантиї, й небо враз почорніло. Щез пташиний спів. Зникло все – гори та річка, рідна домівка під квітучими деревами.

Дарма хлопець намагався ще раз побачити свою кохану, віддати їй квіти, які назбирав з такою любов'ю! У повній тиші – такій, що аж у вухах задзвеніло – почувся грізний голос чарівника:

- ЩО ТОБІ ТУТ ПОТРІБНО?

- Я хочу додому, до своєї дівчини, – насмілився відповісти той.

- НЕМА БІЛЬШЕ В ТЕБЕ ДОМУ!!! І ДІВЧИНИ ТВОЄЇ БІЛЬШ НЕМА. ВСЕ СПЛЮНДРУВАВ ПРОКЛЯТИЙ НА ВІКИ ЗАМОРОЖИЩЕ!

Все раптом щезло. Заморожище прокинувся. Він довго не міг розклепати очей – то його сльози замерзли й повисли на щоках крижаними бурульками...

Тим часом втікачі щасливо дісталися Дитячого Майданчику. Заворожці вже й не мріяли побачити їх живими – Всюдисуща Сорока встигла розповісти про розвиток подій.

Білаша поспішно випрягли з фаєтону. Маленька Бабка Йожка хотіла було якнайшвидше напоїти його і вже кинулася шукати якесь відерце, але Князь Паморозко зупинив її:

- Білаш молодець, без нього ми б не втекли від Заморожища! Але після швидкого бігу розгарячілому коневі не можна давати багато пити – нехай він трохи охолоне. Можеш принести йому один-два ковтки води. Треба його трохи виходити. Ще маємо знайти якусь попону та вкрити його, а потім я його почищу.

Білаш, походивши трохи, зручно влаштувався у теплому кутку біля Чаро Пічі, яка одразу ж почала тишком-нишком підгодовувати його вівсяним печивом. Мудрий Кіт теж не залишився без уваги. Білосніжка лапкою підсунула до нього миску зі сметаною, а Маленька Бабка Йожка знайшла у холодильнику нерозпочату банку котячого паштету. Принцеса Льодяничка, не соромлячись, міцно обійняла Князя Паморозка.

- Я мало не вмерла від хвилювання за тебе! Ніколи нікуди тепер тебе не відпущу! Завжди буду поруч! – і зацікавлено додала: – Чи змогли ви щось довідатися від того Заморожища?



## Розділ 13

### ВЕДМІДЬ ТА ПУГАЧ

Чарівнички так зраділи першій перемозі, що одразу почали пустувати, весело пурхаючи над головами заворожців. Невідомо звідки піднявся теплий вітерець, розкуйовдив гриву Білашеві, почав тріпати косички Маленької Бабки Їожки. Блискітка розкидала навколо пригорщі різнокольорових світляків, а Світла намагалася зловити їх, щоб перетворити на сяючі лампочки та розвісити попід стелею. Навіть Кришталик, яка ледь прийшла до тями, почала жартівливо бризкатися водою. Хатинці на Курячих Ніжках довелося grimнути на них:

- Ви хоча б чуєте, ЩО розповідає Князь Паморозко?! - і чарівнички одразу припишкли.

Почувши про печеру в далеких горах, Маленька Бабка Їожка засумувала. По перше, вона ніколи не займалася альпінізмом; по-друге, у тих бескидах так багато печер, що потрібну можна шукати до скону.

- Коли я вночі запалюю зорі... - почала було Блискітка, але Маленька Бабка Їожка перебила її:

- Хіба ТИ? Зірки утворюються з газово-пилового середовища, головним чином з водню і гелію, в результаті гравітаційного стискування...

- Всього дві чи три, щоб погратися. Так от, тоді я часто зустрічаю кажанів...

Зненацька Мудрий Кіт промуркотів, зі значенням дивлячись на Білосніжку:

Коли запалюють зорі

Над бескидами і долинами

Хтось, побачивши їх на просторі,

Назве вогники неба перлинами...

(Останнім часом він дуже полюбив вірші, особливо про любов, і навіть намагався скласти їх сам, але найчастіше в нього виходили дуже перекручені перекази вже відомих авторів.)

- Так, чекайте, - перебила Хатинка. - Щось я не второпаю, до чого тут зорі, кажани та любовні вірші. Зосередьтеся. Нам треба Лісну рятувати!

- Якби ви дали мені договорити, - образливо промовила Блискітка, - я б розказала, що кажани живуть саме у печерах. В них є королева, звать її Лелла. Треба попросити її зібрати до купи усіх підданих та розпитати про Лісну. Може, хтось бачив, у яку саме печеру сховав її Заморожище.

- Але я дуже боюся кажанів, - здригнулася Маленька Бабка Їожка. - Кажуть, вони можуть заплутатися у волоссі, а якщо вийдеш вночі у чомусь світлому, неодмінно нападуть і почнуть пити кров.

- Насправді то суцільна маячня. Кажани полюють тільки на комах, які вночі самі летять на світло. Їхня здатність бачити вночі, нечутно рухатися та ухилятися від будь-яких перешкод завжди дивувала та відлякувала. А знаєш, що кажани під час польоту... співають пісні! Тобто вони вміють видавати ДУЖЕ високі звуки - ультразвуки, і чують їхнє відбиття від найрізноманітніших перешкод, - заспокоїла її Хатинка.

- Але як нам знайти Леллу? Навряд чи вона буде літати над Завороженим Лісом у таку холоднечу.

- Так, це проблема, - зітхнула Блискітка, і радісно додала: - Треба знайти когось, хто теж літає вночі!

Усі подивилися на Пана Ведмедя.

- Я не вмію літати ані вдень, ані вночі, - пробасив він і про всяк випадок схопився за пеньок-ослінчик.

- Але ти, здається, товаришуєш із пугачем Филимоном? Адже він нічний птах, чи не так?

- Ми познайомилися після того, як про нас хтось дуже образливу байку написав. Назвав мене старанним але безталанним поетом. Таким, що пише вірші, від яких навіть пугач з дуба впав. А я ніколи, на відміну від того горе-байкаря, віршів не писав. Зате із Филимоном подружився. Він іншу байку про нас знає...

- Про байки потім поговоримо, - зупинила Ведмедя Хатинка. - Пішли шукати Филимона.

Филимон тільки-но задрімав на пухнастій гілці кучерявої сосни, що росла біля пісочниці.

- Сова! Відчиняй! Прийшов ведмідь! - заволатала Маленька Бабка Йожка, згадавши улюблену казку.

Я - ПУГАЧ, різницю відчуваєш? Хоч ми й близькі родичі, але у сов вуха зовсім іншого фасону. Фізіономія не та. - Филимон пронизливо подивився на відвідувачів великими жовтими очима з-під насуплених брів. - Розповідайте, чого прийшли? Мабуть, Леллу треба відшукати? Знаю я цю пані.

Розділ 14

ПАЛАЦ КАЖАНІВ

Маленьку бабку Йожку завжди дивувало, з якою швидкістю поширюються у Завороженому Лісі новини, з оглядом на те, що жоден заворожець не має мобільного телефону!

Не встиг Филимон злетіти в нічне небо, як одразу побачив Леллу, яка вже поспішала йому назустріч. Филимона та Леллу поєднувала любов до нічних польотів. Увечері, коли Заворожений Ліс засинав, вони розправляли крила і пускалися на полювання, подорожуючи крізь темряву у таємничий і загадковий світ. Але цієї ночі, яка мала стати початком визволення Лісни, Филимон запросив Леллу на Дитячий Майданчик. Вислухавши коротку розповідь про захоплення Завороженого Лісу та полон чарівничок, Королева замислилася.

- Не впевнена, що зможу вам допомогти. Усі мої піддані взимку сплять, - пояснила вона. - Якщо ми розбухаємо їх у таку холоднечу, вони можуть загинути. Нема їжі, кажанам нічим поповнити запаси енергії, щоб дожити до весни. Заснувши вдруге, вони взагалі можуть більше не прокинутися.

- Ми здатні вирішити цю проблему, - сказала Чаро Піч. - Знаю, кажани - комахоїдні, моїх булочок їсти не стануть. Але у Старого Млина я знайшла великі запаси

зіпсованого борошна – хробачиськи, вибачте, там завелися. Ще й сварила його через те, що своєчасно не викинув. А тепер – як знахідка, авжеж?

– Тепло ми забезпечимо, – замахали своїми чарівними віточками Світла, Вітра та Блискітка.

– Я можу скільки завгодно води принести, якщо милі кажанчики пити захочуть, – додала Кришталик.

Чарівнички разом з Леллою та пугачем Филімоном, який тягнув мішок з хробаками, полетіли до Палацу Кажанів. Згодом чарівнички розказали Маленькій Бабці Йожці, що то була низка просторих залів, прикрашених дивними скульптурами. Деякі з них виростали зісподу, утворюючи стовпчики різноманітного розміру та форми, а деякі звисали згори наче величезні кам'яні бурульки. Поєднані, вони утворювали величні колони, між якими, загорнувшись у плащі-крила та міцно притиснувшись один до одного, висіли вниз головою грона кажанів.

– Печерні химерні фігури виникли завдяки крапелькам води, що неймовірно довго несли у собі часточки вапняку та інших мінералів. Тих, що ростуть знизу, звуть сталагмітами. Уявіть собі, що літера М схожа на дві бурульки, які стоять поруч. Зверху спускаються сталактити, наче з вертикальної рисочки у літери Т. Разом вони утворюють сталагнат. Горизонтальна риска літери Н допоможе запам'ятати, що бурульки поєдналися.

Хатинка на Курячих Ніжках, пояснивши Маленькій Бабці Йожці незнайомі слова, слухала далі:

– Ми вже майже втратили надію почути щось суттєве від кажанів: усі вони позасинали раніше, ніж у Завороженому Лісі трапилась біда. Нарешті прокинувся наймолодший кажанчик. На наше щастя, він мав хист завжди всюди запізнюватися. Цього разу він заблукав у бескидах і останнім вирушив до Палацу Кажанів. Пролітаючи повз Превисоченну Гору, кажан побачив, як хтось вилетів із печери, що розташована на самій її вершині. Спочатку він подумав, що то Веліур Лотароз оглядає свої володіння, але коли незнайомець пролетів поруч, війнуло страшенним холодом. Ми думаємо, що то був Заморожище, який саме ховав там Лісну.

Князь Паморозко та Білаш, які вже трохи відпочили, підійшли ближче. – Ми можемо віднести вас до тієї гори на фаєтоні, але навряд чи вдасться піднятися так високо, – сказав Князь.

– Ми разом з кажанами вигадали деяку річ, – втрутився у розмову Филімон. – З тонкого гілля дерев можна сплести міцний кошик, на кшталт тих, що прикріплюють до повітряних куль. Я їх багато бачив! Кажани, яких ми все одно пробудили, піднімуть той кошик у повітря. Тільки там має сидіти хтось не дуже важкий.

Маленька Бабка Йожка зрозуміла – настав її час. Тільки вона – легка й тендітна, зможе поміститися у кошику; тільки вона – розумна й кмітлива, зможе знайти ту печеру; тільки вона – безстрашна й рішуча, може у неї зайти. Тепер справа визволення Лісни перейшла до її рук.

Друзі зібралися швидко. У фаєтон було покладено теплий одяг та трохи їжі. Не

забули й чарівну віточку, яка належала Лісні. Запрягли Білаша й помчали в бік Превисоченної Гори, назустріч світанку. Тим часом кажани за допомогою чарівничок закінчували плести кошик. Прив'язали до нього безліч мотузок, підняли у повітря і швидко помчали слідом, намагаючись досягти цілі ще до сходу сонця.

## Розділ 15

### ЗНАЙОМСТВО З АРАХНЕЄМ

Білаш зупинився у підніжжя Превисоченної Гори, де друзів вже чекали кажани. Маленька Бабка Йожка швидко залізла у кошик. Він виявився досить просторим. Це помітили Мудрий Кіт і Білосніжка.

- Летимо з тобою, - майже одночасно сказали вони. - Без заперечень!

У Маленькій Бабки Йожки потеплішало на серці. Як добре мати таких відданих друзів! Але...

- Чи зможуть кажани донести нас втрюх до печери? - засумнівалася вона. - Давайте спробуємо.

Кажани підхопили мотузки, прив'язані до кошика, й миттю злетіли вгору. Вони не розібрали слів Маленької Бабки Йожки щодо пробного польоту, а коли відчули, що кошик занадто важкий, було вже пізно: підніжжя гори залишилось десь далеко. Кошик почав хилитися з боку на бік, кажани втрачали сили!

- Не хвилюйтеся за мене, я долізу до печери самотужки! - почувся відчайдушний крик Мудрого Кота. Він вискочив із кошика у слушний момент, коли той був зовсім близько до гірського схилу. Ніхто й зойкнути не встиг, але кошик вирівнявся і знову хутко полетів вгору.

Білосніжка сумними очами дивилася на маленьку чорну цяточку, яка швидко ставала зовсім крихітною.

- Чи побачимось ми знову? - розпачливо спитала вона. Її великі блакитні очі наповнилися слізьми.

- Обов'язково, - прокричала крізь рев вітру Маленька Бабка Йожка. - В нього такі гострі пазурі! Він куди схоче залізе!

Гірська вершина була вже неподалік. Кажани першими побачили маленький отвір у горі - то був вхід до печери. Вони прожогом кинулися всередину, подалі від сонячних струменів, що вже сяяли з-за гір.

Якщо бути відвертою, Маленька Бабка Йожка дуже розраховувала на допомогу кажанів. Звірятка могли б, літаючи усією печерою, дуже швидко відшукати Лісну. Але коли вона, трохи оговтавшись від стрімкого підйому, здатна була оголосити свою пропозицію, то побачила, що кажани... вже сплять! Втомлені від незвичних умов та важкого перельоту, вони миттєво заснули вниз головою, міцно зачепившись лапками за нерівні стіни печери.

- Вони дійсно сплять ВНИЗ ГОЛОВОЮ! - здивовано промовила Маленька Бабка Йожка до Білосніжки. - Що ж нам далі робити? Дивись, як розгалужена ця печера! Куди піти в першу чергу?

Дійсно, печера мала безліч коридорів, що прямували у різні боки. Кожен коридор

розгалужувався на інші численні проходи; ті у свою чергу ділилися на менші й тісніші. У такому плетиві знайти Лісну буде важко!

Маленька Бабка Йожка у розпачі крутила головою на всі боки. Білосніжка було сунулася до одного з найближчих коридорів, але миттєво відскочила назад і голосно зашипіла, дугою вигнувши спину: з темряви до них сунуло щось дивне! Кругла майже лиса голова, великі усміхнені очі – стрімко перебираючи вісімкою довгих лапок, до них наближався черевань, вдягнутий у чорний смокінг.

– Вітаю вас, шановні панни, у своїй печері! Мене звуть Арахней. Я – людинопавук. До речі, вас здивувала незвичайна манера кажанів спати догори ногами? Вони так роблять тому, що задні кінцівки в них дуже слабенькі. Кажани не можуть піднятися з рівної поверхні. Висячи головою донизу, вони уявляють собі порожній простір під собою. Це допомагає їм розпочати падіння для зльоту.

– Звідки ви це знаєте? – Маленька Бабка Йожка не могла приховати здивування.

– У мене тут велика бібліотека. Я дуже люблю читати. Та й що ще робити на самоті, – зітхнув Арахней. – Дозвольте вас, любі панни, запросити до моєї оселі! У мене затишно, не дивлячись на печерні умови.

Як він знаходить дорогу додому, подумала Маленька Бабка Йожка. Раптом вона побачила тонку нитку павутиння, яку Арахней недбало перекинув через лапку. Геніальна думка блискавично майнула у її голові.

– Вельми дякуємо за запрошення, – чемно відповіла вона. – Я – Маленька Бабка Йожка, а це моя подружка кішка Білосніжка. Ми залюбки відвідали б твою оселю, але маємо знайти чарівничку, яка схована десь тут. Чи не міг би ти нам допомогти? У цій печері дуже легко заблукати, але твоя павутинка може стати у пригоді. Якщо не знайдемо Лісну у якомусь коридорі, вона виведе нас назад.

Арахней дуже зрадив! Він скучив за відвідувачами, давно не маючи з ким поговорити. Він мріяв про небезпечні пригоди, про які читав лише у книжках. Він залюбки згодився допомогти мандрівницям.

## Розділ 16

### ПОШУКИ У ТЕМРЯВІ

Але з'ясувалося, що павучок погано бачить у темряві. Тут згодилися маленькі ліхтарики, цілу купу яких нашвидкуруч начарувала Світла. Маленька Бабка Йожка одягла свій ліхтарик на голову на кшталт спелеологічного, і Арахней одразу пояснив їй значення цього слова. Виявилось, що спелеологи вивчають печери і те, звідки вони беруться. Він розказав, що деякі з них виникають завдяки землетрусам та вулканам, а деякі утворює звичайна вода, яка протягом мільйонів років крапля за краплею вимиває гірську породу.

Подорожувати тьманими коридорами було б досить нудно, якби на Арахней. Він не вгавав ані на хвилину. Павучок знав так багато різноманітних історій, що мандрівниці навіть не помічали плин часу.

– Колись печери вважалися оселями злих духів. Люди навіть наближатися до них боялися. Існує безліч легенд про чудеса та страшні події, що траплялися там в різні

часи; про пустельників, які укривалися в них від світу; про розбійників та їхні заховані скарби... Розповідають про печери неймовірної краси з підземними річками та озерами; деякі з них досягають сотень кілометрів. Але моя, на жаль, не така цікава та гарна.

Згадавши кажанів, які допомогли Маленькій Бабці Йожці, Арахней переповів давню байку про них. Кажани – єдині тварини, що можуть літати, пояснив він. У прадавні часи, коли птахи та звірі розпочали війну за володарювання світом, кажани, які мали і руки і крила, допомагали то одним, то іншим. Коли нарешті запанував мир, колишні вороги засудили кажанів за їхню підступність, дозволивши їм літати лише вночі.

– Як цікаво! – захоплено промовила Маленька Бабка Йожка. – Чому ти, такий освічений, ховаєшся у печері? Адже павуки живуть всюди – у траві, в лісі на деревах, на воді та під водою; навіть, в оселях!

– Колись моя пра-пра-прабабуся завела безглузду суперечку із поважною богинею: мовляв, хто з них краща ткаля. Богиня, яка була покровителькою не тільки ремесел, а й військового мистецтва, звісно перемогла, а прабабусю перетворила на павучиху й жорстоко покарала разом з усіма її нащадками. Тепер ми вимушені вічно ткати своє павутиння, висячи по темних закапелках, – сумно зітхнув павучок.

– Коли знайдемо Лісну, ми заберемо тебе з собою. Ти будеш найкращім вчителем у нашої школі!

Шукачі пройшли вже багато коридорів, проминули безліч глухих закапелків. Вони не знали, як довго блукають у півні; що зараз надворі – день чи ніч. Маленька Бабка Йожка дуже втомилася і зголодніла. Вона з сумом згадала, що біля виходу з печери залишила торбочку зі смаколиками. Які доречні вони були б нині!

– Може, повернімося? Трохи перепочинемо й будемо шукати далі, – звернулася вона до Білосніжки.

– Чекай, бачиш отой маленький отвір? Ти там не пролізеш, а я можу спробувати, – запропонувала та.

Не встигла Маленька Бабка Йожка щось відповісти, як Білосніжка миттю щезла у темряві. Вона опинилася у малесенькій "кишеньці", з якої не було іншого виходу. Кицька роздивилася навколо. Її великі очі віддзеркалили слабеньке світло, яке проходило крізь тоненьку щілину. На щастя, стіна була складена зі звичайної глини, до того ж досить вогкої. Білосніжка почала дряпати її своїми гострими пазурами, видираючи великі шматки. "Хіба то глина? От за Польщі то глина була", – згадала вона улюблену дідусеву приказку.

Білосніжка не помилилася. У стіні була схованка, а у схованці... кицька не повірила своїм очам! Там була Лісна!!! Чарівничка щулилася від холоду, болю і страху, але слабе чарівне сяйво навколо неї ще жевріло!

– М-рр, здається, я знайшла тебе, – промурчала Білосніжка. – Не бійся, на волі тебе чекають друзі.

– Знайшла, знайшла!!! – радісно зойкнула Маленька Бабка Йожка, і Лісна зрозуміла, що її врятовано.

Нарешті справу зроблено, можна повертатися додому! Арахней схопився за павутинку, яка мала вивести їх з печери, але раптом розпачливо зойкнув: в його лапках залишився лише коротенький уривок нитки. За цікавими розмовами друзі не помітили, коли павутинка обірвалася.

- Що ж тепер робити? - на очах Маленької Бабки Йожки заблищали сльози. - Хто нам допоможе? Лісна ще слабка, а її чарівну віточку я залишила у торбинці.

- Ти не винен, Арахнею, - звернулася вона до павучка, який й сам мало не плакав. - Нам усім треба було уважніше слідкувати за павутинкою. Тепер вже не станемо ні на що відволікатися. Вперед! Треба вірити у перемогу!

## Розділ 17

### МАЙЖЕ ВРЯТОВАНІ!

Глибоко в душі Маленька Бабка Йожка розуміла: тільки диво може їм допомогти. Занадто довгою була ця печера з її химерно закрученими ходами. Друзі не уявляли, у якій її частині вони зараз знаходяться. Навіть Арахней, який тут народився і жив усе життя, не впізнавав місцевості: він ніколи не заходив так далеко. Коридори були схожі як дві краплі води: чи не кружляють мандрівники тими самими, зрозуміти було важко.

Маленька Бабка Йожка роздратовано згадала про компас, який подарував їй Івась, і який вона забула взяти з собою. Ще можна було б рахувати кроки, але їх було пройдено так багато! Інколи доводилося ставати на карачки, а інколи навіть повзти! Уважно стежачи за павутинкою, вона розмірковувала, що ще було б можна зробити. Можна було б запалити свічку - у тій стороні, куди нахилиться полум'я, має бути вихід.

- В тебе є сірники? - спитала вона Арахнея. Той заперечливо похитав головою.

Раптом Маленька Бабка Йожка відчула легкі повітряні струмені. Над її головою затріпотіли чийсь крила.

- Нарешті я знайшла вас, шукачі ви мої, - почувся знайомий голос. - От як знала, що заблукаєте.

- Королева Лелла! - полегшено зітхнула мала. - Ніколи не думала, що так рада буду зустріти кажана!

Лелла швидко вела їх до виходу з печери: - Вибачте, що запізнилася. Усі кажани сплять, але я гадаю, що вдвох із Филимоном ми спустимо вас на землю поодиночі. А це що, павучок? - зацікавилися вона.

Маленька Бабка Йожка швидко сховала Арахнея до кишені. Він хоч і не комаха, але хто зна...

Нарешті дісталися першої зали, де залишили кошик, торбинку і де солодким сном спали кажани. У печерному отворі сяяли зорі: вже знову була ніч. Друзі проблукали у печері цілий день.

Тим часом Заморожище складав плани помсти. О ні, так просто його не переможеш! Він ще покаже заворожцям, на що здатний! Ніякі солодкі сни не зможуть його розчулити. Він має захопити весь світ, стати най..., най... "Найдобрішим? Найулюбленішим?" - раптом почувся йому голос дівчини. "Найбрутальнішим та найзлішим?" - почувся голос старенького. "Може, треба просто знову стати людиною?"

- то був мамин голос.

Заморожище почав трусити головою, відганяючи примари. Він відчував, що стає слабкішим: його зла воля наче розчинялася у приемних спогадах. Але ні! Він має завершити свою справу. Тільки так він зможе поважати себе. "Ти певен цього? - знов спитали голоси. - Може, ти помиляєшся? Сила не має бути злою."

Заморожище вискочив на засніжену галявину перед фортецею. Там тупцювали сніжні велетні, і Заморожищеві здалося, що їх значно поменшало. Затріщали кущі: то поверталися розвідники - снігові кульки, які він запустив у різні боки Завороженого Лісу з метою дізнатися, що ж таки відбувається і хто саме став йому на заваді. Одна з них непомітно дісталася Дитячого Майданчика, прокотилася всередину, наче дитяча забавка, і підслухала плани заворожців щодо звільнення Лісни. Тепер Заморожище знав все і вирішив негайно діяти.

Тільки б не запізнитися, думав він, коли страшною сірою тінню мчав до печери в Превисоченній Горі. Тільки б встигнути знищити Лісну до того, як її звільнять. О, тоді він сплюндрує Заворожений Ліс, зітре його з лиця землі разом з усіма його мешканцями!

Усе було готово до повернення мандрівників на землю. Филимон з Леллою саме збиралися злетіти, коли нагла крижана хвиля вітру скрутила мотузки й щосили почала трусити кошик, товкти його об крутий схил гори. Філін і королева безстрашно намагалися боротися, але Заворожище був сильнішим. Страшна почвара з диким реготом смикала филомонове пір'я, ламала великі руки-крила Лелли. Одна за одною рвалися мотузки, прив'язані до кошика. За мить Маленька Бабка Йожка і Лісна впадуть зі страшенної висоти!

Раптом гострі пазурі боляче врізалися в обличчя злодія. Це Мудрий Кіт, який нарешті дістався вершини, побачив запеклу битву і, щосили відштовхнувшись від стіни, скочив на ворога. Білосніжка, побачивши друга, теж не ловила ґав: усіма своїми лапами вона на смерть вчепилася у спину Заворожища. На мить вітер вщух.

- Не гай часу, скоріше стрибай назад у печеру, - відчайдушно крикнула Королева Лелла Маленькій Бабці Йожці. - Розбурхай кажанів, тільки вони нам зараз допоможуть!

Розділ 18

ЩО ПРОБУДИТЬ КАЖАНІВ?

Маленька Бабка Йожка стрімголов скочила на крихітний майданчик біля входу до печери саме тоді, коли зірвалася остання мотузка. Кошик полетів додола, Филимон і Лелла знялися в небо.

Кіт і Білосніжка ще трималися, але сили були нерівні. Ще трохи, і Заморожище скине їх на землю. Треба якось рятувати друзів!

Маленька Бабка Йожка з Лісною на руках і Арахнеєм у кишені забігла до печери. Кажани міцно спали. ЩО може їх розбудити, ЩО я маю зробити, аби вони прокинулися, гарячково думала вона. Хіба що зігріти? Але як? Сірників нема. Маленька Бабка Йожка озирнулася навколо. Може, знайти два шматки деревини і довго терти їх



один об один, як це робили прадавні люди? Але ніяких паличок і дощочок у печері не було. Стіни глиняні, отже й кременя, яким можна було б висікти вогонь, не знайти. Тут взагалі нема, чому горіти!!!

- У тебе ж є чарівна віточка! І Лісна з нами! - тихенько підказав Арахней, заворушившись у кишені.

- Лісна ще зовсім слабка! Навряд чи вона може щось начарувати...

- Так, не можу, - немічно відповіла чарівничка. - Але ТИ зможеш...

- Що зможу - ЧАРУВАТИ? - недовіжливо перепитала Маленька Бабка Їожка. - Не вийде в мене нічого.

- Я скажу тобі чарівні слова... Завчи їх і прокажи навпаки. Усе вийде. У тебе серце гаряче!

Маленька Бабка Їожка намагалася запам'ятати слова Лісни:

Теплим ранком вийди з дому

Теплий день тебе чекає

Теплий вечір зніме втому

Ніч теплом заколисає

- Що означає "прочитай навпаки?", - спитала вона Арахнея. - По літері з кінця до початку? Чи з права на ліво? Там, здається, останнє слово "заколисає". Якщо прочитати його навпаки, вийде "єасилоказ". Нісенітниця якась. Якщо читати тільки перші літери зверху вниз, як акровірш, теж нічого не виходить!

- Мабуть, треба поміняти місцями рядки. Читай спочатку останній, потім третій, потім другий...

- А потім вже перший! Подивімося, що вийде.

Вийшло ось що:

Теплий вечір зніме втому

Ніч теплом заколисає

Теплий день тебе чекає

Теплим ранком ВИЙДИ з дому!

Маленька Бабка Їожка махнула віточкою. У цю мить перед нею увіч постали вірні друзі, які можуть загинути, якщо вона не впорається зі своїм завданням. Міцно замруживши очі, вона уявила тепле-тепле повітря, що наповнює печеру, і все повторювала: "прокиньтесь, любі кажанчики, вийдіть, ВИЙДІТЬ З ДОМУ".

Раптом у печері наче дійсно потеплішало. Чи це їй тільки здається? Але Арахней знову прошепотів:

- Бачиш, виходить! Лісна не помилилася - ти змогла це зробити!

- Чого ти шепочеш? - так само тихенько спитала вона.

- Кажани прокидаються. Буде краще, якщо вони мене тут не побачать, - і сховався ще глибше.

Дійсно, стіна, на якій спали кажани, мляво заворушилася. Як же довго вони прокидаються!

- Чого вони так тремтять? Я мало тепла начарувала? - спитала Маленька Бабка

Йожка у павучка.

- Коли ці звірятка засинають, їхня температура знижується на двадцять градусів, а серце починає битися у сорок разів повільніше. Це називається анабіоз. Кажанам потрібен час, щоб розігріти м'язи

- Я так хвилююся за котів! Чи довго вони можуть стримувати Заворожище?

Наче у відповідь, почулося відчайдушне нявчання, яке перейшло у моторошний вереск. Мабуть, злодієві вдалося таки позбутися котячих гострих пазурів! Цієї ж хвилини знову задув пронизливий вітер, і на порозі печери замайоріла страшна холодна постать у сірих розідраних шатах.

Розділ 19

РАНОК ПЕРЕМОГИ

Згодом Маленька Бабка Йожка марно намагалася пригадати достеменний розвиток подій. Вона пам'ятала, як шалені крижані струмені почали замітати печеру снігом; як одчайдушно вона махала чарівною віточкою; як чарівна віточка впала додолу... Маленька Бабка Йожка простягла перед собою руки, намагаючись стримати Заворожище, який вже майже заліз до середини... Її долоні обпекло холодом. Почвара щосили штовхнула її, мала впала, боляче гепнувшись на сиднички, і тут зі стіни... ВПАЛИ КАЖАНИ!!!

Кажани щільними шарами обліпили Заворожище, зробивши з нього величезний чорний лантух. Цей лантух поволі котився до виходу з печери. Маленька Бабка Йожка скочила на ноги, підбігла і щосили виштовхнула його назовні. Кажани у падінні змогли розкрити свої перетинчасті крила і злетіти у повітря. Вони пустили Заворожище, і той каменем ринув до землі. Маленька Бабка Йожка одчайдушно намагалася зберегти рівновагу, але не втрималася на вузькому сніговому карнизі – сніг обвалився, і вона полетіла слідом ...

...Кажуть у котів сім чи навіть дев'ять життів. Це неправда. Так, здається, що коти здатні дуже легко уникати небезпеки: стрибають на відстань, довшу за їхні сім хвостів; падаючи з висоти у декілька поверхів, встигають перевернутися і приземлитися на усі лапи. Але тільки не з вершини Превисоченної Гори...

Маленька Бабка Йожка прокинулася ясним ранком. Поруч на подушці, згорнувшись пухнастим клубком, міцно спала Білосніжка. В ногах на ковдрі тихенько мугикав свою пісеньку Мудрий Кіт. По стінах метушилися різнокольорові сонячні зайчики. За вікном хтось голосно сварився:

- Я перша взяла цю шишку!

- Ні, це я після тебе перша взяла!!!

- Дівчата, на сваріться, - почувся чийсь дуже знайомий голос. - Іграшок на всю ялинку вистачить!

Івась? Це ж його голос! Мудрий Кіт, Білосніжка! Хатинка на Курячих Ніжках, сонце за вікном! Може, то мені все тільки сниться? Чи навпаки, сном були ті страшні події, що лишилися у пам'яті?

Наразі двері розчахнулися – на порозі стояв розчервонілий від морозу Івась.

Усміхаючись, він сказав:

- Прокинулась, нарешті! Виходь! Чарівнички гарну ялинку виростили, ми вже її прикрашати почали!

- Не студи хату, - пробурчала Хатинка, і Івась щез за дверима, ще раз гукнувши: "Виходь!".

Білосніжка вигнулася дугою, потягнулася і м'яко скочила з ліжка. За нею стрибнув Мудрий Кіт і обидва потрусили до мисок зі сметаною. Знову розчахнулися двері, повіяло смачним духом чаропіччиних пиріжків.

- Сніданок готовий! - почувся її солодкий голос і на столі задиміла велика миска зі смаколиками.

- Хатиночко, будь ласка, поясни, що то було і що відбувається?

- Швиденько вмивайся, одягайся та сідай снідати. На тебе друзі зачекалися, ти так довго спала!

Поки Маленька Бабка Йожка збиралася та сідала за стіл, Хатинка на Курячих Ніжках почала:

- Сама ж я не бачила, нам Льодяничка розповіла. Та й лише те, що вони із Князем Паморозком спостерігали на власні очі. Коли Заворожищу вдалося звільнитися від наших сміливців (коти запишалися), Филимон і Лелла прожогом кинулися за ними. Біля самої землі встигли підхопити, - розчулено схлипнула Хатинка.

- Я теж мала розбитися, - сказала Маленька Бабка Йожка, простягнувши руку за останнім пиріжком.

- Тебе приніс до фаєтону якийсь чоловік. Не встигли його розпитати, як він щез. Ти наче нежива була...

Хатинка на Курячих Ніжках знову зарюмсала, а Маленька Бабка Йожка раптом згадала великі сильні долоні, які підхопили її на льоту, низький заспокійливий голос. Далі все щезало у білій туманній безтямності...

- Ну скоро ти? - знову забіг Івась. - Там білки сперечаються, на яку гілку яку іграшку чіпляти. Потрібен твій жіночий погляд. Чарівнички за тобою скучили, тільки з тобою хочуть гірлянди розвішувати. Ходім!

Маленька Бабка Йожка вибігла на морозне повітря і побачила виблискуючий на сонці, не злий - лагідний - сніг. Млин і Вітряк були прикрашені прозорими, немов кришталеvими, бурульками. Віти дерев вкривала сяюча срібляста паморозь. А посередині Майданчика височіла пухнаста новорічна ялинка!

Розділ 20

НАРЕШТІ СВЯТО!

Біля Дитячого Майданчика стояла івасева машина, вщент заповнена пакунками. Деякі з коробок були вже розкриті. З них витикалися гірлянди з різнокольорових прапорців і ланцюжків, сріблястий дощик і різнокольорові кульки. Чарівнички у новеньких плетених капелюшках та шаликах (мабуть, встигли вже розібрати частину подарунків) пурхали навколо ялинки. Їжачки витягали з коробок ялинкові прикраси і подавали їх білкам. Білки миттєво заносили прикраси на гілля. Маленька Бабка Йожка

підійшла ближче.

- Завтра Різдво, а в нас ще ялинка не убрана. Треба бал підготувати, стільки справ!  
- Світла, Вітра та Блискітка разом з Лісною підлетіли до Маленької Бабки Їожки. -  
Бачиш, усі страхіття скінчилися. Заворожище згинув, його сніжні велетні розсипалися  
і стали просто снігом. Сонечко сяє!

Бал вирішили влаштувати просто на Дитячому Майданчику. Друзі працювали цілий день. Разом прикрасили ялинку. Поруч із нею Кришталик залила справжню велику ковзанку. Вітра здувала надлишок снігу з доріжок, Блискітка зі Світлою розвішували навколо різнокольорові вогники. Пан Ведмідь розставляв дерев'яні кругляки-ослінчики, Рипучий Вітряк і Старий Млин надавали усім поради. Хатинка на Курячих Ніжках тупцяла навколо, закликаючи піти погрітися тих, в кого вже почервоніли носи. Осторонь пихкала Чаро Піч. Пані Лиса зібрала заворожську дітлашню і щось прошепотіла зі змовницькою посмішкою. Уся компанія вмить щезла.

- Давайте скоріш, поки їх нема, розкладемо подарунки, - запропонувала Маленька Бабка Їожка.

Нарешті Різдво! З-за вікна лунав жвавий гомін і радісні зойки - то заворожці під ялинкою розбирали різдвяні подарунки. У двері постукали - на порозі стояла Пані Лиса, за нею скупчилася лісова малеча.

- Пішли з нами, - запропонувала вона. Маленьку Бабку Їожку не треба було запрошувати двічі.

Вони пройшли крізь святкову гомінливу юрбу біля ялинки і вийшли на стежку, яка вела на Кришталеву галявину. Чарівнички, які летіли поруч, почали пустувати. "Закрий очі, закрий очі", - дзвеніли вони. Як же я піду далі, подумала Маленька Бабка Їожка, але послухалася. А коли розкрила їх, то побачила...

Через усю галявину йшли величезні літери, виліплені зі снігу:

Д Я К У Є М О!

Маленька Бабка Їожка зрозуміла: то був подарунок для неї! Подарунок, зроблений від щирого серця! Вона розчулено дякувала, обіймала Пані Лису, притискала до грудей чарівничок, пестила їжачків та білочок, малих ведмежат та зайчат. Їй ще ніколи не доводилося отримувати ТАКОГО подарунка!

- Навіть коли навесні сніг розтане, - урочисто сказала Лісна, - пам'ять про те, що ти для нас зробила, залишиться в наших серцях.

- Я підгледіла цю ідею, коли літала до Голлівуду, - на вушко прошепотіла Вітра. - Саме там виробляють найкращі мультфільми. Я восени туди потвор із Чорного Замку супроводжувала на мультипроби. Перше місце зайняли! Кажуть, звідти до нас мультизьомочна група має скоро приїхати! Ото розвага буде!

Маленька Бабка Їожка дуже хотіла розпитати про потвор із Чорного Замку докладніше, але не встигла: назустріч їй біг Івась з ковзанами через плече. На великій коробці, яку він тримав у руках, теж були намальовані ковзани. Це був ще один різдвяний подарунок, до того ж такий доречний!

- Вмієш кататися? - спитав Івась. - Якщо ні, я навчу!

На ковзанці вже грала музика і кружляли пари. Не всі мали ковзани, але й на лапах виходило непогано.

Настала ніч. У хатинчине віконце заглядали зорі, такі великі та яскраві, що здавалося, ніби й саме небо прикрашене святковими новорічними вогнями. "Якщо я колись захочу розказати друзям про мої пригоди, мені ніхто у світі не повірить, – думала Маленька Бабка Їожка. – Навіть Івась недовірливо крутив головою, коли я розповідала йому про Заморожище, страшну битву із сніжними велетнями, літання на кажанах і блукання гірською печерою..."

Закрила очі й міцно-міцно заснула...

Кінець другої книжки

Частина третя. КРАЇНА ПОТВОРІЯ

Ніхто не повертається з подорожі таким, як був раніше.

Китайське прислів'я

## Розділ 1

### МЕШКАНЦІ ЗАМКУ

Ранок розпочався зі сварки. Сварилися дві потворки – пухкенька чорноока Дебе з косичками-дрібнушками, наче сплетеними з чорних шовкових ниток, та тоненька, як гілочка, білява Ламля. Ламля крутилася біля дзеркала, а Дебе несамовито верещала:

– Нащо ти взяла моє найкраще плаття!!! У чому я тепер піду на кастинг?

– Вдягни якесь моє! Можеш вибрати яке тобі до вподоби!

– Воно будь-яке на мене буде замале. А це, – Дебе намагалася втиснутися у ясно-зелену з червоними трояндами сукню, – ще й замало дране як на вихідне потворчине вбрання!

– Коли ти його вдягнеш, буде аж ЗАНАДТО дране, – захихотіла Ламля та, підперезавши заширокий одяг тоненьким золотавим паском, закрутилася по кімнаті як справжня дзиґа.

– Я вважаю, що на кастинг треба йти у традиційних строях, які ще наші прабабусі носили, – подала голос третя потворка на і'мя Ва Маккам. Вона хитнула головою у бік величезної старовинної шафи на драконячих лапах, яка займала пів коридору. Дебе і Ламля незадоволено скривилися.

Потворки цю шафу, вщент забиту древніми, побитими міллю запорошеними шатами, не любили. По перше, вона рипіла як несамовита. По-друге, на її кришці сиділи злющі химери, які починали роздратовано махати крилами, коли хтось проходив коридором. По-третє, на дверцятах шафи щирили довгі зуби страшні вампірські фізіономії. Вампіри завжди шукали нагоди хапнути когось за палець. Навіть сам Веліур Лотароз, повертаючись з АНІЩО, дуже обережно торкався важезних стулок з червоного дерева.

Про АНІЩО Лотароз якось розказав під час страховечорниць, які влаштовував з метою виховання потворок у справжньому потворчому дусі. Вхід до АНІЩО був за задньою стінкою шафи. Аби потрапити туди, треба було знати чарівні слова, занадто

складні, щоб з першого разу їх запам'ятати. "Та й взагалі, НЕМА ЧОГО вам робити там, де НІЧОГО НЕМА", – казав він потворкам, підтикаючи перед сном їхні ковдрочки.

Чорний замок Потворський, яким з діда-прадіда володів Веліур Лотароз, стояв на самій вершині Превисоченної Гори, прямо над Арахнеєвою Печерою. Потвори жили тут з давніх-давен, але останнім часом багато з них залишили замок. Найстарші та найнемічніші переїхали у Перетворювальний санаторій на березі Мореозера. Там ними опікувалися чарівнички із Завороженого Лісу. Дехто подався до великого міста у пошуках кращого життя, але більшості випало лише щастя жити на пропилених горищах та лякати запізнілих мешканців. Багато юних потвор вирішили вчитися на справжніх чарівниць. Вони вступили у різні навчальні заклади (дехто, як кажуть, потрапив навіть до Хогвартсу і був особисто знайомий із самим Гаррі Поттером).

У замку залишилися тільки три найменші потворки – Дебе, Ламля та Ва Маккам. Ва Маккам була найсерйознішою з подружок. Вона вміла читати, знала всю абетку і рахувала аж до тисячі. Ламля завше крутилася біля дзеркала. Усі її платтячка були барвистими, квітчастими, а ще їй дуже подобались різні блискучі прикраси, шпильки, бантики та інший такий дріб'язок. Дебе була справжнім кулінаром, що відповідним чином позначалося на її фігурі. Найбільше в світі вона любила печиво, тістечка, солодкі булочки та пиріжки і якимось навіть брала майстер-клас у самої Чаро Пічі. Тепер Дебе пекла і готувала найскладніші страви так, що перевершила б будь-якого кухаря.

Веліур Лотароз тяжко зітхав: – Усі потвори як потвори, лише ви в мене якісь... непотворні!

– Не НЕПОТВОРНІ, а НЕПОВТОРНІ, дядько Юр!!! – весело сміялася Ва Маккам. Вона, відклавши чергову книжку, сідала обік Лотароза. До них підбігала Ламля, вмошувалася поруч. Неспішно підходила Дебе, несучи велику тацю, повну пиріжків. – Ну, розкажуй нарешті!!! – хором казали потворки.

– Що ж вам розказати? – завчено питав Веліур Лотароз.

– Як що? КАЗКУ ПРО ЧОРНИХ ПОТВОР! СТРАШНУ-ПРЕСТРАШНУ!!!

Так кожного вечора починалися страховечорниці, і кожного разу Веліур Лотароз розповідав Дебе, Ламлі та Ва Маккам нову СТРАШНУ-ПРЕСТРАШНУ казку. Але не сьогодні. Цього разу він суворо сказав:

– Ні, це ВИ мені тепер розкажіть, про який-такий кастинг у вас наразі мова йшла?

Розділ 2

СВЯТ БАГАТО НЕ БУВАЄ

Маленька Бабка Йожка та Хатинка на Курячих Ніжках залишилися у Завороженому Лісі. Треба було відбутися усі зимові свята, а їх виявилось пребагато і до кожного треба було ретельно готуватися.

На Святого Миколая заворожці отримали найдорогоцінніший подарунок. Цей день – 19 грудня – вирішили святкувати як Велике Об'єднання імені Святого Миколая. Відразу почалися непорозуміння: зайці поголосили про своє об'єднання того самого імені! А за ними вовки та інші звірі! Почалися суперечки. Нарешті Хатинка на Курячих Ніжках пояснила, що одне й те саме слово може мати зовсім різні значення.

Наприклад, у назві свята "Об'єднання" то дія, результат повернення додому дитлашні, яка ховалася у Ведмежому Барлогу від Заморожища. Натомість зайці мали на меті створити організацію, спілку, у яку б входили тільки ці звірята.

Потім почалися суперечки щодо того, коли саме святкувати. Всюдисуща Сорока розповіла заворожцям, що і Різдво і Новий Рік можна зустрічати двічі! Багато хто не повірив. Але Хатинка на Курячих Ніжках, покопирсавшись в інтернеті, з'ясувала, що Новий рік можна відзначати 1 січня за новим, григоріанським, календарем і через два тижні – за старим, юліанським. Різдво дехто святкує 25 грудня, а дехто – 7 січня. Це сталося через календарну плутанину. Хотіли поліпшити літочислення, але вийшло як завжди.

– Новий Рік – то таке. Можна хоч кожного дня святкувати. Його взагалі в різних країнах світу у різні дні зустрічають, дехто навесні, або навіть восени, наприклад, в Індії, Ізраїлі чи на Гавайях, – сказала Хатинка. – До того ж на 13 січня, або Старий Новий рік, припадає ще два свята – Василя та Маланки. Але Різдво – то Різдво. Будемо святкувати його разом з усім просвіченим людством.

На Святвечір зібралися за святковим столом під гарно убраною ялинкою та чекали появи першої зірки. Наступного дня влаштували бал на ковзанах. Ватаги перевдягнених колядників носили велику зізду, співали щедрівки та зображали жартівливі сценки з пісень-колядок. У перший день нового року взяли шлюб Принцеса Льодяничка та Князь Паморозко. На святкування в Ліс прибула Королева Льода з усім своїм почтом. Одразу після обряду та урочистих вітань молодята вирушили у весільну подорож до Антарктиди. Їхні світлини з пінгвінами на фоні безкрайніх льодовикових пейзажів і темних вод океану неабияк прикрасили стіни Хатинки.

Щедрий Вечір в ніч під Старий Новий рік пройшов ще веселіше. Чаро Піч випекла два величезні хліби: "Василя" та "Маланку". На столі стояли миски з різноманітними стравами. За ними ховався Заєць та питав свою численну малечу: "Чи бачите ви мене, діти?" Зайченята відповідали, як годиться: "Не бачимо Вас, батьку!". "То дай, Боже, щоб і на той рік не бачили!". За словами Івася, який добре розумівся на народних звичаях та обрядах (бабуся навчила), цим ритуалом замовляли щедрий врожай та добробут в домі.

Знову влаштували веселий маскарад. Пані Лиса передяглася у Василя, а Пан Ведмідь став Маланкою. Дуже смішно було дивитися на Мудрого Кота, який представляв Чорта. Заєць та Зайчиха стали Дідом та Бабою. Маленька бабка Йожка та Білосніжка вирядилися в Цигана з Циганкою.

Хатинка на Курячих Ніжках хотіла було перевдягнутися у Ейфелеву вежу, але їй трохи зросту не вистачило. Порадившись з Чаро Піччю, вона стала одним з ресторанів цієї визначної споруди. Ряджені залюбки заходили в середину і наче опинялися у Парижі: на екрані комп'ютера змінювалися види міста з пташиного польоту. Чаро Піч та чарівнички готували національні французькі страви на замовлення.

– Шкода, що я раніше до цього не додумався, – поскаржився Рипучій Вітряк Млину-Водолію. – Якщо Вовчик-братик рядиться у козу, Білка з Їжаком у нареченого та

наречену, Миша у слона, то й ми можемо обернутися якимись знаменитими архітектурними спорудами, щоб народ розважити!

- Наприклад, я можу стати Ніагарським водоспадом, що у Північній Америці, - підхопив Млин-Водолій.

- Але це вже буде не архітектурна, а природна пам'ятка, - поправила його доскіплива Хатинка. - Різниця в тому, що архітектурні пам'ятки споруджують люди, а природні утворилися завдяки матінці-природі.

- Цікаво, хто створив Заворожений Ліс? - замислилась Маленька Бабка Їожка. - Невже теж природа?

- Чула я, що це - юнацькі пустощі чарівника Лотароза, - втрутилася у розмову Всюдисуща Сорока.

Розділ 3

### ЧИМ ЗАЙНЯТИ ВІЛЬНИЙ ЧАС

- То я вас дуже уважно слухаю, - твердим, як йому здавалося, голосом ще раз запитав Веліур Лотароз, прискіпливо дивлячись на потворок з-під суворо насуплених брів. Потворки почали знічено переглядатися між собою. Нарешті Ламля забелькотіла, відводячи в бік очі:

- Це така наче гра. Наряди різноманітні вдягнемо, потанцюємо, поспіваємо і все.

- Я б обов'язково виграла, - простодушно додала Дебе, - коли б змагалися у випіканні тістечок.

- Дядько Юр, не хвилюйся, - Ва Маккам, відклавши чергову книжку, підійшла до Лотароза і погладила його по руці. - Кастинг - це коли вибирають найкращих. Я б хотіла стати сценаристом. Це ж так цікаво - вигадувати історії для кіно чи мультиків. А ще - режисером і самій створювати фільми...

- А я - акторкою або моделлю, - перебила її Ламля. - Моделі отак красиво ходять на подіумі у вишуканих нарядах. Усі на них задивляються, а деякі навіть стають видатними акторками і знімаються в кіно.

- А я могла б організувати щось на кшталт виїзного ресторану для творчої групи, - додала Дебе.

Виросли дівчата, подумав Веліур Лотароз і, наче не розуміючи, спитав:

- Але до чого тут кастинг?

- Наприклад, хтось надумав зняти фільм... - почала пояснювати Ва Маккам.

- Хто? - підвищив голос Лотароз.

Дебе і Ламля почали штовхати одна одну: - Кажи ти! - Ні, ти!! - Ні, краще ти розкажи!!!

Ще поб'ються, подумала Ва Маккам. Треба, мабуть, все чесно розповісти Веліурові Лотарозу.

- До нас їде Творче ПО із самого Меджиквуду, - видихнула вона. - ПО - це програмне об'єднання.

- До чого тут програмісти? - незадоволено спитав Лотароз. Він яскраво уявив собі гомінливу юрбу юнаків та дівчат, які заставили усі кімнати його замку своїм



комп'ютерним обладнанням.

- Меджиквудське Творче ПО, дядько Юр, - терпляче продовжила Ва Маккам, - до програмістів, які розробляють програми для комп'ютерів, не має жодного дочинення. Його мета - сприяти різним творчим задумам. От, наприклад, хтось надумав зняти фільм. Ну не фільм, мультик. Хто його підтримає? Творче ПО. Саме там допоможуть перетворити просто ідею у життя. Для цього складуть спеціальну програму по виконанню цієї задачі. Пам'ятаєш, наші потвори літали на екскурсію до кінематографічного Голлівуду? Потому вони вирішили самі створити мистецький центр разом із заворожськими чарівничками. І допомагати не тільки кіношникам, а й художникам, музикантам - тобто всім, хто любить і розуміє мистецтво.

- Щось я нічого не розумію, - похитав головою Лотароз. - До чого тут ви? Одна - ласунка, друга - вертунка. Хіба що ти, - глянув він на Ва Маккам, - схильна до творчості, але, здається, більш арифметичної.

- Вибач, дядько Юр, ми без твого дозволу запросили їх до нашого замку. Він якнайкраще підходить для фільму про страшних чорних потвор, який зніматимуть незабаром. І ми хочемо приймати участь у зйомках!

Насправді Лотароз добре розумів дівчат. Замолоду він дуже нудився на самоті у Чорному замку. Спочатку він заселив його замковими привидами, яких позбирав між нелюдей. Перші мешканці були лютими та жорстокими страхітливими істотами. Вони ховалися по темних кутках, нападали зненацька, намагалися то штовхнути, то вкусити. Розігнали усіх мишенят, з якими чарівник товаришував. Налякали кажанів, які жили на горищі. Голубам, що отаборилися на даху, довелося шукати іншого притулку. Навіть таргани повтікали!

Лотарозові швидко набридли ці шибеники. Однієї чорної ночі він зібрав їх до купи і закинув в АНІЩО, яке заснував саме з цією метою. Лише декілька зачепилися за шафу, яку так не любили малі потворки. Шафа тримала розбишак міцно, не дозволяла ніяких вибриків. Але чарівник знову залишився на самоті.

Саме тому (Всюдисуща Сорока не помилилася) Лотароз вирішив створити Заворожений Ліс. На це в нього пішло трохи більше тижня. Треба було просто взяти чудесні олівці та чарівний пензлик, намалювати план, поворожити над ним і все: ось він, Заворожений Ліс!!! Тепер чарівник міг скільки завгодно милуватися його красою з височини свого замку, населяти його дивними істотами і бавитися, заплутуючи стежки і міняючи місцями пустелі з льодовиками. В лісі швидко оселилися чарівнички і почали ретельно ним опікуватися.

Розділ 4

ЛЕДІ ЗІ СВІТИЛЬНИКАМИ

Чарівнички не тільки добре пильнували лісові справи. Коли Маленька Бабка Йожка і ще дехто із заворожської малечі захворіли (ні-ні, ніякої страшної пошесті - звичайна застуда), вони стали дбайливими медсестрами. Зі своїми чарівними світильниками чарівнички розносили цілющий чай з малини і липи, обходячи лазарет, який влаштували на декількох поверхах Рипучого Вітряка, коли в Хатинці на Курячих

Ніжках не залишилося місця для хворих.

19 січня, у найзліші хрещенські морози, Маленька Бабка Йожка вмовила заворожську дітлашню скупатися. У ніч напередодні цього свята вода отримує цілющу силу, запевняла вона. Дарма Хатинка на Курячих Ніжках попереджала її про небезпеку зимового купання, але та впевнено переконувала:

- Млин-Водолій обіцяв воду підігріти. Та й у Мореозері вода має бути вже тепла. Як можна не скупатися в ополонці на Водохреще! Це ж таке свято спеціальне, коли всі-всі мають в воду залізти!

Хатинка подумки кляла Івася, який розповів малій про цей обряд, але той вже поїхав до міста і сварити було нікого, окрім себе - нащо дозволила? Сама вона рішуче відмовилася купатися і чекала біля ополонки з рушниками напоготові. Поруч пихкала Чаро Піч, готова зігріти нирців гарячим чаєм. Чарівнички купатися теж не схотіли, але чатували неподалік, намагаючись хоч трохи пом'якшити мороз та отоплити повітря. Незважаючи на ці безпрецедентні заходи, малеча застудилася. Чарівнички як вірні послідовниці Флоренс Найтінгейл зайняли місця біля ліжок хворих та ретельно їх лікували чарівними трунками. Пан Ведмідь приніс меду і весь час тинявся поруч лазарету, пропонуючи допомогу.

Коли знизилася температура, пройшов нежить і перестало боліти горло, Маленькій Бабці Йожці навіть сподобалося хворіти. Часто заходили знайомі. Івась теж провідав німичну подружку та привіз цілу купу книжок. У відповідь на її здивований погляд: навіщо, мовляв, так багато, хлопець сказав:

- Читай якомога більше і книги стануть тобі вірними друзями, з якими ніколи не буде нудно та самотньо. Тепер багато хто електронні книжки має. У транспорті з нею зручно та й містить одна така купу творів. Але хіба можна її порівняти з улюбленою старою зачитаною до дірок книжкою з малюнками!

Івась закинувши руки за голову, замріяно згадував:

- Ото, бувало, у дитинстві: лежиш у ліжку, хворієш. Тобі усілякі ласощі пропонують. А після роботи мама чи тато приносять з бібліотеки чергову купу книжок. Вибираєш найтовстішу та пошарпану - значить, цікава. До ночі батьки вмовляють вимкнути світло. Але ти вже потоваришував з Вінні Пухом та його друзями, або подорожуєш разом з Еллі до Смарагдового міста, блукаєш з Робінзоном Крузо безлюдним островом, або разом із Шерлоком Холмсом та Калле Блюмквістом розслідуєш заплутані злочини. Читаєш з ліхтариком під ковдрою до самого ранку. А коли видужаєш, сам летиш до бібліотеки поміняти вже прочитані на нові. Не втримуєшся і починаєш перегортати сторінки вже по дорозі до дому, на ходу!

- Як я вас розумію! - зітхнув Арахней, який мандрував стосом книг, уважно вивчаючи назви. - Коли мені поталанило потрапити до замкової бібліотеки, моє життя змінилося! Воно почало мати сенс! Читати це все одно що пізнавати світ. Звісно, щасливий той, хто може мандрувати світом і бачити його красу на власні очі, але нам, печерним самітникам, випадає задовольнятися лише докладними ілюстраціями та бурхливою уявою.

- Чекай-чекай, що то за бібліотека? - зацікавився Івась. - Де ти її знайшов?

- Як вам вже відомо, моя печера знаходиться майже на вершині Превисоченної Гори, - докладно почав розповідати павучок. - А на самій вершині стоїть Чорний Замок Потворський. Саме його хазяїн, Веліур Лотароз, допоміг тобі (він звернувся до Маленької Бабки Йожки) врятуватися, коли ти впала разом із Заморожищем та кажанами. Кажани злетіли у повітря, однією рукою Лотароз підхопив тебе, а другою впіймав за комір Заморожище. Тебе він відніс до карети, а Заморожища забрав із собою і закинув до АНІЩО.

- То все це насправді було, - не витримав Івась. - Але до чого тут книжки? Бібліотека?

- Я її виявив, - сором'язливо промовив павучок, - і трохи книжок перечитав. Вона там, у замку.

Чарівнички, які зайшли зі своїми ліхтариками до Хатинки перепочити, багатозначно переглянулися:

- Здається, треба готуватися до нової подорожі, - прошепотіла Лісна. - А також до нових пригод!

Розділ 5

ПРО ЛОТАРОЗА, КНИЖКИ, ЧОРНІ ДІРИ

ТА ПЛАНИ НА МАЙБУТНЄ

- Якщо цей замок історичний..., - почав Івась, але Сорока, яка куняла біля миски з горіхами, втрутилася:

- Історичний, ще й який історичний! Стільки дивних і страшних історій про нього розповідають!

- ...то там мають бути старовинні книжки, - не звертаючи на неї уваги, продовжив Івась. - Уявляю собі: величезна кімната, шафи до стелі... Товстенні середньовічні пергаментні фоліанти в шкіряних оправах; сувої написаних від руки давніх манускриптів; може, навіть, єгипетські папіруси або глиняні таблички з ієрогліфами!

- Навіть не уявляєш, - Арахней відірвався від чергової книжки і завис на павутинці прямо навпроти Івася. - Ця бібліотека не просто величезна, вона БЕЗКІНЕЧНА! Збирати її почали ще Лотарозові предки.

- От би організувати справжню наукову експедицію до цього замку, - захоплено продовжував Івась. - Уявляю, скільки нового можна там відкрити! Але чи згодиться його хазяїн? - згадав він нарешті про Лотароза.

- Веліур Лотароз непересічний чарівник, - вступила до розмови Лісна, - суворий і немилосердний до недругів. Водночас він ніжний та дбайливий опікун і вихователь трьох зовсім юних потвор. Володіючи незліченними багатствами, знаючи про купу скарбів, захованих у його володіннях, він ані шеляга не витрачає на власні забаганки. Водночас Лотароз завжди готовий будь-кому допомогти при потребі. Усе, що є навколо, - гори, води, пустелі - під його наглядом та піклуванням. До речі, саме він колись створив наш Заворожений Ліс.

- Чому ж він не допоміг захистити його від Заморожища? - скептично спитала

Маленька Бабка Йожка.

- Не знаю, - зітхнула Лісна. - Може, вдома не було. Може, часу не було. Може, просто хотів побачити, що з цього вийде. Його наміри невідомі. Ніхто не знає його стежок. Може, він просто в АНІЩО заблукав!

— А що таке АНІЩО? Може, це острівець? А може, це путівець? - під лад чарівничці продовжила мала.

- Знаю тільки, що там НІЧОГО НЕМА.

- А як же Заморожище? Він же там? - не вгавала мала.

- Гадаю, що це щось на кшталт чорної діри, - сказав Івась.

- А що таке чорна діра? - знову спитала Маленька Бабка Йожка

- Чорні діри - це згаслі зірки неймовірних розмірів. При згасанні вони стискаються і перетворюються на своєрідний космічний пилосос - всмоктують все навколо себе і нічого вже не випускають назовні, - якомога зрозуміло почав пояснювати Івась. - У чорній дірі час тече в рази повільніше і простір міняє стан.

- Тобто Заморожище вже ніколи-ніколи не повернеться? Адже Лотароз повертається до свого замку!

- Кажу ж - на кшталт! Може, АНІЩО має зовсім інші фізичні особливості. Треба самому подивитися. Може, дійсно, влаштуємо навесні експедицію до Потворського замку, - благально подивився він на чарівничок.

Чарівнички презирнулися між собою, і Лісна спитала:

- Ви всі подумали те, що і я? Розповімо про наші плани? Як розповідати - докладно чи скорочено?

- Звісно ж, докладно, - скрикнула Маленька Бабка Йожка, яка дуже любила довгі цікаві розповіді.

Наприкінці осені, коли усі господарські справи було виконано і Ліс підготовлено до зими, заворожці почали нудьгувати. Припасів у коморах повно, впадати у зимову сплячку ще рано, про Заморожище й чутки не було - чим себе розважати? Молодь почала бешкетувати: Вітрякові крила канатами від мотузкового парку зв'язали, Млинові у басейн сухого листя накидали. Малеча весь пісок із пісочниць по майданчику розкидала.

- Слоненятко Джу знову намагався моє джерельце зіпсувати, - поскаржилася Кришталік. - Жирафеня Плямка від нема чого робити почав кущі та дерева ламати. Хуліганили, аж поки їхні мами, Тумба і Пумба не втрутилися і не забрали синків до Африканської савани, що за Далекими горами. Хай тепер там гасають.

Всюдисуща Сорока, яка від нетерплячки крутилася, мов дзиґа, не витримала і втрутилася у розповідь.

- Коли Слониха Тумба сказала: "що за цирк ви тут влаштували", у мене з'явилася геніальна ідея...

- Жени її, - машинально промовила Хатинка на Курячих Ніжках. Вона уважно шукала в інтернеті рецепти до Масляної. - Масний, Тлустий, Жирний тиждень, - прочитала вона. - А ще Колодій, Запусти, Сиропуст! Як цікаво! Виявляється, свята

можна не тільки у різний час святкувати, а й по різному називати!

-...і я придумала створити мультфільм про Заворожений Ліс, - натхненно продовжила Сорока.

Розділ 6

ЯК ЗГАДАТИ ПРО ПРИГОДИ?

- А до чого тут цирк? - спитала Маленька Бабка Йожка.

- Та просто якось подумалося: слоненя із м'ячем - циркова арена - багато глядачів - зал - екран - кіно - МУЛЬТИКИ!!! Десь так, - нарешті видихнула Сорока. - Діти найбільш за все мультики любляють.

- Це називається асоціативний зв'язок, - втрутився Івась. Це коли в голові за одним словом, яке приходить вам на думку, само собою з'являється інше. Так буває, коли щось справляє на нас дуже сильне враження або у зв'язку з чимсь новим. Наприклад, вам кажуть "канікули", а ви одразу думаєте про цікаву подорож, пригоди... Інколи, щоб краще щось запам'ятати, треба створити якусь пов'язану з цим картинку - уявити, що на той момент вас оточувало.

- Давайте, я буду якісь слова казати, а ви - говорити перше, що спаде на думку, - запропонувала Маленька Бабка Йожка: "пташка".

- Курка, - швидко відповіла Пані Лиса.

- Чого це курка? - образилася Всюдисуща Сорока. - Чому не я?

- Бо з тобою асоціюються плітки, безлад та халепа, - вступила Хатинка.

- Добре, добре, - спробувала запобігти сварці Маленька Бабка Йожка. - Тоді "книжки", - глянула вона на Івася, чекаючи відповіді.

- Павутиння, - випередила його Хатинка на Курячих Ніжках. - Уся книжкова полиця павутинням заросла. Мало читаєш, - дорікнула вона.

- Ні, то я винен, знітився Арахней. - Дуже мені там подобається...

- Зробити гарний мультик - непроста справа, - сказав Івась. - Треба вміти малювати або робити ляльок, знімати їх на камеру відповідним чином. Можна, звісно, використовувати комп'ютер, але для цього необхідно знати спеціальні програми, навчитися ними користуватися.

- Чула я, що у Чорному Замку Потворському створюється якесь потворче, тобто Творче об'єднання на допомогу таким, як ми, новаторам. Якщо не спробувати розбити горішок, ніколи не скуштуєш його смачну серединку, - багатозначно додала Сорока й нишком підкотила лапою найбільший горіх ближче до себе.

Минув веселий та смачний Масний тиждень. На якийсь час усе в Завороженому лісі затихло, принишло під снігом. Пан Ведмідь пішов досипати у свій барліг. Дитячі розваги скінчилися. Заворожська малеча розбіглася по затишних домішках, де нарешті мала змогу натішитися батьківською любов'ю та опікою. Рипучий Вітряк та Старий Млин, що скаржилися на занадто ненажерливих мишей, запросили Мудрого Кота стерегти від них залишки збіжжя. Мудрий Кіт, у свою чергу, запропонував Білосніжці скласти йому компанію і Білосніжка погодилася. Тепер в них було затишне кубельце, у якому підростали трійко біло-чорних кумедних кошенят. Маленька Бабка Йожка часто

провідувала нову родину і гралася з малими пухнастиками.

Мрії про можливу подорож потроху вщухли. Івась давно поїхав до міста, і Маленька Бабка Йожка залишилася на самоті з купою його книжок. Вона почала багато читати. Арахней відповідав на її численні запитання, пояснюючи незрозумілі слова та вирази і розповідаючи про ті чи інші історичні факти. Одного разу він сказав:

- Тобі б мати Неосязну Всесвітню Енциклопедію, що зберігається у Лотарозовій бібліотеці!

- Що таке енциклопедія? - миттєво спитала Маленька Бабка Йожка.

- З давньогрецької мови, яка така давня, що її майже всі забули, навіть самі греки, це слово можна розтлумачити як "коло наук". Це такі збірки різноманітних знань про все, що відбувається навколо. Є великі - понад дванадцять томів, та малі, що містяться в одній книжці. Є енциклопедичні словники, у яких пояснюються окремі слова. Є спеціальні, які стосуються різних галузей науки. Є універсальні, які охоплюють все коло знань про світ, що нас оточує. Але подібної тій, що зберігається у Чорному замку Потворському, більш нема ніде.

- Навіть в інтернеті? - засумнівалася Маленька Бабка Йожка.

- Навіть там, - твердо відповів павучок.

Так Чорний замок Потворський та Веліур Лотароз знову нагадали про себе.

Розділ 7

## ДІВЧИНА З СУМНИМИ ОЧАМИ

Якось вранці у віно Хатинки зазирнув Шалапутний Промінчик.

- Привіт, - сказала Маленька Бабка Йожка. - Щось довго тебе не було.

- Весна ж! Сонечко тепер встає за Смачною Яблуною, а не за Високою Сосною. От я одразу й до вас!

- Весна! - охнула Маленька Бабка Йожка. - Жадання Пригод та Подорожей, - згадала вона.

Весна наче норовлива красуня: зранку сяє сонечком, посміхається чистим небом, веселить пташиним співом. Раптом збігаються хмари, купчаться на потемнілому небі й зненацька зливаються на землю рясним дощем. Надвечір злива стихає і стає нудним нічним дрібним дощиком. Аж зранку знов сонце і пташиний спів!

Одного такого дощового вечора, коли Маленька Бабка Йожка вже збиралася до ліжка, у двері Хатинки на Курячих Ніжках хтось раптово постукав. Стук, ледь чутний та якийсь непевний, повторився знов. Маленька Бабка Йожка голосно спитала: "Хто там?", - але за шумом дощу відповіді не розчула. Розчахнувши двері, вона побачила у сутінках незнайому дівчину. Та ледь трималася на ногах. Її одяг був геть мокрий від дощу, довге вологе волосся майже закривало обличчя. Видно було лише очі дівчини, великі та страшенно сумні.

- Хто там? - повторила Маленька Бабка Йожка, і схаменувшись, запросила: - Заходь скоріше! Сідай тут, біля каміну. Зараз зроблю тобі гарячого чаю і знайду якийсь сухий одяг. Але хто ти й звідки йдеш?

Дівчина недовірливо озиралася навколо. Видно було, що вона дуже нещасна,

втомлена та змерзла.

- Мене звуть Діана, - сказала вона тремтячим голосом. - Я шукаю свого нареченого. Ще минулого літа він пішов до міста на заробітки і пропав. Люди розповідали якусь страшну історію про змерзлий ліс, велетнів... Нібито він став якимсь страховидлом і його взяв у полон сам Веліур Лотароз. Але точно я нічого не знаю...

- Чекай, то не про нього розповідала Льодяничка? - Маленька Бабка Йожка коротко переповіла дівчині казку про Заморожище, яку почула взимку від принцеси. - Ми, на превеликий жаль, добре з ним знайомі, - спробувала покепкувати мала, але, побачивши сплотніле обличчя дівчини та її повні сліз очі, швидко додала:

- Не плач, не вартий він твоєї печалі. Багато лиха наробив він, трохи весь Заворожений Ліс не занапастив. Усіх образив, Кришталіка заморозив, а Лісну в печері замурував. Ні-ні, не вартий він твоєї уваги та любові.

- Наче ти не про мого Петруся, а про когось іншого розповідаєш, - недовіжливо покачала головою Діана. - Не можу я повірити, що він став таким поганим. А, навіть, якщо це й правда, я зможу допомогти йому виправитися, - більш впевнено продовжила вона. - Тільки б знайти його живим та здоровим!

Маленька Бабка Йожка вже відкрила майже рота, щоб ще більш розповісти про "подвиги" Заморожища і переконати Діану у його нікчемності та підступності, але Хатинка на Курячих Ніжках значуще промовила:

- Відкладемо розмови на потім. Діана втомилася, та й тобі вже спати час. Ранок за вечір мудріший, - і тихенько промовила до малої: - Ніколи не намагайся силоміць переконувати дівчину, яка кохає.

Знайшли ще одну теплу ковдру, влаштували новій знайомій місце для снання, аж раптом Діана скрикнула:

- Моя Рітарі! Як я могла про неї забути! Добра ж з мене подруга, - і знов заплакала.

- Ще одна закохана дівчина? - здивовано спитала Хатинка. - Теж нареченого розшукує?

- То не дівчина, - всміхнулася крізь сльози Діана. - То моя вірна конячка. Тільки завдяки її силі та витривалості я змогла подолати таку довгу путь. Але й вона нарешті втомилася і не змогла йти далі. Темрява, незнайомі місця... Я її під повіткою біля якоїсь високої споруди покинула, а сама пішла по допомогу.

- Не хвилюйся, - втішила її Хатинка. - Ти свою подружку-конячку поруч з Рипучим Вітряком залишила. Більш гостинного господаря у Заворженому Лісі годі й шукати. Він і прихистить і нагодує. Не сумуй!

Хатинка на Курячих Ніжках ще довго згадувала першу зустріч з Рипучим Вітряком, перший візит до Завороженого Лісу, перші знайомства з його мешканцями. Дівчата почали засинати і нарешті побачили СНИ.

Діані наснився її Петрусь. Він наче був у величезній темній печері, з якої чомусь ніяк не міг вийти. Побачивши її, Діану, він дуже зрадів і весело побіг їй назустріч. Звідкись узялися цілі оберемки яскравих квітів; посмішки, наче метелики, майоріли у

теплому запашному повітрі. Діана міцно спала і посміхалася уві сні.

А Маленькій Бабці Їожці наснилося, що на канікули приїхав Івась.

Розділ 8

ЯКУ ДОРОГУ ВИБРАТИ?

Її сон збувся. Назавтра Заворожений Ліс здригнувся від гучного гуркоту. Треба сказати, що всі страшенно перелякалися, навіть чарівнички. Але з'явилася Сорока та заспокоїла заворожців. Вона розповіла, що то Івась їде на якійсь великій чудернацькій машині з причепом і гуркоче на весь ліс. Дівчата побігли назустріч.

Івась здивувався, побачивши незнайомку. Коли ж Маленька Бабка Їожка розповіла Діаніну історію, поспівчував дівчині і додав, що це, мовляв, ще один привід виступити у подорож до Потворського замку.

Швидко почали збиратися. Чаро Піч пекла хліб та пиріжки на дорогу, Івась перевіряв обладнання Хатинки, яка дуже хвилювалася перед майбутньою мандрівкою: чи витримають її ніжки таку довгу дорогу?

– Цей причеп я збудував спеціально для тебе, – заспокоював її хлопець. – Ніяка путь не страшна.

Арахней якимсь дивом знайшов старовинну мапу, на якій, нібито, було зазначено Заворожений Ліс та замок Лотароза. Дівчата розклали її на столі і почали уважно вивчати. Яку дорогу вибрати? До Арахнеевої печери, яка розташована під замком, Маленька Бабка Їожка взимку дісталася за допомогою кажанів. Вона знайшла Лісну, перемогла Заморожище, але ані крапельки не пам'ятає, як потрапила додому. Їхати через Заворожений Ліс неможливо – дуже вже велика машина. До того ж лісові стежки весь час змінюють напрям.

– Я чула, що до Чорного Замку Потворського можна дістатися, пройшовши крізь оцю пустелю, – сказала Діана, яка зранку встигла провідати свою конячку та подякувати Рипучому Вітрякові за притулок та турботу. – Це дуже важкий шлях. Я б остереглася пуститися ним вдвох із Рітарі. Але разом з усіма...

– Цей вибір нас не підведе, бо не обіцяє нічого доброго... – рішуче промовив Івась.

...Машина-всюдихід поволі сунула нескінченними пісками, то здираючись на високі бархани, то повільно скочуючись з них. Далеко попереду мрівся силует Діани верхи на Рітарі. Хатинка дрімала, погойдуючись на причепі. Арахней заховався у книжках, які Івась приготував у подарунок Веліюрові Лотарозу. Маленька Бабка Їожка сиділа за кермом поруч з Івасем. "Розкажи мені про пустелі", – попросила вона хлопця.

– На жаль, про них, як і про багато інших цікавих місць нашої планети, я знаю тільки з книжок, – зітхнув Івась. – Ще у 500-му році, тобто понад п'ятнадцять століть тому, китайський мандрівник страшними словами описував ці місця:

"Перед нами була пустеля, повна злих демонів і гарячих вітрів. Мандрівники, зустрівшись з ними, гинуть усі до єдиного. Нема ані птаха у небі, ані звіра на землі. Скільки не вдивляйся в пустелю, не дізнаєшся, як пройти крізь неї, і єдиний дороговказ – засохлі на піску кістки подорожніх, які тут загинули".

Знаменитий мандрівник Марко Поло теж згадував: "...тільки-но хтось зостанеться



позаду своїх товаришів, як почне та людина наздоганяти своїх, почує він говір духів, і причується йому, що товариші кличуть його на ймення, і часто-густо духи заводять його туди, звідки йому на вийти, так він там й гине. І вдень люди чують голоси духів, і часто здається, нібито чуєш, як грають на багатьох інструментах, наче на тарабанах...".

Все це Івась проговорив низьким моторошним голосом. Маленька Бабка Йожка з острахом подивилася у вікно і не побачила нічого, окрім нескінченного жовтого простору.

- А щось не таке страшне про пустелі ти знаєш? - спитала вона.

- Найбільша пустеля світу - Сахара. До речі, й Антарктида теж вважається пустелею, хоча там замість піску сніг та крига. Найменша - Каркросс у Канаді - лише близько трьох квадратних кілометрів. Вона дуже популярна серед туристів і нагадує декорацію до якогось фільму. Вдень у пустелі спека - у розпеченому піску можна легко приготувати куряче яйце, а вночі вона може навіть памороззю взятися. Дуже дошкуляють жителям пустелі піщані бурі. До речі, цей простір лише здається безживним. Насправді тут багато тварин і рослин, які дивовижним чином кожне по своєму пристосувалися до тутешнього життя. Тут можна побачити міражі, тобто відбитки предметів, які ми через відстань не маємо бачити. Шари повітря над пустелею можуть мати різну температуру. В них сонячні промені наче ламаються та перекидають через обрій різні зображення: башти далеких міст, вода та пальми оаз... На жаль, багато подорожніх гинуло через цю оману...

- Здається, один такий міраж я вже бачу, - задумливо сказала Маленька Бабка Йожка.

Розділ 9

#### МІРАЖ В ПУСТЕЛІ

На тлі сонця, що вже заходило за обрій, чітко вирізнявся силует вершника на верблюді. Незнайомець побачив подорожніх і почав швидко наближатися. Його верблюд легко і скоро біг, хитаючи довгою шиєю та викидаючи наперед стрункі ноги з широкими ратицями. Добігши до всюдихода, верблюд зупинився і слухняно став на коліна. З його спини, вкритої гарним барвистим килимом, повільно спустився хлопець.

- Привіт усім подорожнім! Мене звуть Пустельник. А це - Горбоконик, - скинув він рукою на верблюда.

- Які чудернацькі у вас імена! - мовила Маленька Бабка Йожка. - Верблюд - і раптом коник! Пустельників я теж зовсім іншими уявляла. Вважала їх самотніми, відлюдкуватими та дуже побожними старцями. "Має той пустельник хату із каміння. Ложе кам'яне, свічку кам'яну..." - процитувала вона.

Хлопець натомість весело засміявся. Він дійсно аніскілечки не нагадував узвичаєний образ жителя пустелі. Його довге пшеничне волосся закуйовдилось на вітру. На круглому, вкритому веснянками обличчі з під темних густих брів променіли великі карі очі. Пустельник був вдягнений у світлу вишиту сорочку, блакитні джинси та підперезаний широким шовковим поясом, перетканим срібними нитками. За поясом стирчав ніж.

- Вважаю, що Горбоконики - дуже влучне ім'я для мого вірного друга, - заперечив Пустельник. - Бачите, в нього тільки один горб. І він, як казковий герой, здатен на чудо. Воду, наприклад, чує на величезній відстані.

- Таких верблюдів ще звуть дромадерами, так? - втрутився у розмову Івась. - Вони дуже витривалі, можуть харчуватися гіллям та листям прямо на ходу, а за десять хвилин випивають понад ста літрів води!

- Ще вони вміють плавати, а головне - дуже швидко бігають. Ми часто беремо участь у перегонах, і часто виграємо, - додав Пустельник і схвально поплескав Горбоконику по довгій волохатій пісочного кольору шії.

- А такий великий ніж тобі навіщо? - з острахом спитала Діана, ховаючись за Рітарі.

- Думаєте, я розбійник? Ха-ха-ха! - знов розсміявся Пустельник. - Ніж то не лише зброя. Я ж мандрівник. У мандрах чого тільки не трапляється. Вогнище треба розвести? На ночівлю треба влаштуватися? Якусь їжу треба роздобути? Та й захистити себе при потребі. Он у вас яка машина! А ми з Горбоконику лише вдвох.

Пустельник, підійшовши ближче до всюдихода, почав його уважно розглядати.

- Де це ти придбав таку гарну машину? Я таких навіть в спеціальних автомобільних журналах не бачив.

- Сам зробив, - не ховаючи вдоволеної посмішки, сказав Івась. - По правді кажучи, друзі допомогли. Як дізналися, що ми збираємося у далеку небезпечну путь, кидали блискавичних ідей щодо її обладнання.

- Складна мандрівка? О, це по-моєму! Яка ж мета вашої подорожі?

- Ми прямуємо до Чорного Замку Потворського, - втрутилася у розмову Маленька Бабка Йожка. - Про Веліюра Лотароза чув? Мав чути, якщо ти теж мандрівник. В нього є бібліотека, та й взагалі... цікаво подивитися.

- Чесно кажучи, мандрівником я став лише сьогодні, - признався Пустельник.

- Отакої, - скривилася Діана. - А я думала, ти нам допоможеш. Здається, ми таки заблукали.

Сонце майже сховалося за обрій. Швидко насувалася темрява. І ніде ані вогнища, ані вогника.

- Треба влаштовуватися на ночівлю, - сказав Пустельник. - Наразі ми не здатні знайти дорогу.

- Можна було б пересуватися по зірках, - тихесенько промовив Арахней. - Я знаю, що у північній півкулі орієнтуються по Полярній зірці, що вказує на північ, а в південній - по Південному хресту. Але тут... Я навіть жодного знайомого сузір'я не бачу: Стрільця, наприклад, або Козерога, Водолія, Близнюків або Лева. Дивіться, скільки тут зірок! Яка ж з них веде до Замку Веліюра Лотароза?

Дійсно, картина була неймовірна. Небо раптом засвітилося безліччю зірок, наче хтось розкинув над головами мандрівників розшите коштовними діамантами чарівне покривало. Ніхто з подорожніх ще не бачив такого сяючого неба, такої великої кількості блискотливих небесних вогників. Усі завмерли, зачаровані.

- Ой, дивіться, одна зірка падає, - раптом скрикнула Маленька Бабка Йожка. -

Може, вона показує нам дорогу? Треба швидше бажання загадати. Івасю, скоріш розвертай машину в тому напрямку.

Яскрава зірка повільно летіла з неба, наче хотіла, щоб її неодмінно побачили. Друзі встигла загадати бажання, і в усіх воно було одно-єдине: неодмінно досягти омріяної мети.

## Розділ 10

### ЧОРНИЙ ЗАМОК ПОТВОРСЬКИЙ

Ніхто навіть уявити не міг, хто й коли розпочав будівництво Чорного замку Потворського. Він стяв над бездонною прірвою, і коли на вершину Превисоченної гори сідали хмари, здавалося, що химерна замкова споруда пливе у небі.

Він анітрохи не нагадував рожеві замки з дівчачих мультиків про казкових принцес. Височезні кам'яні башти: чотирикутну східну та круглу, схожу на велетенську широку трубу, західну об'єднувала неприступна стіна, складена з випаленої почорнілої цегли та грубесних кругляків. Далі видніла ще одна, теж кругла, але трохи нижча та огрядніша. Вона нібито ховалася за спинами своїх сильніших подруг. Дахи башт були вщент зруйновані; в пустих віконницях останніх поверхів ледь жевріло вечірнє небо.

Головну башту, простої форми але дуже гармонійну, підтримували видовжені східчасті контрфорси. Між ними чорніла витягнута вгору стрілчаста арка в'їзних воріт. Ворота зачиняла важка металева брама, прикрашена квітами та драконами. Квіти щільно обвивали ковану решітку, а дракони шипіли, вишкіряли довгі зуби й час від часу дихали димом та вогнем, широко розкриваючи страшні хижі пащі.

Веліур Лотароз стояв на даху Головної башти й уважно дивився у далечінь. Він знав, що незабаром у замок завітають гості: зірка, що падала, розповіла йому, як зустріла у пустелі мандрівників і показала їм путь. Розказати хіба дівчатам, думав він. От зрадіють! Почнуть готуватися, прибиратися, наряджатися! Треба кудись тікати, бо замучать проханнями та дорученнями. Хай самостійно господарюють, це їм тільки на користь.

І він твердо вирішив на якийсь час сховатися в АНІЩО.

Тим часом друзі слідом за зіркою щасливо перейшли небезпечні гарячі піски. Весь час Івась розмовляв з Пустельником – вони добре роззнайомилися і потоваришували. Івась слухав розповіді нового друга про життя в пустелі, де він народився і жив разом з батьками, і сам розказував про місто, університет, друзів-студентів. Він навіть трохи проїхався на Горбоконикові, в той час як Пустельник вчився керувати всюдиходом.

Діана верхи на Рітарі їхала сумна та задумлива. Розповідь Маленької Бабки Йожки вивела її з рівноваги. Вірити чи не вірити тому, що розповідають про Петруся? Чи зможе вона допомогти йому? Чи досі він її кохає?

А Маленька Бабка Йожка з допомогою павучка Арахнея вчилася грати у шахи. Розпачливий зойк: "знов ти мого коника з'їв" час від часу лунав із Хатинки, де влаштувалися гравці, намагаючись втекти від денної спеки.

Превисоченна гора з'являлася повільно – спочатку була наче хмарка на горизонті. З часом в міру наближення вона наче виростала із землі і нарешті відкрила собою весь

обрій. Друзі підійшли до її підніжжя.

- Що далі? - спитала Маленька Бабка Йожка. - Як нам дістатися вершини? Адже замок саме там.

- Здається, має бути якийсь вхід до печери, що зветься Серпантинною, - сказав Арахней. - Зазвичай в гори ведуть звивисті шляхи, які нагадують серпантин. Це можуть бути дороги з різкими заокругленими поворотами, але інколи їх прокладають навкруги гори. А нам доведеться підніматися нагору такою печерою.

- Нарешті вже ми досягли страшної брами! - зненацька вигукнула Маленька Бабка Йожка, і усі побачили величезні зачинені металеві двері. - Мабуть, треба постукати. Тут має бути якийсь вартовий, чи ще хтось...

- А що це ви тут робите? - раптом пролунав за спинами подорожніх чийсь іронічний голос.

Друзі озирнулися і побачили... величезного дракона з пультом у правиці. Дракон пахнув на них вогнем.

- Пардон, мсьє Дракон, - відступаючи назад, чомусь французькою забелькотіла Маленька Бабка Йожка.

- Я не мсьє Дракон. Я - мадам Дракониha. Це моя печера, я її пильную. А вам що тут треба?

- Ми йдемо до Чорного Замку Потворського, в гості до Веліюра Лотароза, мадам.

- Гості, мабуть, непрохані? Псуватимете все, бруд у печері розведете: пляшки від коли, фантики... - почувся ще один невдоволений голос. Поруч із Дракониhoю виникла маленька кругленька постать з віником в руці.

- Так, нас не запрошували. Але ми не збираємося ані розкидати сміття, ані щось ламати, мадам...

- Прибирашка. Так мене звать. Прибираю я тут. Бо ходять тут різні, тільки встигай замітати!

Раптом Маленька Бабка Йожка перелякано зойкнула, наче побачила щось страшніше за вогняного дракона і вередливу буркотливу попрятницю.

Розділ 11

ВАЖКО ЗРОЗУМІТИ ДРАКОНІВ ТА ВАМПІРІВ

З-за спідниці Прибирашки несміливо визирала дивна істота. Вона наче щойно вилізла з брудної калюжі: вся у плямах - сірих, чорних, рудих. Маленька Бабка Йожка ледве розпізнала у бідоласі невеличке кошеня.

- Нас гудиш, а у самої за спиною дивись яке... брудько сидить. Чого його не помиєш?

Прибирашка захихотіла й взяла кошеня на руки: - Нарешті тобі підходяще ім'я знайшлося! Будеш Брудьком! - і, звернувшись до мандрівників, додала: - Я вже намагалася! То в нього окрас такий. Мий не мий, все одно весь у плямках залишиться!

- Можна мені його взяти? Я так сумую за своїми друзями-котами, - попросила Маленька Бабка Йожка.

- Та бери хоч назавжди, - Прибирашка схвально дивилася, як мала гладить кошеня.

- Мадам Дракониha, як нам все ж таки потрапити до печери? - якомога ввічливіше спитав Івась. Він, як і уся компанія, намагався не підходити дуже близько. Але ж треба якось домовлятися! Тут вступив Арахней:

- Белло, годі комизитися. Це - мої друзі. Лотароз в курсі. Нам потрібна печатка. Відчиняй двері!

- Ой, пане Арахнею! Давно вас не бачила. Рада, що живі, бо ходили чутки, що вас Горний Орел склював...

- Я був вчителем двох її синів, - прошепотів він на вушко Маленькій Бабці Йожці. - Ті ще розбишаки! Весь час скаржилися на мене своїм друзям-орлам.

Нарешті Дракониha простягнула дівчинці якийсь невеличкий круглячок і клацнула пультом. З моторошним металевим стогоном важка чорна брама повільно почала відчинятися.

- Заходьте, - запросила вартова, - та не забудьте про печатку. Не загубіть її, бо далеко не пройдете. Пам'ятайте: три... цятий ...рот ...аво...

- Який ще рот? Чий рот? АВИ, тобто собаки? - почала було перепитувати Маленька Бабка Йожка, але Дракониha, махнувши крилами, вже подалася геть.

- Ти почув, куди нам треба йти? - звернулася вона до Івася.

- Здається, вона сказала: тринадцятий поворот направо. Перевіримо.

- А, може, цей прохід стереже триголова собака? Як у Гаррі Поттера?

- Лише б собака була б не кусюча, а поворот не тридцятий, - пробурмотіла стурбована Хатинка.

Всюдихід через його розміри вирішили залишити біля печери і далі йти пішки. Засумнівалися щодо Рітарі та Горбоконика, але Арахней сказав, що прохід має бути досить просторим для тварин. Склали необхідні припаси у два великих рюкзаки - їх візьмуть хлопці. Залишки речей запакували і прилаштували на спинах коня та верблюда. Маленька Бабка Йожка сховала Брудька за пазухою, і друзі сміливо ступили вглиб печери.

- Один, два, три, чотири, п'ять, - Маленька Бабка Йожка рахувала повороти. - Дев'ятий, десятий...

Ось і тринадцятий поворот. Але скоро з'ясувалося, що вони зайшли в глухий кут. Далі ходу не було.

- Треба повертатися, - сказав Івась. - Мабуть, нам все ж таки потрібен ТРИДЦЯТИЙ поворот.

Хатинка на Курячих Ніжках гірко зітхнула.

Печерний коридор потроху йшов вгору. Йти стало важче, але мандрівники повеселішали - здається, напрямок вірний. Усі разом рахували повороти. Ось і тридцятий направо! Але що це? Вхід до цього коридору був перегороджений міцними ґратами, які навіть у темряві печери виблискували золотом.

- Швидше вимкніть ваші ліхтарі, - з-за ґрат почувся писклявий голос і лопотання перетинчастих крил.

- Здається, там живе кажан, - припустила Маленька Бабка Йожка. - Може, це хтось

з моїх помічників?

- Кажан? Ха-ха, я - ВАМПІР! Мене звуть Десмод Кед! Вимкніть ліхтарі, я світла не люблю, - повторив він.

- Вибач, Десмоде, але з нас усіх лише маленьке кошеня добре бачить у темряві. Тримай темні окуляри!

Окуляри швидко зчезли за ґратами, і в колі світла з'явився... Ні-ні, то не був класичний мертво-блідавий вампір. Зовні істота нагадувала велетенську летючу мишу з довгими зубами. Десмод стояв, картинно загорнувшись в крила, наче в чорну накидку, і виставивши ногу. На нозі був справжній адідасівський кед.

Діана, яка опікувалася Рітарі та Горбоконином, потягнула тварин у зворотній бік. Маленька Бабка Їожка з Брудьком швидко сховалися в Хатинці. Пустельник вибіг наперед і схопився за ножа, збираючись захищати друзів від страшного покруча-кровопивці. Івась став поруч із товаришем. Але Десмод несподівано спитав:

- Шановне товариство, чи нема у вас часом із собою томатного соку?

Розділ 12

ВСЕРЕДИНІ ГОРИ

Ошелешений Івась не відразу згадав про свій улюблений кетчуп, що ще лишився серед припасів. Він скинув рюкзак, швидко знайшов великий пакунок та простягнув його вампіру.

- Будеш розводити з водою - вийде той самий сік. Тобі надовго вистачить. Тримай ще вітаміни, бо сидиш тут весь час у п'ємті без свіжого повітря! Через що ти вважаєш себе вампіром, якщо п'єш сік, а не кров?

- Вампір, бо в кедах! - загадково відповів Десмод .

- Вибач, але нам ніколи розв'язувати твої загадки, - побачивши, що загрози нема, Пустельник заткнув ножа за пасок. - Ми поспішаємо до Потворського замку. Здається, цей шлях - саме туди?

- Чого це я маю вас пустити? Через оці нікчемні подарунки? - Десмод зневажливо відкинув від себе кетчуп з вітамінами, навіть окуляри зняв, але тримав їх у руці. - Нічого у вас не вийде! Йдіть звідки прийшли!

- Послухай, - примирливо сказала Маленька Бабка Їожка. - Ти зовсім не такий грубіян, яким хочеш себе показати. І ми зовсім не намагалися тебе підкупити. Просто пригостили по-дружньому. Мир?

- Noblesse oblige, - гордовито промовив Десмод. - Якщо я кров не п'ю, то хоч нерви попсую подорожнім.

- Хіба в мене ніс обліз? - Маленька Бабка Їожка прилипла до Хатинкиного віконного скла, намагаючись роздивитися своє віддзеркалення. Нічого не було видно, і вона почала пильно розглядати носи друзів.

- Перекладається як "статус зобов'язує", - тихесенько прошепотів їй на вушко Арахней, і додав, звернувшись до вампіра: - Пане Десмоде, нас направила сюди дракониха мадам Белла. Вона охороняє Залізну браму. Ми дуже цінуємо вашу нелегку працю. Бути вартовим у Серпантинній печері - почесна і поважна посада. Тільки такі

сміливці, як ви, можуть достойно виконувати цей обов'язок... Ви такий...

Павучок говорив би ще, але Маленька Бабка Йожка смикнула його за павутинку і собі пошепки промовила:

- Ми теж маємо статус! Ми - мандрівники, наукова експедиція, до того ж посланці Завороженого Лісу! Годі вже до нього підлещуватися. Він тільки більше пиндючиться від твоїх слів! До стелі кирпу гне!

- Це й називається пити кров та псувати нерви, - зітхнув Арахней.

Нарешті, після довгих вмовлянь, Десмод змилювався над подорожніми. Ховаючи під пахвою велику паляницю, яку Хатинка на Курячих Ніжках приберігала про всяк випадок, він показав кудись ліворуч і сказав:

- Печатку маєте? Кидайте! - і разом з отриманими подарунками щез у глибині печери.

Івась пильно роздивлявся невисоку металеву колонку з прорізю на кришці.

- Цей прилад дуже схожий на старий турнікет в метро, - вирішив він. - А в кого драконихіна печатка?

Усі почали дружно копирсатися в кишенях. Нарешті Маленька Бабка Йожка знайшла круглячок, на який вже встигла приліпитися карамелька, якийсь папірець і купа крихточок. Почистила його від бруду і обережно опустила у проріз турнікету. Щось клацнуло, загуло, і золоті ґрати почали повільно розходитися...

Надалі подорож минала без пригод. Мандрівники поволі просувалися просторим печерним коридором, який по колу йшов майже до самої вершини Превисоченної гори. Арахней почав пізнавати знайомі місця.

- Home Sweet Home, - зітхав він. Як я скучив за тобою! Мої книжки, моє затишне павутинне кубельце!

Хатинка на Курячих Ніжках дуже втомилася. Вона з жалем пригадувала Івасеву машину і причеп, на якому так добре було їхати, відпочиваючи та милуючись краєвидами. Коли вже скінчиться цей підгірний серпантин!

Раптом попереду темряву прорізав промінь світла, наче сонечко зазирнуло у похмуру печеру. Друзі опинилися у широкій округлій кімнаті. Маленька Бабка Йожка здригнулася: це ж те саме місце, де вона билася із Заворожищем! Он і кажани досі сплять собі спокійнісінько під стелею. Світло попереду - це діра, через яку кажани викинули з печери негідника, і через яку випала назовні вона сама. За виходом з печери мав бути лише невеличкий вузький майданчик-карниз - це Маленька Бабка Йожка добре пам'ятала. А за ним - прірва.

Івась з Пустельником стояли на краю майданчика. Прірва під ногами здавалася бездонною і була вщент заповнена хмарами, наче миска - кисляком. В цих хмарах вже встигло сховатися сонце. Наступав вечір.

- Скоро зовсім стемніє, - сказав Івась. - Треба переночувати у печері. Назавтра подивимося, чи є тут якийсь прохід. Буде прикро повертати назад і шукати іншу дорогу.

Розділ 13

## ЯК ДІСТАТИСЯ ВЕРШИНИ?

Мандрівники майже не спали, з острахом чекаючи світанку. Чи є якийсь шлях з цього вузького карнизу? А якщо є, то куди він веде? Чи зможуть Рітарі та Горбоконики пройти крутими гірськими стежками?

Удосвіта Івась з Пустельником вийшли з печери. Ранкова прохолода розігнала залишки сну. Хмари так само заповнювали прірву навколо. Здавалося, звідси немає ніякого ходу. Лише коли вітер трохи розігнав хмари, хлопці побачили дві вузькі стежинки. Одна з них йшла праворуч від виходу з печери, інша – ліворуч.

– Ми наче стоїмо на казковому перехресті. Подивись, тут дійсно щось написано, – Івась прочитав: "Праворуч підеш – коня загубиш. Ліворуч підеш – шаблю зламаєш. Прямо підеш – голову не знесеш".

– Щодо "прямо підеш" правду сказано. Тільки вступи у ці хмари, і полетиш як камінь долу. Я вже літала.

Маленька Бабка Йожка стала поруч із друзями. Слідом за нею з печери виглянула Діана.

– Що там про коня написано? – з турботою спитала вона. Нам з Рітарі треба спробувати піти ліворуч.

– Тоді ми з Горбоконики підемо праворуч. Я свою шаблю, – він торкнувся колодки ножа, – збережу.

Довго думали, що робити з Хатинкою на Курячих Ніжках. Вона була дуже вже завелика і для правої, і для лівої стежки. Нарешті Івась, поміркувавши та попорпавшись у реманенті, зробив висновок:

– Поки що залишимо її у печері. Маленька Бабко Йожко, ти теж залишайся. Як тільки ми знайдемо першу ліпшу підходящу площину над виходом з печери, скинемо тобі оцей засіб для підйому вантажів. Треба отак і отак, – він швидко накреслив, як, – протягнути мотузки під Хатинкою і закріпити їх таким от чином. Зможеш?

Не було у Маленької Бабки Йожки чарівної віточки Лісни, але відвага була ще більша, ніж під час битви із Заморожищем. Їй дуже не хотілося розлучатися з друзями, але вона була впевнена: так треба. Ще вона добре знала – друзі ніколи нізащо її не покинуть. І вона не може їх підвести.

Пізніше, коли найскладніший за всю подорож шлях було пройдено; коли мандрівники дісталися безпечного місця (до речі, то був прегарний сад Веліюра Лотароза з найдивнішими у світі – таких навіть у Льодянички не було – квітами), почалися розповіді.

Діана згадувала, як вони з Івасем трохи не провалилися у глибоку розколину, що йшла поперек стежки. Тільки завдяки стрибунці Рітарі їм вдалося здолати недосяжну, наприклад для Горбоконики, перепону.

Натомість Пустельник розповів, як їм дорогою зустрілася гадюка і він вбив її своїм гострим ножом. Рітарі напевне б злякалася і зірвалася у прірву, а Горбоконики звик до змії у пустелі, хоча їх не любить.

Згадали, як зраділи, побачивши одне одного після того, як обминули гору з двох



боків, подолавши круті підступні стежки. Потім почалися спогади про те, як піднімали Хатинку на Курячих Ніжках нагору. Як шукали місце, де можна було б прилаштувати Івасев підйомник. Як важко було закріпити мотузки і як страшно вони рипіли, наче ось-ось мають розірватися.

Маленька Бабка Їожка розказала друзям, як, вдершись на гребінь Хатинки, щоб з'єднати кріплення, мало не побудила усіх кажанів. Але про те, як сиділа в Хатинці із заплющеними від страху очима і тремтіла, коли та піднімалася над прірвою, розповідати не стала.

Арахней, який з великою цікавістю вислухав всю цю епопею (бо сам він слушно вирішив за краще не заважати друзям порадами і заховався у стос книжок), раптом спитав: – А де ж замок Лотароза?

Друзі озирнулися довкола, але побачили лише уквітчані віти кущів та дерев, що різнокольоровим шатром спліталися над їхніми головами. Раптом одна велика квітка відокремилася від гілки, потім друга, третя...

– Дивіться, це ж метелики!!! – вигукнула Маленька Бабка Їожка. – Які ж вони гарні! І співають, чуєте?

Метелики повільно кружляли над ними, подеколи ніжно торкаючись обличчям мінливими химерними крилами. Вони – дійсно! – співали якусь дивну пісню незнайомою мовою, і ця пісня була дуже схожа на колискову. Сонне марево огортало подорожніх легкими хвилями, їхні повіки ставали важкими, очі почали заплющуватися. Зелений моріжок обернувся на м'яку постіль, дрібні квіточки зіткалися у легкі запашні ковдри – усі поснули. Довше за всіх трималася Хатинка на Курячих Ніжках. "Який же він підлий, цей чарівник", – крізь напливаючу дрімоту думала вона. – "Подолати стільки перепон, аби потрапити у таку безглузду пастку..."

Але снодійні метелики отримали верх. Елементи живлення відімкнулися, Хатинка важко опустилася на траву, витягнувши ніжки; її комп'ютер клацнув і завмер; на екрані блимнули і незабаром щезли літери "СОН"...

Розділ 14

В САДУ У ЛОТАРОЗА

– Ух, – зітхнула Дебе. – тепер напевне встигнемо. – Добре, що ти згадала про дрімок.

Ламля зашарілася. То була її ідея – напустити на подорожніх снодійних метеликів, яких потворки кликали дрімками. Колись дуже давно Веліур Лотароз, геть виснажений безсонними ночами, проведеними поруч із ліжками верескливих несплячих немовлят, якими були тоді Ламля, Дебе та Ва Маккам, вигадав це диво. Хоча дівчатка вже виросли і прегарно засинали під страшні казки чарівника, дрімки й досі прилітали до них кожного вечора. Ва Маккам вважала, що їм теж цікаві лотарозові розповіді, а Ламля, яка дуже любила опікуватися садом і квітниками навколо замку, підгодовувала дрімок крихтами дебених смаколиків.

– Скоріш до справи! – закликала потворок Ва Маккам. – Пішли до Прибирашкиної комірчини!

Дівчата нерішуче зупинилися біля непримітних дверцят з написом: "стороннім не". Прибирашкина комірчина була досить таки небезпечною. З неї могло вилетіти відро та насунутися на голову; віник намагався битися, ганчірки ляскали по руках. Одного разу Дебе навіть зненацька обдало струменем холодної води. Але цього разу все обійшлося. Прибирашкин реманент слухався: ганчірки самі витирали пил, віники хвацько замітали, а Ламля і Ва Маккам швидко розкладали по місцях розкидані речі. Дебе готувала частування.

Потворки прибирали, мили, наводили лад до самого вечора, а ранок почався з пригод...

В Саду у Лотароза почало світити. Завели свої вранішні пісні співучі пташки, задзвеніли кришталеві струмочки, заграли срібні водограї; квіти підвели сонні голівки і розкрили барвисті пелюстки.

Голосно позіхнула стара верба і потягнулася до води, залопотівши довгими вітами. Івась розплющив очі. Поруч безтурботно спали друзі, на осонні дрімала Хатинка на Курячих Ніжках.

Хлопець не одразу зрозумів, де знаходиться. Вчора втомлені мандрівники отаборилися під першим-ліпшим деревом і не встигли до пуття роздивитися навколо. Івась підвівся та попрямував до води. То було прозоре плесо, з боків оточене аїром та очеретом. На широкому листі водяної лілії сиділа маленька смарагдова жабка і зазивно махала Івасеві лапкою. Він гукнув: "Гей, усі купатися", - і шубовснув у воду, аж круги пішли по воді. Друзі попрокидалися.

Маленька Бабка Йожка підбігла і несміливо зайшла у воду. Діана і Пустельник підійшли до ставка, ведучі із собою Рітарі і Горбоконика. Рітарі швидко вгамувала спрагу, а Горбоконик все не підіймав голови від води.

- Чи не вип'є він весь ставок? - затурбувалася Маленька Бабка Йожка. - Буде нам тоді від Лотароза.

Нарешті тварини напилися, а мандрівники досхочу нахлюпалися у воді. Хатинкін комп'ютер вже працював, чайник закипів, у мікроволновці розігрівався смачний сніданок. Настрій був піднесений. Залишилося знайти замок.

- Мабуть, ніхто нас не чекає в тому замку, - скрушно промовила Маленька Бабка Йожка. - Приспали...

- Думаю, що приспали нас для нашого ж відпочинку, ну, може, ще з якоюсь метою, - впевнено сказав Івась. - Напевне у Лотароза багато засобів, аби нас зупинити. Пішли шукати Потворський замок!

Одразу за галявиною, на якій відпочивали мандрівники, починалася стежка, всипана грубим помаранчевим піском. Стежку з обох боків прикрашали кущі самшиту дивної форми. Спочатку це були геометричні фігури - шари, куби, конуси та циліндри, трикутні піраміди. Далі кущі були обстрижені у вигляді різноманітних тварин та птахів, будинків та кораблів. За кущами росли розлогі дерева. Їхнє гілля спліталось над головою, утворюючи тіняве склепіння. Згори спускалися ліани з квітами, схожими на велетенські орлики. Між ними пурхали різнокольорові метелики, більші за пташок, та

пташки, менші за метеликів. Там і тут на довжелезних стеблах росли гігантські кульбаби. Легкий вітерець хитав їхні шари-кошики; тоді на всі боки розліталися великі сім'янки з білим чубом, які дуже нагадували старовинні мережані парасольки від сонця.

Прямо на піску через деяку відстань були намальовані стріли, наче дороговказ. Друзі зрозуміли – йти треба саме нею, не звертаючи на інші, такі само широкі та пісчано-помаранчеві. Сад був такий великий, дерева – такі високі, а кущі та велетенські квіти росли так щільно, що заблукати можна було нараз.

– Бачиш, – сказав Івась, – нам навіть дорогу до Чорного замку Потворського показують!

Розділ 15

### ЗУСТРІЧ З ХУЛІГАНАМИ

– Ти впевнений? – із сумнівом спитала Маленька Бабка Йожка. – Щось дуже легко все в нас виходить... Подивись, чи нема десь дорожнього знаку із ножем та виделкою. Тоді це дорога до Людожера!

– Це просто означає, що поблизу має бути якийсь заклад харчування – кафе чи ресторан, – засміявся Пустельник. – Навіть у нас в пустелі такі є! Вчить дорожні знаки вдень та вночі!!!

Маленька Бабка Йожка пирхнула і нічого не відповіла. Вона не боялася Людожера і залюбки поборолася б з ним, бо читала казку про Кота у Чоботях і знала, що треба робити. Задерши догори носа, вона милувалася кронами дерев і уявляла собі, як її друзі попадають в полон до страховиська; як вона, хоробра маленька дівчинка, виручає їх із біди; як Івась захоплено дякує їй! Раптом щось схопило її за ногу, і мала впала...

– Ти попередила химериків, що до нас їдуть гості? – раптом спитала Ламлю Ва Маккам.

Та зашарілася. Вона зовсім забула про халепу Лотарозового саду – місцевих шибеників. Химерики були нащадками замкових привидів, яких чарівник колись нагнав звідти за погану поведінку. Вони отаборилися в саду, і витурити їх звідти у Лотароза не вистачало духу. Плиги вискакували з-за кущів та страшенно лякали відвідувачів. Невидькі зненацька штовхалися. З верхівок дерев міг напасти старшина цієї бридкої компанії Шляполяп та натягнутися на голову величезним капелюхом. Стягнути цей химерний крилатий убір було дуже важко.

Найпідступнішими ж були перечіпки. Вони вміли протиснутися в коріння дерев і чіпляли за ноги усіх, хто гуляв садовими стежками. Мабуть, то їхні предки полюбляли навмисне заковувати краї килимів у замок!

Саме такий химерик на ім'я Бумц підчепив Маленьку Бабку Йожку. З несподіванки вона впала ниць, боляче вдарившись водночас колінками та носом. Коли ж Маленька Бабка Йожка прийшла до тями і спробувала піднятися, їй на голову впав Шляполяп і закрив малій очі. У ту ж мить з-за кущів вистрибнув Брикун і завив моторошним голосом. Маленька Бабка Йожка дуже перелякалася. Вона крутилася на місці, відчайдушно намагаючись стягнути з себе клятий капелюх, і водночас відштовхувала

Брикуна, який силкувався смикнути її за косички. Товариші були вже далеко попереду, за рогом, і не бачили, що трапилося.

Брудько, якого Маленька Бабка Йожка несла у маленькому рюкзаку, вислизнув назовні і дременув у кущі. Химерики не помітили маленьке плямисте кошеня. Брудько мчав щодуху, продираючись між заростями трави і квітів, скорочуючи дорогу. Його метою було якнайшвидше потрапити до замку і покликати на допомогу.

Першою кошеня помітила Дебе. Вона була знайома з ним і часто підгодовувала сиром та сметаною.

- Щось трапилося, - гукнула вона, підхопивши Брудька на руки. - Здається, там потрібна наша допомога!

Потворки швидко пробурмотіли потрібне заклинання і, закрутившись пасмами у три чорних вихри (лише на Ламлі якимсь дивом залишилися блакитні бантики), прожогом помчали до Саду Веліюра Лотароза.

Тим часом до шибеників приєднався невидько Проз. Він штовхнув Маленьку Бабку Йожку так, що вона знову впала і голосно заплакала. Нарешті друзі почули її та побігли назад. Побачене їх шокувало. На стежці сиділа Маленька Бабка Йожка у якійсь кудлатій шапці, насунутій на обличчя. Вона хилилася з боку на бік, наче її розхитувало щось невидиме. Поруч скакала худа довгонога істота, схожа на велетенську комаху богомола, і кричала тонким пронизливим голосом. Навколо зміїлися коріння дерев, влаштувавши щось на кшталт рухливого паркану. Коріння зі страшним звуком хльоскало по землі, заважаючи друзям підійти ближче.

Раптом на стежці з'явилися три маленькі смерчі. Вони наблизилися і, швидко розкрутившись наостанок, обернулися трьома майже звичайними... дівчинками! Химерики застигли. Дівчинка в окулярах, вдягнена в білу блузку і картату спідничку, провела тоненькою ручкою вздовж найтовстішого кореня і голосно сказала:

- К П І Ч Е Р Е П !!! П Я Л О П Я Л Ш !!! - і додала: - Як вам не соромно! Так ви гостей зустрічаєте!

Перечіпки вужами вислизнули з коріння дерева назовні, і стежка одразу вгамувалася.

Н Е В И Г И П Л !!! - крикнула друга дівчинка у барвистому платтячку з безліччю оборок та бантиків. Брикун та Проз залишили Маленьку Бабку Йожку та тупцяли на одному місці, сором'язливо похнюпившись. Третя дівчинка у фартушку та білому кухарському ковпаку підскочила до малої та швидким рухом стягнула з її голови Шляполяпа. Струснувши його щосили, кинула у кущі і звернулася до мандрівників: "Ласкаво просимо!".

Розділ 16

НЕПОРОЗУМІННЯ ТРИВАЮТЬ НЕДОВГО

- Дякую, - саркастично буркнула Хатинка на Курячих Ніжках і накинута на химериків:

- Ах ви хулігани нещасні! Трохи дитину не покалічили! Діано, швидше давай аптечку!

- Вибачте нас, будь ласка! - ввічливо попросила друзів Ва Маккам. - Це наша вина. Ми забули про химериків, не попередили їх про ваш візит і не запобігли біді. Не треба ліків, зараз ми все виправимо.

Маленька Бабка Їожка, розмазуючи по обличчю сльози та пилюку, роздивлялася побиті колінці і зовсім не горіла бажанням бути розмальованою зеленкою чи йодом та закутаною у бинти. До того ж ніс розпухнув, а на лобі здулася велика шишка. Вона зацікавлено глянула на дивну дівчинку.

Ва Маккам, а за нею Ламля і Дебе взяли за руки та оточили бідолаху. Ніхто не розчув їхнього шепотіння, але коли круг розімкнувся, друзі побачили усміхнену Маленьку Бабку Їожку, цілу і неушкоджену. Вона скочила на ноги, наче нічого й не було.

- А ви хто такі? - підозріло спитала Хатинка на Курячих Ніжках, закриваючи собою Маленьку Бабку Їожку і відтісняючи її від нападників, які все ще засоромлено колупали ногами пісок на стежці.

- Ми живемо у Чорному Замку Потворському, - хором відповіли дівчата і по черзі представилися:

- Дебе.

- Ламля.

- Ва Маккам.

- Дуже приємно, - Хатинка на Курячих Ніжках почала потроху тепліше ставитися до нових знайомих.

- А ви - Творче ПО із Меджиквуду? Кінематографічна група? Будете знімати фільм? А коли кастинг? Потворки, перебиваючи одна одну, підступили ближче. Вони так раділи, що нарешті дочекалися своєї мрії!

- Що таке "кастинг"? - здивовано запитала мала. - Ми не з Меджиквуду, ми із Завороженого Лісу.

- Це одне й те саме. Ми чекаємо звітти представників Творчого ПО, - відповіла Ва Маккам.

- Я нічого не чула ні про яке Творче ПО. Хіба що... Всюдисуща Сорока щось таке казала, - згадала Маленька Бабка Їожка. - Здається, вона придумала створити мультфільм про Заворожений Ліс!

Потворки презирнулися і позадкували. Хто тоді ці незнайомці? Що вони роблять в Саду у Лотароза?

- Кастинг це коли серед претендентів вибирають людину, яка найбільш відповідає творчому задуму, - вийшов вперед Івась. Він останнім опинився на "полі бою", бо намагався вгамувати та прив'язати Рітарі і Горбоконику в той час, коли Діана та Пустельник кинулися виручати Маленьку Бабку Їожку з біди. - На жаль, у нас інша ціль. Ми - наукова експедиція і хочемо дослідити велику бібліотеку Веліюра Лотароза, якщо він, звісно, нам це дозволить. А ще - обстежити при можливості ваш знаменитий замок. Хлопець нічого не став говорити про АНІЩО. Промовчав він і про Діану та її мету.

Потворки розчаровано презирнулися. Івась помітив їхнє невдоволення і швидко сказав:

- Але це чудова ідея! Можна створити цікаве кіно про всіх нас! Ми всю дорогу знімали нашу подорож на портативні камери, навіть у найскладніших місцях. Якщо ви дозволите... якщо запросите нас... і кастинг...

Він не встиг договорити. Потворки радісно загомоніли, обступивши хлопця. Ламля аж підскакувала у захваті. Звичайно, вони раді гостям! Вони нададуть усім притулок, все покажуть і розкажуть! Ва Маккам схопила Івася за руку, готова прямо зараз розказати йому про бібліотеку. Але Дебе охолодила її ентузіазм.

- Спершу треба провести гостей до замку. Розташувати їх якнайзручніше. Коня та верблюда завести до стайні. Хатинку, - вона трохи подумала, - мабуть у велику камінну залу, до Карно. Ми так нашого динозавра кличемо, - пояснила вона. - Хлопцям віддамо кімнати на першому поверсі, а дівчата, якщо не проти, влаштуються разом з нами. Які піжамні страхвечорниці можна буде влаштувати! І, звичайно, вечера!

План Дебе ухвалили одноголосно. Хатинку на Курячих Ніжках трохи нервувала перспектива динозаврового сусідства, до того ж камін... відкритий вогонь... Це неабияка загроза її солом'яній стрісі! Але не залишатися ж під голим небом! Якщо у цьому замку є величезні кімнати, здатні вмістити цілого карнозавра, то може знайдеться якась, трохи менша кімнатка і для неї?

Розділ 17

## СТРАШНІ КАЗКИ

Після вечері дівчата влаштували піжамну страхвечорницю, щоб повеселитися і краще познайомитися. Вони з'їли цілу тацю тістечок, запиваючи їх какао. Нарешті Дебе склала ручки на пухкому животу і почала:

- Серед страшного-престрашного лісу стояв страшний-престрашний палац. Там у жила принцеса ...

- Страшна-престрашна, - незворушно додала Ва Маккам.

- Нічого вона була не страшна, - заперечила Дебе, - навіть непогана на вроду. Просто вона була зачарована страшною-престрашною чаклункою, яка перетворила принцесу на страшну-престрашну вербу, засохлу та покручену.

- Жодного зеленого листочка... - знов втрутилася Ва Маккам.

- Не хочете слухати - не буду розповідати, - образилася Дебе.

- У тебе що не казка, то принцеси, любов та сльози. Нехай нам краще страшну-престрашну казку наша гостя розповість. Може, щось новеньке почуємо, - запропонувала Ламля. - Про що ви у місті розповідаєте?

Маленька Бабка Йожка трохи подумала та почала:

Одного ясного рожевого вечора маленька Хмаринка бігла по небу слідом за своїми старшими сестрами, як раптом Сонце, що саме ховалося за горизонт, перейняло її. Хмарка почала викручуватися із міцних сонячних променів та заводала: - Пустити мене будь ласка, я поспішаю додому!

- Зачекай! Я хочу зробити подарунок одній дівчинці. Вона дуже слухняна та

ввічлива. Завжди така спокійна, так соромливо лякається всього незвичного! Дуже розсудлива: сто разів прорахує свої вчинки, ніколи нікуди не піде незнайомим шляхом...

- Ну а я тут до чого? - пручаючись з усіх сил, закричала Хмаринка.

- Ти така біла й пухнаста! З тебе буде прегарна ковдра. Скоро на небо вийде мій молодший брат Місяць. Він віднесе тебе тій дівчині та укриє її, коли вона ляже спати. Ото буде їй сюрприз! От вона зрадіє!

Місяць вже наближався. Хмаринка відчайдушно чинила опір, як раптом... Юнак-шибайголова, який саме повертався з полювання, побачив цю небесну сварку. У його сагайдаку залишалася одна-однісінька стріла. Піднявшись на високу скелю, пустив він ту стрілу в небо - бездумно, безоглядно, наче міг дістати самого Сонця...А Сонце раптом злякалося й випустило Хмаринку, яка швидко-швидко полетіла собі додому...

Дебе, яка дуже хвилювалася за Хмаринку, полегшено зітхнула - все скінчилося добре, а Ламля знизала плечима: мовляв, що тут такого страшного? Не встигла Маленька Бабка Їожка пояснити, як Ва Маккам зневажливо спитала:

- Ти хоч знаєш, з чого зроблені хмари? З води. Уяви собі: ти лягаєш спати, засинаєш собі тихесенько, і тут на тебе виливається декілька діжок холодної рідини. Хочеш сказати, що ти не злякаєшся?

Ламля знизала плечима, наче їй за комір дійсно плюхнули води, а потім почала тихесенько хихотіти.

- Давайте, я вам розповім страшну історію про будинок, який щоночі так заростав плющем, що на ранок сусіди наввипередки бігли до нього із сокирами, щоб прорубати двері, - запропонувала Маленька Бабка Їожка. - Бо інакше мешканці цього будинку не могли вийти назовні.

- А в цій казці чого треба лякатися? - не вгавала роздратована Ламля.

- Уяви собі: ти приїхала в це містечко на канікули. Зранку зібралася, наприклад, на річку або в ліс по гриби, або в гості... Ідеш собі спокійнісінько вулицею, а ту назустріч біжить юрма місцевих і усі із сокирами напереваги! СТРААААШНО???

Дівчата засміялися і разом кинули подушки у Ва Маккам. Та ледь відсахнулася:

- Дядько Юр добре вміє страшні казки розповідати. Найстрашніші, мабуть, були б про АНІЩО, але про це він мовчить. Саме пішов туди. Вже декілька днів його нема...

Діана почала уважніше прислухатися до розмови. Як їй більше дізнатися про це жахливе та небезпечне місце, у якому Веліур Лотароз тримає її нареченого? Як признатися дівчатам, що вона тут лише через нього і зробить усе можливе заради його звільнення?

Розділ 18

ОСТАННІЙ З ДИНОЗАВРІВ

Хатинка на Курячих Ніжках влаштувалася в затишному куточку зали подалі від каміна і уважно слухала розповіді мсьє Карно. Той грівся біля вогню, час від часу підкидаючи дрова та перевертаючи розжарене вугілля коцюбою, яку тримав непомірно малими для його велетенського тіла ручками.

- Веліур Лотароз знайшов мене в АНІЩО. Я був усередині величезної криги, яка плавала у просторі. Завдяки його турботі я відтаяв і ожив, але й досі весь час мерзну, - зітхнув страшний зубастик і похнюпив величезну голову.

- То славні були часи, коли ми володарювали на планеті! Понад сто мільйонів років тривало наше життя на Землі. Цей період вчені навіть назвали ерою динозаврів!

Якою затишною тоді була Земля! Яка гарна природа, не те, що зараз! Птахи не цвірінчали з раннього ранку, метелики не допікали, квіти не викликали алергії - їх спочатку просто не було! Замість дерев росли саговники з довгими стовбурами і листям як у пальм. Високі хвощі нагадували нинішні ялинки, деревисті папороті щільно вкривали землю і пишними вітами звисали над головою. Заводі численних боліт та озер заросли плаунами, повітря навкруги було тепле та вологе! І навколо самі динозаври! На землі, у воді та повітрі!..

Так і бачу: у небі сваряться дрібні птеродактилі - летючі ящірки трохи завбільшки з горобця. Аж звідкись стрімко вилітає здоровенний дракон із довгим дзьобом, широко розмахує перетинчастими крилами та розганяє шибеників. Птеродактилі, як і нинішні кажани, не вміли злітати з землі. Їм доводилося залазити на дерево або скалу і вже звідти вони могли багато годин ширяти у повітрі на нерухомо простягнутих крилах...

Тим часом із заростей папороті суне до води діплодок. Він досхочу наївся листя, наковтався каміння, але все одне незадоволено хльоскає по землі довжелезним хвостом. Може, за ним женеться якийсь хижак, але хіба можуть бути вороги у такого велетня? На поверхні його голова на довгій шії пливе, наче водяна змія...

Якими словами можна описати битву тиранозаврів? Вони посварилися через територію і б'ються на смерть! Їхні потужні щелепи з кинджалоподібними зубами здатні зламати будь-яку кістку. Ці хижаки були більші і страшніші навіть за нас, карнозаврів.

Не кажу вже про дрібноту - космогнатусів розміром з курку, мікроцератопсів, летючих мікрорапторів, які нагадували папуг, морських ларіозаврів! Їх було так багато, кожного на ім'я й не згадаєш! Вже не пам'ятаю, кого я бачив на власні очі, а про кого мені розповідали родичі, але й досі перед очима виникають знайомі картини нашого тодішнього життя. Печера, мила печера...

- Тепер динозаврів можна побачити хіба що на малюнках або в кіно, - у свою чергу зітхнула Хатинка на Курячих Ніжках. - Як же так сталося, що вас не стало? Люди кажуть, астероїд?

- Вчені висувають різні теорії нашого зникнення. Дехто не вірить, що біда прийшла з неба миттєво, адже динозаври гинули протягом мільйонів років. Дехто вважає причиною нашої трагедії вулкани - мовляв, через їхнє виверження в атмосферу потрапило дуже багато попелу. Цей попіл міг закрити сонце так само, як і пил від страшної сили вибуху, коли Земля зштовхнулася з астероїдом. Так чи інакше, настали важкі часи. Лютий холод вбивав не тільки моїх братів - усьому живому на планеті загрожувала смертельна небезпека.

- Мсьє Карно, у вас французьке ім'я. Мабуть ви і ваші предки жили на території



нинішньої Франції?

- Можливо. Саме в нашу еру єдиний великий континент, який існував до того, розпався на дві частини. Надалі вони розділилися на материки, схожі на нинішні. Але сучасної Франції тоді ще не було.

Хатинка на Курячих Ніжках покопирсалася в інтернеті.

- Чи знаєте ви, що саме у Франції народився Жорж Леопольд де Кювье, вчений-натураліст, засновник палеонтології, тобто науки, яка вивчає вимерлі організми. Завдяки його праці ми знаємо як виглядали тварини, яких вже давно нема на планеті, зокрема й динозаври. А мені пощастило побачити вас на власні очі!

- Вчені не дали б мені спокою, якби дізналися що я усамітвився в Потворському замку. Так, мені дуже сумно. Я не виходжу на люди, навіть в Саду у Лотароза не буваю - він замалий для мене. Хіба що взяти участь у кастингу, про який весь вечір теревенили дівчата? Може, мені дадуть роль у якомусь жахастикі?

Хатинка уявила собі Заворожений Ліс. Чи безпечно було б запросити туди мсьє Карно? Ідея - треба познайомити його з драконихою Беллою. Вона напевно знає місця, де динозаврам вистачило б простору для прогулянок.

Розділ 19

ФІЛЬМ... ФІЛЬМ... ФІЛЬМ?

Піжамна вечірка вийшла вдала. Дівчата побилися подушками, досхочу наїлися тістечок і насміялися над "страшними" казками, які розповідали по черзі до самої ночі. Діана лише засинаючи згадала, що серце її розбите. Чи живий Петрусь? Як потрапити до АНІЩО? Раптом Дебе перестала сміятися і сумно сказала:

- Дядько Юр так і не з'явився. Не схоже на нього гостями нехтувати. Може, з ним щось погане трапилося?

Хатинка на Курячих Ніжках довго не могла заснути. Слова мсьє Карно "знайшов у АНІЩО" не давали спокою. Пошук в Інтернеті по тегу "аніщо" видавав лише відомості з Академічного тлумачного словника: мовляв це зовсім, абсолютне ніщо. Як там можна знайти динозавра і сховати Заморожище? Мабуть, це дуже небезпечне місце для допитливих дітей! Як їй втримати юних мандрівників - шукачів пригод, від небезпеки?

Сама собою склалася нав'язлива пісенька:

Ні за що, ні про що

Люди гинуть в АНІЩО

У злодійські хащі

Не піду нізащо!

Схожі думки, лише із протилежним знаком, точилися у голові Івася. АНІЩО тягнуло його, наче магніт. Він з подивом подумав, що йому це місце цікавіше навіть за замкову бібліотеку. Разом з Пустельником вони довго обмірковували можливості, будували плани, аж поки сон не здолав їх.

Але на ранок про АНІЩО ніхто й не згадав. Івась розпакував велику кінокамеру - досі мандрівники користувалися мініатюрними пристроями, які одягалися на голову на кшталт спелеологічних ліхтариків. Потворки витягали зі шаф та шухляд все нові й нові

вбрання. Міряли, крутилися біля великого старовинного срібного дзеркала, знову перевдягалися. Раптом Маленька Бабка Йожка спитала, чи є в них сценарій фільму.

- Можемо екранізувати якусь казку, - запропонувала Дебе.

- Точно! Про страшну принцесу-вербу! Ти будеш головною героїнею! - іронізувала Ламля.

- Ні, краще про сусідів з сокирами! Або як тобі виливають за комір діжку води! - додала Ва Маккам.

- Дівчата, а й справді треба придумати, про що має бути наш фільм, - втрутився у потворчину пересварку Івась. - Можна, звісно, покрутитися у гарних платтячках перед камерою, погратися у метеликів або у якихось казкових створінь, але ж має бути СЮЖЕТ! До речі, є певні способи та правила фільмування, які, хоч і не помітні глядачеві під час перегляду, але дуже впливають на якість фільму. Наприклад...

- Наприклад, як розташовані об'єкти у кадрі, освітлення, зйомка діалогів, зміна кадрів тощо, - перебила його всезнайко Ва Маккам. - Це у першу чергу стосується оператора, тобто того, хто буде дивитися у камеру.

- Ще потрібен режисер. Це дуже відповідальна посада. Він має очолювати створення фільму від початку до кінця: розробити ідею, вибрати акторів, розподілити ролі. Хто в нас буде режисером?

- Я буду помічником режисера, - швидко втрутилася Дебе. - Люблю допомагати!

- А я буду зіркою, - закрутилася дзиг'єю Ламля. - А сценарій придумає... мсьє Карно!

- Чому він? - незадоволено спитала Ва Маккам. Вона сама дуже любила писати вірші та художні твори.

- Бо мсьє Карно так давно живе на світі, що має знати багато цікавих історій!

- Головним чином, про доісторичних істот, - промовила Ва Маккам. - Хочеш зіграти динозавра?

Дебе пирхнула, Ламля заперечливо похитала головою, а Маленька Бабка Йожка запропонувала:

- Давайте трохи подумаємо та порадимось з усіма. Наприклад, до завтра. Тоді зберемося, і кожен надасть свій проект і обґрунтує його. Хатинка на Курячих Ніжках, мсьє Карно та Івась будуть арбітрами, тобто за підсумками загального обговорення визначатимуть найкращі пропозиції. Ідея, визнана найцікавішою, стане основою нашого фільму. От я, наприклад, вважаю, що то має бути документальне кіно про нашу незвичайну подорож. До речі, вже знято дуже багато матеріалу. Нам залишається зафільмувати Чорний Замок Потворський та розказати про життя його мешканців. Можна зробити щось на кшталт інтерв'ю. Тут, дівчата, - вона глянула на принішклих потворок, - справа за вами. Ваші розповіді стануть основою наступних серій!

Розділ 20

ЯК ПРОЙТИ ДО БІБЛІОТЕКИ

Бабкійожкіна пропозиція була прийнята одностайно, лише Ламля трохи сумувала за роллю зірки.

- І ніяких кастингів! - додала наприкінці ради Хатинка. Кожен з вас буде грати головну роль - самого себе. Тільки від нас залежить, чи будуть глядачі дивитися цей фільм. Чи зможете ви всі розкрити себе як особистості, розказати про себе щось цікаве? Бо кожен з вас - це цілий світ, що перетинається з іншими, не менш цікавими світами. Саме про це й буде наше кіно. І, звичайно, про страшні пригоди і красу природи!

Потворки побігли готуватися. Ламля вирішила, що буде давати інтерв'ю в Саду у Лотароза: у гарному квітчастому платтячку з широкою спідничкою, у якому так гарно буде крутитися на фоні троянд, а яскраві метелики кружлятимуть навколо, а пташки співатимуть, і це буде музичне супроводження, а...

- Ти краще подумай, про що говорити будеш, - порадила їй Дебе. Сама вона, звісно, наведе лад на своїй величезній, повній старовинного кухарського начиння замковій кухні. Там, на тлі полиць, де виблискуватимуть начищені мідяні каструлі та фарфорові тарілки, вона розкаже про давні кулінарні традиції, навчить майбутніх глядачів готувати потворські страви (деякі сама швидко вигадас), поділиться рецептами "пундиків від Дебе". В одній руці вона триматиме поварську книгу, а в іншій - великий блискучий ополоник!

Ва Маккам сиділа задумлива. На питання Маленької Бабки Йожки, чого вона засумувала, відповіла:

- Я так хотіла б провести своє інтерв'ю в бібліотеці... Але Лотароза чомусь досі нема, а без нього ми навряд чи туди потрапимо. Водночас лише у бібліотеці можна знайти підказку, як потрапити до АНІЩО...

- Якесь замкнуте коло вимальовується, - задумливо сказала Хатинка.

- Вважаю, що до бібліотеки нам легше потрапити, ніж до АНІЩО. Знаю, хто може допомогти. Арахнею, агов, де ти? Він там усі шпаринки знає, сам мені розповідав, - пояснив Івась.

Арахней конфузливо вигулькнув з-за обкладинки "Гаррі Поттера": - Ой, бонжур! Я так зачитався! Вибачте, але коли я казав шпаринки, то мав на увазі саме це! Малюсенькі, через які тільки я пролізти можу...

- Проблема, - почухав потилицю Івась. - Але ж має бути якийсь вихід, тобто вхід. Якщо під землею до бібліотеки ведуть лише тоненькі шпаринки, має бути інший, може повітряний, шлях. Там вікна є?

- Белла! - радісно скрикнула Маленька Бабка Йожка. - Вона може перенести нас на дах, а вже звідти...

- Хто така Белла? - зацікавлено спитав мсьє Карно.

- Це справжній дракон, тобто дракониха, - відповів Арахней. Колись я вчив її синів... Вони завжди запізнювалися на уроки, і завжди звальювалися наче з неба на голову. Саме у бібліотеку.

- Для того, що знайти Беллу, треба покликати пані Прибирашку. Нам потрібен Брудько.

Брудько саме терся біля ніг Хатинки, наче чекав своєї черги стати у пригоді. Він

схопив листа, який нашвидкуруч надрукувала Хатинка із проханням до Прибирашки знайти Беллу і передати їй, що друзям конче потрібно потрапити до бібліотеки і вони щиро сподіваються на її допомогу. Кошеня тільки й бачили.

Усі всілися чекати. Ва Маккам з Арахнеєм продовжували читати книжку, Івась втупився у підручник з кінозйомки, Дебе щось швидко занотовувала, час від часу бурмочучи: "Одна столова ложка цукру, дві – солі, ні навпаки, три краплі трояндової олії...". Ламля перебирала свої святкові платтячка, Хатинка щось шукала в інтернеті. Діана засмучено сиділа поруч із Маленькою Бабкою Йожкою, а Пустельник намагався розрадити її веселими розповідями. Лише мсьє Карно не знаходив собі місця. Звістка про те, що, крім нього, поруч можуть існувати інші дракони, водночас і тишила його і бентежила. Може, нарешті настане кінець його самотності?

Нарешті шелест величезних крил порушив тишу. Белла насилу просунулася крізь широко відчинені парадні двері, пахнула вогнем у бік каміну, від чого вогонь у ньому запалав з новою силою. Стало дуже гаряче.

– Я тут пролітала неподалік, як побачила ваше кошеня, – вона випустила зі свої пащі Брудька, якого тримала делікатно за шкірку. – До бібліотеки хочете потрапити? Можу допомогти, не всім, звичайно! – вона кокетливо зиркнула у бік мсьє Карно, який все намагався підійти ближче та представитися прекрасній незнайомці. – Я знаю, як пройти до бібліотеки. Письменні та не дуже товсті, сідайте мені на крила!

Летіти вирішили Івась, Ва Маккам і Маленька Бабка Йожка із Арахнеєм, який звично вмовився в її кишені.

## Розділ 21

### СТО ПУДІВ ЗНАНЬ

– Я можу підняти вас на Стопудову вежу, – підтвердила Белла. – Далі ви вже самі!

– Чому вежа так дивно зветься? – спитала Маленька Бабка Йожка. Вона знала, що пуд це назва одиниці ваги, походить з латини і вживається з давніх-давен. Й досі спортсмени користуються чавунними гилями, вага яких дорівнює 16 кілограмам. Але хіба можна зважити вежу?

– Дядько Юр, коли був зовсім молодий, дуже любив подорожувати, – почала розповідь Ва Маккам.

Одного разу він побачив на дорозі низку великих фур. На першій сидів якийсь чолов'яга. Він знервовано оглядався назад та намагався батогом підганяти зморених коней, які ледь тягнули вантаж, недбало накиданий на дерев'яні платформи. Порівнявшись, Веліур Лотароз відійшов на узбіччя та чемно привітався з візником.

– Що везете, шановний? – спитав він. – Мабуть, врожай у вас великий? Фрукти? Овочі?

– Врожай, – захихотів чоловік. – Це книги, везу у макулатуру здавати. Мабуть, сто пудів набереться! Може, якісь собі залишу, модні, у яскравих обгортках. Нехай хату прикрашають! Сідай поруч, підвезу.

Веліур Лотароз ошелешено роздивлявся стоси книг. Звідки таке багатство? Він почав розпитувати візника, якому дуже хотілося потеревенити з незнайомцем. Історія,

яку він почув, приголомшила...

Була собі країна, вільна та багата. Були в цій країні лани та луки, ліси та безкраї степи, гори та долини. Велична ріка разом з безліччю менших напувала родючу землю цілющою водою. Жили в цій країні працьовиті люди, й процвітали б разом із рідною землею, якби не дошкуляли пихаті сусіди, що зазіхали на багаті землі.

З іншого боку теж були сусіди. На загальній нараді вирішено було попросити в них допомоги – віра одна, не підведуть! Але сталося не так, як гадалося. Ті, що називали себе братами, тишком-нишком почали забирати собі все найкраще, нарешті повністю захопили владу, а мешканців прекрасної країни зробили своїми рабами.

– Мабуть, в них була якась дуже потужна зброя? – спитав Веліур Лотароз.

Зброя була, але незвичайна. Чужоземці принесли із собою свою мову і змусили людей забути рідну. Заборонили школи, де вчили дітей, спотворили на свій лад історію країни. Ті, хто намагався з цим боротися, або потрапили за ґрати й були знищені, або вимушені були поїхати геть. Потроху місцеві звикли до приниження – їм здавалося, що так було завжди. Нарешті хазяї життя вирішили взагалі позбавити людей знань – навіть рабам знати щось, крім праці? Отоді й почали палити книги...

– Палити книги?! – Лотароз аж підскочив від обурення.

– А що такого? Читати ми все одно не вміємо. От, наприклад, я працював нічним сторожем у місцевій бібліотеці, але жодної книжки не прочитав. Коли ж дізнався, що її теж мають незабаром спалити, вирішив... (тут він лукаво примружився), що можу мати з цього великий зиск. Вночі ми із товаришем потай вивезли весь цей непотріб з міста. Здам на сусідній завод з переробки паперу, хоч якісь гроші зароблю!

– Тобто ти їх просто вкрав? – ще більш обурився Лотароз.

– А що такого? – повторив візник. – Там ще багато лишилося, вистачить вогнища для розваги попалити!

Лотароз зіскочив з фури і став поперек дороги. Спочатку він хотів наслати на того недоумка найстрашніші чари, але вчасно схаменувся. Ніякі чари не можуть виправити таке вперте невігластво, таке дикунство!

– Хочеш вигідний ґешéфт? – крізь зуби проказав він. – Я забираю усі ці книги собі. Тебе ж відпускаю живим, навіть грошей трохи дам, але натомість ти покажеш мені усі місця, де ще залишилися книги.

Лотароз переніс врятоване багатство до свого замку. Саме з того часу вежа, де була розташована бібліотека, стала зватися Стопудовою, на згадку про те, що може статися, якщо лишитися знань.

– Чому Лотароз не допоміг цій країні звільнитися від загарбників? – спитала Маленька Бабка Йожка.

– Тому, що це можуть зробити лише самі її мешканці. Тільки власна перемога, добута власними руками, власним розумом стане на користь людям. Має вирости покоління, яке вважатиме, що краще один день прожити вільним, ніж сорок років бути рабом, – відповіла Ва Маккам.

Маленька Бабка Йожка десь чула щось схоже. Здається, мова йшла про якогось

ватажка, який дуже довго водив свій народ пустелею, доки не помре останній, хто був народжений у рабстві.

Розділ 22

ВПЕРЕД У АНІЩО!

Друзі йшли між рядами високих шаф, вщент заповнених книгами. Стіни Стопудової вежі обвивали численні галереї, на які вели стрімкі дерев'яні сходи. Ці галереї теж були заповнені книжковими шафами та величезними скринями з важкими металевими засувами, у яких зберігалися найстаріші та найцінніші сувої.

- Тобто, ти кажеш, що знання потрібні, щоб не потрапити у залежність від чужої волі, - Івась несподівано обернувся і простягнув Ва Маккам мікрофон. Камера вже працювала.

- Ой, я й забула про інтерв'ю, - почала було потворка, аж раптом...

- А що це ви тут робите? - з-за наступної шафи, грізно здіймаючи перетинчасті крила і широко роззявляючи страшну зубасту пащеку, з'явився... ще один дракон і знову ревував щосили: - А що це ви тут робите?

- ПилоСмоку, вгамуйся і не лякай моїх друзів, - суворо сказав Арахней і пояснив: - То є синок драконихи Белли.

- О, привіт, вчителю! Радий вас бачити. Щось давно ви нас не відвідували. Може, абонемент загубили?

- Ні, це ти що тут робиш? - суворо спитала Маленька Бабка Їожка. - Дракон, що пихкає вогнем, у такому величезному сховищі горючих матеріалів? Як тут у вас щодо пожежної безпеки?

- Та я... - чесно признався дракон, - я, на превеликий жаль, не вмію пихкати вогнем. Таким вже народився, - знітився він. - Натомість, добре вмію всмоктувати пил. Відчуваєте, яке тут свіже повітря!

- Все життя мріяла тут працювати, - сказала у мікрофон Ва Маккам.

- Хіба це не нудно - сидіти у чотирьох стінах і видавати книжки іншим? - спитала Маленька Бабка Їожка.

- Ти хибно уявляєш собі обов'язки бібліотекаря. По перше, треба навчитися орієнтуватися у книжковому морі: так добре знати і наукову і художню літературу, щоб слушно порадити читачеві саме ту книгу, яка йому потрібна. Необхідно ретельно слідкувати за новинками і вчасно поповнювати бібліотечний фонд. Обов'язково треба володіти декількома іноземними мовами, вміти орієнтуватися в історії різних країн, розбиратися в мистецтві тощо.

Особливі вимоги пред'являються до пам'яті бібліотекаря - адже він має знати не тільки зміст книги, але й місце її розташування. Цьому можуть зарадити спеціальні картки, які бібліотекар заповнює, заносючи туди усі відомості про кожне видання. От в тебе, ПилоСмоку, за яким принципом книги розташовані? За змістом? В алфавітному порядку за прізвищами авторів чи назв? Де в тебе бібліотечний каталог?

- Та ні, нічого такого в нас тут нема, - ПилоСмок залякано подивився на Арахнея. Той прийшов на допомогу, пояснюючи, що колись Латароз придумав... просто

викликати потрібні книжки!

- Але треба досконало знати, що саме тобі потрібно, бо з полиць може злетіти їх ціла зграя, і почнуть кружляти над головою – не вхопиш! А сувої будуть до нестями стукатися у кришки скринь.

- Дуже недосконалий метод, – скривилася Ва Маккам, – доведеться тут у вас все переробити. І вже не на камеру додала: – Як нам, наприклад, знайти хоч якісь відомості про АНІЩО? Останнє слово вона вигукнула.

Жодна книжка не зрушила з місця.

Тим часом мсьє Карно розважав друзів, що залишилися, все новими й новими розповідями про доісторичні часи. До слухачів приєдналася Белла і з цікавістю слухала оповіді карнозавра. Раптом Хатинка, думки якої літали десь далеко, спитала:

- Все ж таки хтось має знати, як потрапити до АНІЩО. Мсьє Карно, може, ви хоч щось пам'ятаєте? Може, щось чули, коли Лотароз вас доставляв до замку? Якісь його слова, вирази чи напрям, яким пересувалися?

- Ви шукаєте дорогу до АНІЩО? Так я її знаю! Чого ж ви одразу не спитали? – зненацька вигукнула Белла.

Засмучені друзі ще довго блукали бібліотекою й нарешті повернулися ні з чим. Тут їх чекала несподіванка. Мадам Белла розповіла, що у Прибирашки є універсальний ключ до усіх закутків замку. Але не схожий на такі, що відчиняють звичайні замки. Треба просто сказати, але обов'язково Прибирашкиним голосом: "Мию, чищу, підметаю", – і двері відчиняться. Навіть химери, навіть злючі вампіри не завадять пройти до АНІЩО!

- Як просто, – розчаровано сказала Маленька Бабка Йожка.

- А ти спробуй там все прибрати!!! – уїдливо відповіла Прибирашка, зненацька з'явившись у камінній залі. Згодна вас провести, але з однією умовою – цього разу мити і підметати там будете САМІ!

Розділ 23

ДОТОРКНИСЬ ДО ВЕСЕЛКИ

Друзі на чолі з Прибирашкою підійшли до старовинної шафи. В руках вони тримали віники, ганчірки та відра з водою.

Химери залопотали крилами і зашипіли, але Прибирашка, озброївшись пульверизатором, почала бризкати їх водою. Химери враз склали крила і подалися назад. Найстрашніший вампір, невдоволено скривився: "Що, знову вмиватися? Може, ще й зуби треба почистити?", – і мерщій розчахнув важкі стулки з червоного дерева.

Друзі обережно зазирали в середину шафи. Раптом з-за вішалок з пошарпаними строями вилетів рій дрібних сірих метеликів. Прибирашка відчайдушно замахала на них мітлою на довгій покрученій ручці, примовляючи: "Ох, ця міль, лаванди на неї нема... Скоро всі наряди поїсть! Заходьте скоріш!".

Пробравшись крізь завісу зі старого вбрання, мандрівники скупчилися біля непримітних дверцят в глибині шафи. Прибирашка виступила вперед і почала промовляти заповітні слова, в такт розмахуючи мітлою. Дверцята повільно

відчинилися, хмара куряви розсіялася і друзі побачили... підніжжя веселки!!!

- Кожен з вас має вибрати свій колір смужки і пройти крізь нього. Та реманент не забудьте!

- Мій колір - червоний! - вискочив вперед Івась. - Як фасад мого улюбленого університету!

- Тоді мій - помаранчевий! - вигукнула Маленька Бабка Йожка. Дуже люблю помаранчі!

- Мій - жовтий, наче цвіт кульбабок на початку весни, - сказала Дебе, - чи як добре спечені булочки!

- Тоді мій - зелений, - сказала Ламля. - Хоча ні, краще блакитний, як мої бантики! Або як весняне небо! Так, так, беру блакитний і все! - капризно вирішила вона, остаточно ввійшовши в роль кінозірки.

- Добре, зелений буде мій, - погодилася Ва Маккам. - Як трава на моріжку в Саду у Лотароза, де так добре читати книжки!

- Тоді мені лишається синій, прошепотіла Діана. Глибокий та темний, мов мій смуток...

- Ні, - хитнув головою Пустельник, - синій - то волошки в житньому полі, то безмежне безжурне море, синій - то колір твоїх очей, Діано! А я піду поруч. Фіолетовий - колір магів та чародіїв. У цьому кольорі схована незнана сила і надприродні можливості. Я впевнений, що стану сильніший і зможу здійснити неможливе!

- Все ж таки можна доторкнутись до веселки, - прошепотіла Маленька Бабка Йожка. - А Хатинка, пам'ятаю, казала, що це неможливо...

Івась перший рушив вперед і простягнув було руку до червоної веселкової смуги, як миттєво відсмикнув її, заволавши: "Ой, як пече!". Червона смуга шугнула полум'ям, і хлопець швидко відскочив назад.

- Я недарма вам про реманент нагадувала, - глузливо сказала Прибирашка, уперши руки в боки.

Івась швидко схопив відро з водою і вихлюпнув на вогонь. Полум'я згасло і хлопець зник у червоній смугі.

Маленька Бабка Йожка з оглядом підійшла до своєї, помаранчевої, смужки веселки, дуже обережно простягнула вперед руку, готова відсахнутися, але її ручка торкнулася чогось дуже схожого на желе з помаранчів і у повітрі розлилися смачні цитрусові пахощі. "З'їсти мені її, чи що?", - подумала Маленька Бабка Йожка, але вирішила, що не впорається. Згадавши про совок для сміття, який видала їй Прибирашка, вона вирішила: "Зроблю тунель, а що зможу - з'їм, якщо буде смачно", - і почала копати.

Замість кульбабок чи булочок, Дебе побачила купи жовтого піску. Вона подумала, що іншим разом добре було б погратися тут у пасочки, але наразі цей пісок треба було прибрати, щоб пройти далі. Дебе відчайдушно замахала віником, який тримала в руці, і швидко зникла в клубах піщаної куряви.

Ва Маккам торкнулася поверхні, на якій зеленіла якась неприємна пліснява. Треба



її змити, подумала вона і водночас зрозуміла, що тримає пульверизатор для очищення скла та ганчірку. Ставши до роботи, потворка дуже здивувалася, коли скло зникло, а пліснява обернулася зеленою стежкою в зеленім лісі.

Ламля трохи не впала в бездонну прірву, коли зайшла до своєї блакитної смуги. Добре, що під рукою в неї була мітла! Потворка швидко зрозуміла, що треба робити. Вже падаючи, вона скочила на неї і полетіла!

Діана йшла у цілковитій темряві. Чи то ніч настала, чи то темно-сині грозові хмари застили небо, вона не знала. Мабуть, то все ж таки гроза, подумала дівчина, коли зненацька побачила навкруги себе сліпучі спалахи блискавок і почула страшні гучні вигроми. Діана дуже боялася грози. Вона заплющила очі, закрила обличчя руками і вже готувалася до загибелі, як із фіолетової, найбільш страшної хмари вигулькнула чиясь сильна дружня рука і потягнула Діану з темряви вперед, до виходу з підніжжя веселки.

Розділ 24.

#### ЧАРІВНА МУШЛЯ

Коли Діана опинилася за межею синьої смуги веселки, перше, що вона побачила, була велетенська мушля, закручена спіраллю. Мушля наче плавала у повітрі, виблискуючи сріблясто-сірим перламутровим світлом. Раптом стулка мушлі відчинилася і Діана обережно зайшла всередину. Вона опинилася у сяючому круглому коридорі. Цей коридор все завертав та завертав по колу, ставав все вужчим – ось-ось стіни з'єднаються і розплющать дівчину.

Раптом, коли здалося, що далі йти вже зовсім нікуди, Діана опинилася на відкритому просторі. Її огорнув блідий сирий туман, сивими пасмами кружляючи навколо, наче волосся старої страшної відьми. Діана йшла вперед навпомацки, вільною рукою намагаючись розвести імлісті смуги, що наче довгі напівпрозорі завіси, оточували її з усіх боків. Дівчині було дуже страшно, але вона відчувала: хтось надійний був поруч, хтось міцно тримав її холодну долоню своєю теплою вірною рукою.

Раптом вона побачила: на темному гладкому камені, що наче плавав у повітрі, сидів... її Петрусь! Він і сам був наче скам'янілий – на його обличчі не відбивалося жодної емоції, жодної думки. Навіть коли він нарешті помітив її, Діану, яка теж завмерла з несподіванки, його очі залишилися пустими та холодними.

– Петрусь! – кинулася до нареченого дівчина, – Петрусь мій, нарешті я тебе знайшла! Тепер все буде добре! Веліур Лотароз вибачить тебе, звільнить, – я від усієї душі благатиму його про це, – і ми підемо додому!

Хлопець помовчав, а потім заперечливо хитнув головою, випроставши правицю з широкого довгого рукава незграбного безбарвного одягу. На його тремтячій долоні лежали три невеличких предмети.

– Бачиш цей камінчик? – він пальцем показав на овальний самоцвіт, що мінівся усіма барвами веселки. – Це опал. Бачиш, який він світлий та радісний? Такою була раніше душа моя. А тепер подивись на це, – він указав на сіро-чорну, наче чорна журба, наче безсила лють і страшна туга, грудку. – Бачиш, це просто зола, яка зараз

розлетиться по світу. Такою була моя душа, коли я коїв всі ті погані речі, про які тобі вже, мабуть, відомо. А тепер подивись сюди, – він підняв над головою маленьку прозору кульку. – Така моя душа тепер. Пуста. Це просто скельце – не діамант, навіть не кришталь.

– Мені не потрібні ані діаманти, ані золото та срібло з самоцвітами, ані будь-які інші багатства – я прийшла за тобою!

– Я пам'ятаю, що нам було добре разом... тоді..., там, в нашій зеленій долині. Але пробач – я не можу жити минулим. Весь час згадувати пройдешний час, навіть якщо ці спогади щасливі, це наче позбавити себе майбутнього.

Я багато розмовляв про це з Лотарозом. Я маю зробити себе заново. Маю очистити свою душу, заповнити її сенсом, зміцнити та загартувати. З того попелу, на який я перетворився, має вийти справжній діамант. Не для того, щоб прикрашати ним чиїсь персні чи діадеми – для того, щоб я зміг стати справжньою людиною.

Лотароз вчить мене. Може, я вивчусь на чарівника і буду робити гарні справи? Може, стану знахарем-відлюдником, буду допомагати немічним? А може, стану просто добре працювати між інших людей?

Хлопець простягнув сяючий камінчик Діані, а грудку попелу розтер і дмухнув: легка сіро-чорна хмарка піднялася над його головою і миттєво щезла. Залишилося скельце. Петрусь обережно поклав його до кишені.

– Пробач мене, якщо зможеш, Діано.

Раптом непереборна сила потягнула Діану назад до мушлі і затягнула всередину. Вона летіла по спіралі задом наперед і бачила перед собою тільки стіни круглого коридору, що звужувалися в маленьку чорну крапку. Дівчина намагалася спинити, або хоча б трохи сповільнити свій карколомний політ, але її руки були чимсь зайняті і вона ніяк не могла ухопитися за гладкі перламутрові стіни, які з шаленою швидкістю втікали назад.

Голова у Діани пішла обертом. Дівчину закрутило, завертіло сліпучим вихором, і вона зупинилася, лише коли боляче вдарилася об стулку мушлі, яка не встигла вчасно відчинитися. Діані здалося, що вона померла...

Прийшовши до тями, Діана побачила, що лежить у ліжку в спальні потворок. Навколо – стурбовані обличчя друзів. Маленька Бабка Їожка примощувала на чолі бідолашної вологий рушник. Ламля жалісно охала. Ва Маккам стояла поруч з термометром. Дебе тримала цілу тацю духмяних пиріжків. Івась махав великим віялом з пав'ячих пір'їв і вмовляв присутніх відійти від ліжка хворої і дати їй трохи повітря. Пустельник міцно тримав Діану за руку. В другій руці дівчина відчувала щось гладке – то був опал, колишня душа її коханого.

Розділ 25

ХТО ЩО БАЧИВ В АНИЩО

Друзі зібралися за величезним мармуровим столом на міцних лев'ячих лапах, вирізаних з темного дерева. Велюр Лотароз сидів на чільному місці. Він високо підняв дорогоцінний кришталевий бокал, що іскрив золотом.

- То, мабуть, спеціальний чарівний трунок, - пошепки звернулася Маленька Бабка Йожка до Хатинки. Після копання тунелю у дуже смачному желе їй чомусь вже не хотілося помаранчевого соку.

- Вітаю вас, друзі мої! - Лотароз звернувся до присутніх низьким проникливим голосом. - Радий бачити вас у своєму замку! Ви з честю витримали усі випробування і досягли своєї мети. Тепер ви знаєте, що таке АНІЩО. Але перед тим, як ви почнете ділитися між собою враженнями, я маю вам дещо розказати. Моя розповідь у першу чергу стосується вас, мої любі, - звернувся від до потворок, що тихо сиділи поруч.

- Я бачила себе найкращим у світі кухарем, - перебила раптом Лотароза Дебе.

- А я - найвідомішою у світі акторкою, - підскочила зі свого місця Ламля.

- А я була директоркою найбільшої у світі бібліотеки, - додала Ва Маккам.

Маленька Бабка Йожка побачила у АНІЩО дещо зовсім інше.

Викопати тунель крізь помаранчеве желе було нелегко. Мабуть, мені вже ніколи в житті його не захочеться, думала вона, ковтаючи чергову порцію. Нарешті її засліпило яскраве біле сяйво. Маленька Бабка Йожка швидко заплющила очі. Деякий час чулися якісь голоси, що ставали все тихішими і нарешті зовсім зникли. Маленька Бабка Йожка залишилася на самоті.

Коли ж вона розплющила очі, то побачила себе наче здаля - сидить собі дівчинка на підвіконні і дивиться, як за вікном іде собі звичайний нудний дощик. Звичайний парк, вулицею йдуть під парасольками звичайні люди. Звичайна хатинка мокне під кущем на дитячому майданчику. Звичайний нудний день. Ніякого Завороженого Лісу, фей, МореОзера... Про ніякі пригоди навіть думки не було. Нууудноооо...

- Ти побачила, що було б з тобою без СВІТУ ФАНТАЗІЇ, - терпляче пояснив Веліур Лотароз. Якби ти не вміла та не любила фантазувати, була б собі звичайною дівчинкою, яка, окрім мультиків, інших розваг не знає.

- На жаль, інколи батьки кажуть своїм дітям, які намагаються познайомити їх з неіснуючими друзями або розповісти про неймовірні пригоди: "о, чорт, знов..., знов ці дурні вигадки!" - поділився своїм знанням життя, запозиченим зі світової літератури, Арахней. - Але ж найважливіше - це вірити у свої мрії! Дива збуваються так часто! Ми просто їх не впізнаємо.

- Знали б ви, у яку жахливу історію я потрапив у цьому вашому АНІЩО! - Івась аж підскочив з місця. - Я відчув таке відчуття безпорадності, тобто відчув себе таким безпорадним, потрапив у таку безвихідь...

- Що з тобою трапилося? - Хатинка на Курячих Ніжках стурбовано звернулася до хлопця.

- Уявляєте собі: мені примарилося, що в мене попереду дуже важливий екзамен. Я побачив себе в університетському коридорі, біля якихось дверей - не можу прочитати, що то за аудиторія. Який саме предмет маю здавати, не пам'ятаю. Знаю лише, що за весь рік навіть книжки не відкрив, жодного розділу не прочитав. Що я буду розповідати викладачеві? Як викручуватися з цієї ситуації? Навіть, шпаргалок в мене нема!!!

- Хіба ти шпаргалками користуєшся? - Маленька Бабка Йожка розчаровано

глянула на Івася.

- Зазвичай, звісно, ні. Але ти навіть не уявляєш, як мені було і прикро, і страшно. Як я сварив себе!

- То були пересічні студентські страхи. Я вже давно Академію чарівництва закінчив, до речі "на відмінно", але й досі інколи бачу уві сні, що навіть не пам'ятаю, як підручник з прикладних чар виглядає! Жах!!! - Веліур Лотароз аж плечима пересмикнув і продовжив: - Таке воно, АНІЩО. Ніколи не знаєш, що там побачиш.

- Ну а ти, Діано! Зустрілася зі своїм Петрусем? - з цікавістю спитала Маленька Бабка Йожка.

Діана нічого не відповіла. Вона мовчки дивилася на вогонь в каміні, про щось напружено думаючи. Її великі сині очі наче плавали у сльозах. Здавалося, ці сльози ось-ось полинуть з очей і заллють все навколо. Пустельник, який сидів поруч, міцно тримав її за руку, наче боявся, що дівчина може раптом зникнути.

Не почувши відповіді від Діани, Маленька Бабка Йожка звернулася до хлопця:

- А ти де був, що побачив?

- Я весь час був поруч Діани і бачив тільки її.

Розділ 26

## ТАНЦІ НА СЛЬОЗАХ

Діана нарешті заплакала. Потворки і Маленька Бабка Йожка не витримали і теж зарюмсали - за компанію. Їхні сльози були такі рясні, лилися таким безупинним потоком, що скоро на підлозі утворилися справжні озерця. Озерця зливалися в річку, яка швидко потекла в бік каміну, погрожуючи залити палаючі дрова.

- Прибирашко, на поміч! - заволав Івась. - Зараз потонемо!!!

У коридорі щось загуркотіло і до камінної зали влетіла Прибирашка з усім своїм реманентом. Оцінивши ситуацію, вона швидко схопила стос відер, розставила їх перед плаксіями, а слізну річку закидала ганчірками. Вогонь у каміні було врятовано.

- Теж мені, чарівники! Як щось прибрати, то вас наче й нема, - бурчала вона, вміло орудуючи шваброю.

- Він не схотів піти зі мною, - промовила, схлипуючи, Діана. - Мій Петрусь... Я тепер зовсім одна. Мої батьки померли, в нашій хаті живуть чужі люди. У мене нічого нема - ані рідної душі, ані шеляга за душею...

Веліур Лотароз встав з-за столу, підійшов до Діани і поклав їй на голову свою велику правцю.

- Твоя неправда, дівчино, - суворо сказав він, - ти володієш найбільшим багатством у світі. Ти молода і сильна, у тебе все життя попереду. Подивись навколо - поруч твої друзі. Вони завжди готові прийти тобі на допомогу. Кохання - його ти ще зустрінеш, а, може, вже зустріла, тільки не побачила, не розпізнала?

Потворки і Маленька Бабка Йожка підбігли до Діани, обійняли її, втішаючи. Хатинка теж шморгнула, а Івась відвернувся, ретельно намагаючись прийняти незворушний вигляд. Пустельник скрушно мовчав.

- Пробачте мене, - Діана встала і обвела очима всіх присутніх. - Ти правий,

чарівнику. Мені ще треба багато у чому розібратися, багато чого навчитися і зрозуміти. Я сильна, я зможу. Особливо коли всі ви поруч.

- Мій багатомільйонний життєвий досвід навчив мене, що ніколи так не було, щоб якось воно та й не було, - загадково промовив мсьє Карно. - Багато часу я провів на самоті і все ж таки знайшов нарешті друзів!

- Все марнота марнот і пошук вітру, - якось невлад додав Арахней. - нема нічого нового під сонцем. - Хто не шукає дружби з ближнім, той сам собі заклятий ворог, - голосно процитував він, швидко виправившись.

Арахней гірко зітхнув, згадавши свою самотність у глухій темній печері і хотів було теж втішити Діану, але зупинився, згадавши, що люди не дуже схильні до павуків, навіть таких симпатичних та не кусючих, як він.

Пустельник рішуче підвівся і двома руками ретельно заправив сорочку за вишитий пояс. Він відкрив було рота, бо хотів щось сказати, звернувшись до Діани, - мабуть, щось дуже-дуже значне та урочисте, як тут йому під ноги підкотилася Прибирашка. Вона все що човгала ганчіркою по підлозі, збираючи дівочі сльози.

- Ану посуньтеся від столу! Як бруд розводити, то вас багато, а як прибирати, то я одна, - кипіла вона.

- Продовжимо розмову в саду, - запропонував Лотароз. - Не будемо заважати нашій шановній...

- Та йдіть вже, йдіть: всі в сад, - Прибирашка аж рукою на нього замахала. - без вас швидше впораюсь!

Велюр Лотароз очолив процесію разом з Хатинкою на Курячих Ніжках, за ними бігли потворки. Мсьє Карно подав руку мадам Беллі. Він побоювався, що не пролізе у вхідні двері, але вони дивним чином збільшилися і пропустили велетенську пару. Маленька Бабка Йожка йшла поруч з Івасем, тримаючи на руках Брудька. Арахней, як завжди, сидів в її кишені. Пустельник тримався трохи позаду Діани. Хлопець не спускав з неї очей, наче боявся, що Діана ось-ось має щезнути, але не насмільювався взяти дівчину за руку.

Проходячи повз велике вікно камінної зали, Маленька Бабка Йожка ненароком зазирнула всередину і побачила дивну картину. Прибирашка, підібгавши ноги, сиділа у великому кріслі і, наче справжній диригент, вимахувала у повітрі совком для сміття. Навколо неї парами кружляли віники з ганчірками. Віники викаблчувалися під гучну музику, витворяли неймовірні "па", високо підкидаючи ганчірки, які розправлялися, наче метелики в леті, а потім смачно гепалися у залишки сліз.

Найбільша мітла очолила коло зі швабр та відер. Невгамовні мітелочки намагалися розірвати це коло, висмикуючи з нього то одне відро, то інше, але коло знову спліталось і крутилося по всій залі. Мильні бульбашки, що мінилися усіма кольорами веселки, вели свій танок у повітрі. Оприскувачі, щітки, мийки та шматочки мила скакали гопака між танцюючими, підтримуючи веселу гру.

Оце так потворче прибирання, подумала Маленька Бабка Йожка і побігла наздоганяти друзів.

## Розділ 27

### ЛОТАРОЗОВІ НАРЕШТІ ДАЮТЬ РОЗПОВІСТИ

Товариство розташувалось на Безкрайї Галявині, під трьома величезними дубами, що росли на пагорбі.

- Коли мені треба про щось подумати, я завжди приходжу сюди, - сказав Лотароз. - Мужній дає мені насагу для прийняття важливого рішення, Мудрій допомагає зрозуміти, чи воно вірне, а Дужій ділиться силою для його виконання. Саме тут я вигадав Заворожений Ліс і його мешканців; саме тут я створив АНІЩО.

- Я так і не зрозуміла, що воно таке, те ваше АНІЩО, - вступила Хатинка. - Кожен щось своє розповідає.

- Там збуваються мрії!!! - в один голос закричали потвори.

- Ні, - м'яко заперечив чарівник. АНІЩО лише демонструє те, що з вами може трапитися у майбутньому. Інколи воно підказує вам, що треба або не треба робити. Задає вам питання, а інколи відповідає на ваші. Інколи воно - як безодня, що затягує у смуток, а інколи - як яскравий світ, що допомагає бачити вірний шлях.

- Дядько Юр, ти щось хотів нам розповісти, - м'яко перервала його Ва Мкаам. - Щось про нас...

- Так, вже час, - Лотароз неспішно пройшовся галявиною, нібито збираючись з думками. Від задумливо дивився у далечінь, немовбито щось пригадуючи, наче намагаючись щось роздивитися у далекому минулому.

- Колись у мене був старший брат. Аркаріус народився всього не декілька хвилин раніше, але все одно був справжній старший брат і завжди захищав мене. Ми були з ним нерозлийвода! Куди він, туди і я. Разом гралися, читали, гуляли. Але з часом з'ясувалося, що мій брат дуже любить літати. З раннього ранку він здіймався у небо і летів світ за очі.

Я, звичайно, теж міг би навчитися літати, але надавав перевагу спочатку пішим прогулянкам навколо нашого замку, а потім - далеким-далеким мандрям. Так наші шляхи розійшлися.

- І ви більш ніколи не зустрічалися? Але ж добре було б мати ще одного дядька, - замріяно сказала Дебе.

Велюр Лотароз невесело посміхнувся: - Так, добре було б. Але, на жаль, його вже нема на світі...

Одного разу Аркаріус повернувся додому не один. Він привів з собою чаклунку з далекої країни і назвав її своєю нареченою. То була пихата вередлива жінка, але брат бачив у ній лише неземну красуню.

Риси її обличчя були, дійсно, гарні, але завжди насуплені брова, недобрый погляд великих чорних очей та вередливо скривлені тонкі уста псували її вигляд. Зайшовши в замок, вона незадоволено озирнулася навколо, наче не помічаючи присутніх, круто розвернулася та, ні кажучи ані слова, пішла до покоїв, які запропонував їй Аркаріус.

Її бачили нечасто. Рано вранці вона виходила з замку, копала у тільки їй відомих місцях чарівні трави, варила невідоме зілля, яке ретельно ховала у своїй кімнаті. Інколи

вона з'являлася на верхній терасі, невідступно дивилася в далечінь і щось шепотіла сухими тонкими устами. Інколи вона мляво пересувалася коридорами замку: її дебела постать виростала наче з-під землі і лякала до смерті.

Ніхто ніколи не чув її голосу. Лише перед самим весіллям Велюр Лотароз, гуляючи по саду, почув дивну розмову, яка дуже його стурбувала.

- Він вже майже припинив літати... - долинув до нього зловісний шепіт. - Ще трохи, і моє зілля подіє...

Лотароз підійшов ближче і у сутінках побачив дві невиразні постаті, що ховалися в зелених заростях. Співрозмовники помітили небажаного свідка і швидко зникли у напрямку замку. Лотароз пішов слідом за ними.

У камінній залі палав вогонь. Біля вогню сидів якийсь невідомий чоловік, а поруч... о, диво! - наречена. Раніше вона ніколи не приймала участі у спільних розмовах та розвагах, ніколи не приймала гостей.

- Pozнайомтеся, це мій брат, - сказала Маккам, і Лотароз упізнав її голос. Саме вона була в саду.

- Маккам? - здивовано скрикнула Маленька Бабка Йожка. - Але ж це ім'я...

- Не перебивай, - осадил її Хатинка на Курячих Ніжках. - Слухай далі...

"Мабуть, вона хоче, щоб після весілля її чоловік був завжди поруч неї, а не ширяв весь час десь у повітрі", - подумав тоді Велюр Лотароз. Наречена не була йому симпатична, але він і гадки не мав про якісь злі наміри з її боку. То був братів вибір, а старший брат не може помилятися, думав Лотароз.

Настав день весілля. Гостей було мало, церемонія не затягнулася. Під вечір усі запрошені піднялися на верхню терасу помилуватися заходом сонця. Служниці принесли напої; вигадливий старовинний кубок, прикрашений фантастичними істотами та химерними візерунками, молода сама піднесла Аркаріусові.

Велюр Лотароз ніколи не бачив цього кубка. Раптом страшна думка блискавкою промайнула в його голові.

Розділ 29

## СТРАШНА ПОМСТА

Зараз станеться щось непоправне, подумав Лотароз. Він кинувся до брата, хотів попередити його, але Аркаріус вже стояв на краю тераси, розправляючи свої великі білосніжні крила.

- Летимо разом, - простягнув він руки до молодої. - Ти побачиш, як чудово в небі! Яка це насолода - літати, мов птахи! Яка неповторна земля з висоти! Я так давно мріяв про польоти разом з тобою.

- Ні, ні, - з натугою посміхаючись, відповіла вона. - Ти лети, а ми помилуємося твоїм летом. - І додала зловісним шепотом, нахилившись до свого брата: - Скоро все це стане наше! Нарешті ми розбагатіємо. Досить вже займатися дрібним ворожінням! Ми заберемо цей замок назавжди з усіма його багатствами!

Лотароз почув останні слова і пізнав цей лихий голос. "Зупинися, Аркаріусе", - хотів крикнути він, але не зміг вимовити ані слова. Сили наче покинули його.

Відьмацький трунок, який Лотароз встиг скуштувати разом з усіма гостями, збив його з ніг. Він впав на підлогу наче неживий і не бачив, як його улюблений старший брат, стрепенувши крилами, полинув було в небо, але раптом завмер на пів польоті і безсило полетів на землю зі страшної висоти. Не бачив, як зламалися білі крила. Не чув, як моторошно захихотіла чаклунка.

Гості, що були на терасі, один за одним опускалися на землю. Чаклунка чорною хмарою кружляла навколо, дико регочучи і промовляючи страшні закляття. "Тепер все моє, МОЄ, МОЄ", – волила вона.

Була вже глупа ніч, коли Велюр Лотароз прийшов до тям. Чорні зловісні тіні сновигали терасою.

– Треба все тут гарно прибрати. Ніщо не має нагадувати про старих господарів замку, – почувся вже знайомий голос. "Ніщо, ніщо..." – бриніло в голові Лотароза. Тепер нічого не буде. Тепер буде АНІЩО!!!

Лотароз спробував піднятися. Сили потроху поверталися. Він лише пригубив чарку зі смертельним напоєм і тому залишився живий. Але чи зможе він протидіяти злодіям? Треба десь сховатися на деякий час. АНІЩО! Там його ніхто не знайде, а далі подивимося, з люттю подумав він. Брата вже не врятувати – він впав з величезної висоти замертво, отруений підступною нареченою. Але помста буде страшна і не забариться!

Велюр Лотароз замовк. Він надалі дивився у далечінь, подумки пригадуючи ці страшні події. Слухачі затамували подих. Нарешті Маленька Бабка Їожка не витримала:

– Що було далі? Як ви помстилися цій... Маккам, – вона, наче вибачаючись, глянула на потворку.

– Пройшов деякий час, поки я поновив свої чарівні сили. Я ховався в АНІЩО і складав плани помсти. Загарбники замку гадали, що винищили усіх його мешканців і тому поводитися недбало, не турбуючись про свою безпеку. Відтепер я був спроможний нанести удар у відповідь.

Одного за одним я винищив усіх ворогів. Залишилися підступна наречена зі своїм спільником. Його я, – тут він трохи помовчав, ніби збираючись з силами, – його я скинув з тієї самої тераси, де загинув мій брат, а потім вщент зруйнував її. Але на жінку, яка б мерзенна вона не була, в мене рука не піднялася. Я відправив її до АНІЩО і... як би це сказати правильно... Перетворив. На трьох чарівних дівчаток – це ви, мої любі!

– Дебела... млява... Маккам... Дебе, Ламля і Ва Маккам, – зачаровано прошепотіла Маленька Бабка Їожка. – Так от чому у вас такі дивні імена! – скрикнула вона.

Потворки були зовсім збиті з пантелику. Помітивши їхню розгубленість, Веліур Лотароз сказав:

– Не хвилюйтеся, мої любі! Ви зовсім не такі, як вона. Кожна особистість, навіть на перший погляд найнеприємніша, навіть така зла і підступна, як та жінка, має за душею щось добре. Треба просто вміти це розпізнати. Вам я передав найкращі здібності цієї



чаклунки, найліпші риси її характеру.

Потім, посміхнувшись, додав: – Кожна з вас чимсь схожа на неї. Дебе – любов'ю до пиріжків, Ламля – здібністю годинами крутитися біля дзеркала, Ва Маккам так само зосереджена та цілеспрямована. Але, запам'ятайте: ви це ви і ніхто інший! Ніякі спогади про минуле не мають зіпсувати ваше життя!

Маленька Бабка Йожка тільки-но відкрила рота, щоб щось спитати, як сторонній шум привернув увагу присутніх. До них долинули веселі голоси, вигравання дзвоників, звуки веселої музики. До галявини бігла Прибирашка і щосили кричала:

– Гості!!! До нас приїхали гості! Багато гостей, а ви тут сидите!!!"

Усі, навіть потворки, миттєво забули про моторошну розповідь Лотароза.

Розділ 30

У РОЗПАЛІ ВЕСЕЛОЩІВ...

В небо злітали метелики, які враз ставали повітряними кульками і кружляли над головами, а потім знову ставали метеликами і, наче віями, обмахували крилами розпашілих гостей. Велетенські кульбаби роздавали усім бажаним білі мережані парасольки від сонця. Стрічки серпантину здіймалися вгору, розкручувалися, а потім падали в траву різнокольоровими змійками. В Саду у Лотароза розпочалися святкові гуляння.

Тут були усі. Маленька Бабка Йожка радісно обіймалася із заворожцями, які, довідавшись про зйомки фільму, вирішили теж навідатися до Чорного Замку Потворського. Святково вбрані чарівнички пурхали навкруги і, перебиваючи одна одну, ділилися з друзями останніми новинами із Завороженого Лісу.

Чаро Піч пихкала смачним димком поруч із Хатинкою на Курячих Ніжках і передавала безліч привітань від Рипучого Вітряка і Млина-Водолія, які через особисті обставини не могли скласти їй компанію. Принцеса Льодяничка і Князь Паморозко розповідали усім бажаним про свою подорож до Антарктиди.

Пані Лиса манірно прогулювалася стежкою разом з причепуреними Зайцем та Зайчихою, Мудрим Котом та Білосніжкою, в той час як Прибирашка розважала їхню малечу, влаштувавши екскурсію до замку.

Пан Ведмідь, важно розташувшись у шезлонзі біля басейну, про щось неспішно розмовляв з Десмодом Кедом. Вампір, який не виносив сонячного світла, був у сонячних окулярах і ховався в затінку, натягнувши на голову замість бриля здоровенну лопушину. В руках він тримав бокал томатного соку із соломинкою та малесенькою коктейльною парасолькою.

Всюдисуща Сорока скакала серед присутніх і голосно стрекотіла, намагаючись усім розказати, що це саме вона придумала зняти кіно про Країну Потворію.

Молодь влаштувала спортивні змагання на Безкрайній Галявині. Суддею призначили мсьє Карно, і він був у захваті від здібностей заворожських спортсменів. Слоненя Джу грав у баскетбол з жирафеням Плямкою. Білки виграли командну першість у стрибках, мавпочки взяли гору у спортивній гімнастиці. У перегонах, звісно ж, перемогло черепашення, яке просто не рушило зі старту. Коли захекані бігуни поверталися,

першим на місці було воно.

Звісно, влаштували й танці. Тут прямою була Ламля. Вона пурхала, майже не торкаючись землі, робила викрутаси і піднімалася на носочки як справжня балерина. Їй у пару став Веліур Лотароз: він підтримував маленьку танцівницю за талію, піднімав над головою, крутив за руку наче дзигу. Діана танцювала у парі з Пустельником. Вперше за останній час її обличчя осявала щаслива посмішка

Дебе уважно слухала Чаро Піч, ретельно щось записуючи. Хатинка теж занотовувала якісь поради – інтернет це добре, але що може бути кращим за старі перевірені рецепти!

Ва Маккам з Івасем, навантажені кінокамерами, переходили від однієї групи до іншої. Яка гарна нагода в усіх взяти інтерв'ю для майбутнього фільму! Їм допомагала мадам Белла, час від часу пихкаючи вогнем і налаштовуючи необхідне освітлення.

Зненацька, крізь веселий гомін, сплески сміху та хвилі музики Маленька Бабка Йожка почула звук машини, що під'їхала під замок. Звук був дуже знайомий. Важкі металеві ворота зарипіли, відчиняючись.

– Мамо і тато приїхали, – не тямлячи себе з радощів, закричала вона і побігла назустріч.

– Привіт, моя люба, – міцно обійняла її мама.

– Як ти виросла, – поцілував її тато.

До новоприбулих вже поспішали дідусь та бабуся.

Маленька Бабка Йожка озирнулася:

– Бабуся, а я вважала, що ти – Хатинка на Курячих Ніжках! – здивовано промовила вона. – Дідусю, а ти схожий на чарівника! Це ти був Веліуром Лотарозом? А замок, всі інші – все це справжнє?

– Дитинко, час додому, тебе чекає школа, – зітхнула мама.

– Канікули для всіх скінчилися, – додав тато, глянувши на Івася.

– Канікули не закінчуються, вони просто перериваються на навчання, – примирливо сказала бабуся.

– До того їх, при потребі, завжди можна собі додатково влаштувати, – посміхнувся у вуса дідусь.

Маленька Бабка Йожка їхала додому. Вона сиділа поруч з Івасем, тримала на руках Брудька і думала: "Тут було чудово, але я вже трохи скучила за своїм звичайним життям. Але все ж таки, як дивно раптом опинитися не там, де ти досі була! І що тепер там, де була? Чи залишився на своєму місці Чорний Замок Потворський після мого від'їзду? А Сад Лотароза? А Заворожений Ліс і Кришталева Галявина? Чи існують насправді чарівнички, звірі, потворкі, Арахней і Діана, Льодяничка і всі-всі-всі? Треба буде обов'язково повернутися і перевірити."

Ще одна невиразна ідея спливала в її голові. Якби Маленька Бабка Йожка була доросла, вона б, мабуть, сформулювала її так:

"Кожна істота живе у своєму, тільки їй притаманному світі. Дуже важко уявити всю велич того світу, а найважче – те, що він складається з інших, але так само величних

світів інших істот".